

*Zbrana dela
slovenskih pesnikov
in pisateljev*

1946-2016

70 let izhajanja

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

082.1:821.163.6(091)
016:821.163.6

ZBRANA dela slovenskih pesnikov in pisateljev : 1946-2016 :
70 let izhajanja / uredil Matija Ogrin. - Ljubljana : Založba ZRC, ZRC
SAZU, 2016

ISBN 978-961-254-962-6
1. Ogrin, Matija
287142912

*Zbrana dela
slovenskih pesnikov in pisateljev
1946–2016
70 let izhajanja*

Uredil
Matija Ogrin

2016

Neuresničljiva ideja,
ki se uresničuje že sedemdeset let:
Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev

MARKO JUVAN

*predstojnik Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede
ZRC SAZU*

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev so po sedemdesetih letih izhajanja izjemen znanstveni in izdajateljski podvig. Po ambicioznosti zasnove, kakovosti izpeljave, kontinuiteti in odpornosti na družbeno-gospodarske in ideološke spremembe – usodno so se odražale prav v literarno-založniškem in znanstvenem polju – mu je težko najti vzporednico, in to celo v okoljih, neprimerno bogatejših z ekonomskim, simbolnim in človeškim kapitalom.

Po svoji temeljni zamisli so *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* dedič prizadevanj, ki se z mislijo na izdajanje slovenske leposlovne klasike v enotno zasnovani knjižni zbirki začnejo že v postromantičnih šestdesetih letih 19. stoletja; ti naporu tedaj dopolnijo filološko ukvarjanje s starimi slovenskimi rokopisi in z ljudskim slovstvom, značilno za slovenski narodni prehod od njegovih razsvetljenskih začetkov naprej (Dolinar 2005: 160–161). Josip Stritar, Josip Jurčič in Fran Levstik so leta 1866 zasnovali zbirko *Klasje z domačega polja* in že z njenim naslovom udomačili mednarodno idejo klasike. Kot odziv na razprave o vlogi slovenščine

v habsburškem šolstvu si je mladoslovenska zamisel domačih leposlovnih klasikov postavila cilj, z enotno urejeno zbirko – v njej naj bi bila zbrana, komentirana in z življenjepisi pospremljena dela najboljših slovenskih pisateljev – dokazati mednarodno primerljivo vrednost slovenske književnosti in s prestižem »naše« klasike prispevati k uveljavljanju slovenščine v izobraževanju, kulturi in javnosti (prim. Prijatelj 1917: 5–6). Toda *Klasje* je ostalo v zametku. Izšel je samo Prešeren, čeprav naj bi bili v to knjižnico uvrščeni še Levstik, Jenko in Vodnik (njihova imena so na ovitku prvega zvezka izpisana na vogalih slovenske trobojnice), pa tudi Koseski, Cegnar, Erjavec, Slomšek, Trstenjak, Toman, Valjavec, Vilhar in zvezek najlepših narodnih pesmi. Po izdajah zbranih spisov posameznih pisateljev, med katerimi je po literarnozgodovinski temeljitosti uredništva izstopal Fran Levce, je Ivan Prijatelj leta 1917 v programskem članku *O izdaji naših klasikov* ponovno obudil zamisel o enotni, zaokroženi, popolni, kritičnozgodovinsko opremljeni in ceneni izdaji »celokupnih slovenskih klasikov« (Prijatelj 1917: 6). Namen načrtovane zbirke, ki jo je Prijatelj po prvi svetovni vojni pod naslovom Slovenski pisatelji začel uresničevati z zbranimi spisi Jurčiča in Tavčarja, natisnjenimi pri Tiskovni zadrugi, je bil podoben mladoslovenskemu: da bi z zbiranjem in ohranjanjem leposlovne dediščine v široko dostopni knjižnici, ki bi postala temelj zgodovinske zavesti o kulturni tradiciji, tudi mlajše rodove interpelirala v skupnost naroda. Zato je Prijatelj univerzalno idejo klasikov prilagodil domačim razmeram, kar je značilno tudi za literarno vrednotenje pri drugih perifernih književnostih. Menil je, da se pri najboljših slovenskih pisateljih »odličnost [...] določa

najprej s čistoumetniških kriterijev, ki drže pred vsakim, torej tudi mednarodnim estetičnim tribunalom« (nav. d.: 7), medtem ko v »našo« klasiko sodi še vrsta pisateljev, »ki najbrž ne bi prebili mednarodne estetične preizkušnje, a ki so govorili k srcu in umu Slovincem«. Glavni kriterij izbora je torej narodnoideološki – to, da so »naši« klasiki v svojih umetninah dali »naši duševnosti obliko« (nav. m.). Kot kažejo Urednikove opombe k prvi knjigi Jurčičevih *Zbranih spisov* iz leta 1919, se je Prijatelj zavedal razvojnega premika v razmerju modernega bralstva do domačih klasikov in ga s svojim uredniškim konceptom izdaje tudi podprl. Nekdanje rodoljubno čaščenje klasikov in težnjo po estetskem užitku v branju njihovih najboljših del je med rastočim slovenskim razumništvom v 20. stoletju pričela preraščati potreba po reflektiranem branju. To se približa znanstveni spoznavi, tako da vključi zanimanje za ustvarjalni proces in kulturnozgodovinske kontekste leposlovja: »Inteligenca hoče ne samo poznati to, kar so pisali naši najboljši možje na različnih, nji dostopnih poljih, ampak zvedeti tudi kaj o tem, kako so pisali, iskali, se trudili ob oblikovanju sebe in narodne duševne kulture. Z eno besedo: zanima jo seveda še vedno najbolj končno leposlovno delo, zraven pa tudi publicistično in vrhutega še vpogled v literarno delavnico naših klasikov.« (Prijatelj 1919: 464)

Prijateljevim izdajam klasikov, ki so bile že naravnane k znanstvenemu konceptu, a jih je kot urednik sam videl kot vmesno stopnjo na poti do »kritičn[e] izdaj[e], ki se pridržuje našim potomcem« (Prijatelj 1919: 464), so se v dvajsetih in tridesetih letih pridružile zahtevnejše znanstvenokritične edicije, med njimi več natisov Pre-

šerna v uredništvih Avgusta Žigona, Franceta Kidriča ter Avgusta Pirjevca in Jože Glonarja, kakor tudi *Franca Levstika zbrano delo* v uredništvu Antona Slodnjaka (Dolinar 2005: 161). Kritično branje teh in podobnih edicij je v Antonu Ocvirku, po Prijateljevi smrti docentu za primerjalno in slovensko književnost na ljubljanski univerzi, dozorela ideja o izrazito znanstveno zasnovani zbirki slovenskih klasikov, namenjeni prvenstveno strokovnemu, študijskemu branju; to se je verjetno zgodilo tudi pod vtisom sodobne francoske znanstvenokritične zbirke klasikov *La Pléiade*, ki jo je Ocvirk gotovo spoznal na študiju v Parizu. Takšna »široko zasnovan[a] izdaj[a] vseh naših klasikov« naj bi po Ocvirku »zajela vse naše najdragocenejše tekste od Prešernovih *Poezij* do Kosovelove lirike«, urejena pa bi morala biti »enotno po najmodernejših znanstvenih vidikih«. (Ocvirk 1965: 21) Ocvirk pozneje poroča, da je tik pred drugo svetovno vojno že »sestavil okvirni načrt za zbrana dela in stopil z njim k Akademski založbi« (Ocvirk 1965: 22), a je začete priprave pretrgala vojna. Ocvirk je načelno zavračal metodološko eklektičnost, uredniško neenotnost, poljudnost, predvsem pa subjektivno vrednotenje tekstov ter znanstveno neustreznost in nepopolnost, kar vse je očital dotedanjim edicijam. Te so se po njegovih besedah omejevale »le na priznane spise«, zanemarile pa revijalne objave in rokopise; vendar so pustile tudi genezo tekstov »od prvega zasnutka mimo vseh variant do svoje dokončne podobe« (nav. d.: 22). Tuji so mu bili Prijateljevi uredniški uvodi ter subjektivno interpretiranje in narodnoideološko aktualiziranje zbranih del. V duhu pozitivistične tekstologije, ki pisatelja ali pesnika poskuša predstaviti historično, tako »v njegovem razvo-

ju« (nav. d. 25) kakor v družbeno-kulturnem kontekstu njegovega literarnega delovanja, je zagovarjal objektivno in integralno predstavitev opusa, vključno z rokopisnimi osnutki in variantami besedil. Pri tem Ocvirk upošteva avtorjevo voljo in si prizadeva za historično zvesto podobo besedilne zapuščine, dovoli si le zmerno pravopisno moderniziranje. Takšno zamisel je Ocvirk kot urednik zbirke *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* pri Državni založbi Slovenije s podporo tedanjega kulturnega ministra Ferda Kozaka s svojo izdajo Kosovela začel uresničevati takoj po drugi svetovni vojni in jo retrospektivno predstavil ob dvajsetletnici založbe (nav. d.: 24).

Celotni avtorski opusi, uvrščeni v Ocvirkovo zbirko klasikov, se delijo na glavnilno in dodatek. Čeprav je Ocvirk eksplicitno uredniško vrednotenje preziral, se mu je v implicitni obliki prikradlo nazaj prek stroge estetske selekcije avtorjev in znanstvene sistematike. Opusi so v izdajah namreč hierarhizirani po pomembnosti, in sicer ne le glede na avtorsko voljo, izkazano v objavah (v ospredju so natisnjena dela, v dodatek ali aparat pa je potisnjeno neobjavljeno gradivo oziroma osnutki), pač pa tudi v skladu z vrednostno shemo žanrske razvrstitve, saj imajo prednost literarne zvrsti, za katerimi proti koncu zvezka ali v naslednjih knjigah pridejo kritiški spisi, publicistika, pisma in podobno (nav. d.: 24–25). Aparat komentarja in opomb po Ocvirku služi prikazu geneze besedila ter njegovih rokopisnih in objavljenih različic, razlagi aluzij, temnih mest in stvarnih motivnih ozadij (nav. d.: 25). *Zbrana dela* v Ocvirkovem uredništvu in pozneje sledijo mednarodno uveljavljenim filološkim načelom znanstvenokritičnih

izdaj, a v jezikovni podobi besedil sklepajo kompromis s širšo bralsko dostopnostjo.

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev so torej zasnovana kot zbirka, ki izhaja iz enotnega literarnozgodovinskega pogleda na literarno dediščino. Od teleološke triade »slovstvo – književnost – literatura«, ki so jo v prvih desetletjih 20. stoletja vplivno začrtali klasiki slovenske literarne zgodovine, zbirka kot nosilno sestavino upošteva njeno zadnjo prvino – leposlovje, tj. literaturo z estetsko funkcijo. Prav ta naj bi bila v shemi utemeljiteljev slovenskega literarnega zgodovinopisja najvišja stopnja v razvoju slovenske slovstvene kulture. Ker je prek omenjene sheme nacionalna literarna zgodovina potrjevala kontinuiteto slovenskega naroda in njegovo primerljivost z estetskimi dosežki Evrope, je stroka v celotni slovstveni dediščini današnjega slovenskega ozemlja najpozorneje zasledovala množitev in razvojno diferenciacijo besedilnega repertoarja v slovenskem jeziku oziroma v njegovih zgodovinsko-narečnih različicah.

V tem, da je pri izbiri besedil za *Zbrana dela* upoštevano skoraj izključno slovstvo v slovenščini, je mogoče razpoznati narodno-jezikovni kriterij, v metodologijo znanstvene zbirke implicitno povzet iz kulturnega nacionalizma 19. stoletja, ne glede na to, da je svetovljanski Ocvirk narodno gorečnost slovenskih literarnih zgodovinarjev eksplicitno zavračal. Partikularni narodni vidik pa se v Ocvirkovi uredniški koncepciji – enako kakor v Prijateljevi zamisli za zbirko »naših« klasikov – križa z univerzalnim estetskim vidikom, prav tako ideološkim proizvodom meščanske Evrope 19. stoletja. Načelo urejanja *Zbranih del* je ne nazadnje zavezano novoveški av-

torski funkciji. Zato je v izdajo zajeta zapuščina, ki osvetljuje podobo izbrane osebnosti v avtorski vlogi pesnika ali pisatelja (manj pa denimo v funkciji politika, pravnik, zdravnika, etnologa ali feministke), pri redakciji besedilnih variant pa je upoštevana t. i. avtorjeva volja. Namesto uvodnih biografsko-interpretativnih študij, ki bi dodatno razširile že tako obsežen kritični aparat, pa v celoti izdane opuse – v skladu z Ocvirkovo zamisljijo (1965: 24) – zaokrožajo znanstvene monografije o njihovih avtorjih, ki pa so začele izhajati šele pod uredništvom Franceta Bernika.

Prvenstvena vloga zbirke je vzpostavitev standardnega, verodostojnega in avtoritativnega besedilnega korpusa za literarnovedno raziskovanje in interpretacije slovenskega leposlovja od konca 18. stoletja do sodobnosti. Obenem pa *Zbrana dela* prav s tekstnokritično muzealizacijo literarnih del (in z natisom v trajni knjižni opremi) udejanjajo dokončno konsekracijo izbranih pisateljev kot slovenskih klasikov. Tako s položaja najvišje strokovne avtoritete utrdijo jedro literarnega kanona, ki ga sicer precej bolj množično in družbeno vplivno vzpostavljajo trajna priljubljenost pisateljev med bralstvom, njihova vztrajna prisotnost na knjižnem trgu, cenjenost v kulturnem spominu in vključenost v pouk književnosti. Kanon, predstavljen v hramu *Zbranih del*, zastopa ustvarjalne zmožnosti Slovencev v svetovni umetniški tekmi, obenem pa obnavlja domači kulturni spomin. Dela, ki so bila natisnjena pred desetletji in stoletji ali pa objave sploh še niso doživela, prav prek institucije kano- nične zbirke s slehernim branjem namreč vedno znova prihajajo v pomenski obtok in se srečujejo z zgodovinsko spremenljivimi duhovnimi obzorji.

Kot sem omenil na začetku, so redke edicije, podobne *Zbranim delom*, in to celo v jezikovno večjih, demografsko in gospodarsko močnejših ter produkcijsko razvitejših okoljih. Francoska *Bibliothèque de la Pléiade*, ustanovljena leta 1931, prav tako pod vodstvom uglednih urednikov že desetletja v stotinah zvezkov utrjuje literarni kanon s svojo celostno zasnovo ter s spojem znanstvenokritičnega izdajanja in prestižne opreme, a poleg klasikov francoske književnosti ustoličuje tudi živveče avtorje, vključuje pa tudi antologije in – od 60. let 20. stoletja – izbrane opuse iz svetovne književnosti. Ta »Rolls-Royce izdaj«, kot jo imenuje časnik *Libération* (Lindon 2010), najodmevnejše opuse tiska v sto tisočih izvodov (prim. Bibliothèque 2016). S priznanimi uredniki, v visokih nakladah, a v manj prestižni opremi izhajajo tudi knjige iz zbirke *Library of America* (njen prvi zvezek je iz leta 1982), ki se sicer omejuje na ameriško literaturo, a prav tako zajema antologije in neliterarne spise. Ta knjižnica se ne drži strogih znanstvenokritičnih načel, je bolj poljudno usmerjena (Library 2016). Enovito zasnovo, usmerjeno v natančno znanstvenokritično prezentacijo klasikov nacionalne literature, ima nemška *Bibliothek deutscher Klassiker*, ki izhaja od leta 1981, a tudi v to zbirko se poleg avtorskih zbranih del uvrščajo antologije (Suhrkamp Insel 2016). Zbirka *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* je torej začela izhajati desetletja pred primerljivima serijama iz ZDA in Nemčije ter petnajst let po zagonu vplivne francoske zbirke.

Časovne in konceptualne primerjave z nekaterimi vidnimi tujimi projekti nas končno vodijo k pojasnjevanju uvodne trditve o tem, da se je zbirka *Zbra-*

na dela uspešno prilagajala zgodovinskim menjavam družbeno-ekonomskih sistemov in vladajočih ideologij. Biblioteka *Zbrana dela* je bila ustanovljena v letu 1946, potem ko se je po vojnem opustošenju komaj začela kolektivistična izgradnja infrastruktur mlade socialistične države. Namen zbirke je bil, kot je bilo že omenjeno, izgraditi trdne, znanstveno neoporečne in mednarodno primerljive tekstne temelje za laično in predvsem strokovno preučevanje slovenske leposlovne klasike. Šlo je torej za graditeljstvo pomembne institucije v t. i. duhovni nadstavbi, a to početje se je vendarle oprlo na rezidualno ideologijo predhodne, meščanske dobe. Kot vemo, sta bila namreč graditev kanona leposlovja v slovenskem jeziku in njegovo kolektivno memoriranje v šolstvu, javnosti, tisku in humanističnih vedah med tistimi dejavniki, prek katerih se je med vzponom meščanstva od predmarčnih desetletij do začetka druge svetovne vojne duhovno vzpostavljala slovenski narod. Čeprav torej koncept zbranih del slovenskih klasikov zgodovinsko izvira iz sveta, ki ga je revolucija dozdevno popolnoma zrušila (medtem ko je odpor proti okupatorju pod vodstvom komunistov idejo naroda uporabil za svoje ime), se mu je po vojni uspelo prilagoditi revolucionarno spremenjenim družbenim razmeram, in sicer prav z integracijo prežitkov kulturnega nacionalizma v novo vladajočo ideologijo (pri čemer je vlogo mediatorja odigrala znanstvenost koncepta, združljiva s t. i. znanstvenostjo uradnega marksizma). Z znanstvenimi izdajami v *Zbranih delih* se je torej leposlovna klasika meščanske dobe s svojo ideološko fakturo vred kot predmet preučevanja in izobraževalno berilo reproducirala in utrjevala tudi v

socializmu, a v njenem kanonu so imele prednost svobodomiselnost, realistična in socialistična komponenta, ki jih je bilo tedaj lažje usklajevati z vladajočim vrednotnim sistemom. Čeprav se je oblast v izhajanje te knjižne serije sicer občasno tudi vmešavala (precej grobo na primer v Koblarjevo delo za Gregorčiča), je socializem z dolgoročno stabilnostjo svojega produkcijskega načina zagotavljal razmeroma primerne pogoje za raziskovalno in založniško plat celotnega projekta, če odmislimo začetne težave s pridobivanjem metodološko primerno podkovanih urednikov in zadrege s slabo raziskanostjo pisateljskih zapuščin, z neustrezno opremljenostjo tiskarn in s pomanjkanjem knjižnih materialov (prim. Ocvirk 1965: 24, 26–27). Tako je od leta 1946 do osamosvojitve in demokratizacije Slovenije leta 1991 pri Državni založbi Slovenije v *Zbranih delih* izšlo nad 160 knjig, zaključenih pa je bilo blizu dvajset pisateljskih opusov, med njimi tudi tako obsežnih kakor Cancarjev, izdan v tridesetih zvezkih.

V osamosvojeni Sloveniji, ki se je vključila v liberalno-demokratski red Zahoda in globalno kapitalistično gospodarstvo, so odpadle ideološke omejitve in vrednotne prioritete kanonizacije, značilne za socialistično dobo, tako da sta bila med klasike v *Zbranih delih* v duhu postmodernega nazorskega in estetskega pluralizma, ki ga je zastopal urednik Bernik, lahko uvrščena na primer tudi opusa Edvarda Kocbeka in Franceta Balantiča (njuna dela so bila kljub dolgotrajni anatemi sicer tiskana, brana, cenjena in interpretirana že v bivšem enostrankarskem sistemu – Kocbekova od šestdesetih let naprej, Balantičeva pa po skoraj popolnem uničenju naklade Mejakove izdaje iz leta 1966 šele v osemdesetih

letih). Toda neoliberalno gospodstvo tržnega načela in poblagovljenje znanja sta na prehodu v novo tisočletje pretresla produkcijo zbirke. Prekarizacija raziskovalne dejavnosti, odvisne od nepredvidljivega projektnega financiranja in razpisov za subvencije, nasprotuje naravi uredniškega in tekstnokritičnega dela, ki je nujno dolgotrajno, spodkopava pa tudi založniško **infrastrukturo** zbirke. Založbe so namreč zagotavljanju dobička in preprečevanju izgube morale dati prednost pred idejo svojega narodnega oziroma družbenega poslanstva. Naklade *Zbranih del* so se drastično zmanjšale: prva knjiga Aškerca je leta 1946 denimo izšla v 5000 izvodih, zbrano delo Ivana Hribovska pa leta 2010 v samo še 500 izvodih. Zaradi neoliberalnega razvrednotenja simbolnega pomena književnosti (z njeno narodnopotrjevalno vlogo vred), rušenja družbeno prestižnega statusa humanistične izobrazbe (bogata domača knjižnica, omika in načitanost so izgubili vlogo kazalk posameznikove odličnosti) in dolgoletnega podfinanciranja šolstva in znanosti se je povpraševanje po zbirki vztrajno zmanjševalo. Ker so *Zbrana dela* založnikom prinašala izgubo, so se morala od propadle ljubljanske založbe DZS kar dvakrat seliti (najprej k Obzorjem v Maribor, kjer dejansko ni izšla nobena knjiga, po njihovem propadu pa k mariborski študentski založbi Litera), preden so leta 2010 našla nov dom pod streho Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU in v Založbi ZRC. Vodstvo inštituta se je leta 2011 odločilo, da poleg administrativno-redaktorskih del, ki jih je težko vključiti v mehanizme programsko-projektnega financiranja raziskovanja, prevzame polno *znanstveno* odgovornost za urejanje in upravljanje zbirke, zato je na seji

znanstvenega sveta inštituta v izvolitev predlagalo novega urednika *Zbranih del*, Matijo Ogrina, člana svoje raziskovalne skupine.

Zbirka, v ozračju kolektivističnega povojnega zanosa nastala iz (predvojne) zanosne vizije izjemnega posameznika, kakršen je bil njen prvi urednik Anton Ocvirk, se danes zdi skoraj neuresničljiv projekt, če pomislimo na nepregleden obseg še neraziskanega gradiva, upravljanje avtorskih pravic, kadrovske zmogljivosti slovenske literarne vede, finančne vire založništva in število zainteresiranega bralstva. K pomisleku o neuresničljivosti napeljuje tudi vprašljiva izvedljivost popolne kritične objave velikanskih in mejnih opusov nekaterih pisateljic in pisateljev 20. stoletja, ki s svojo komaj pregledno recepcijo vred na svoje urednike še čakajo. Pa vendar je zbirka po slabega pol stoletja od ustanovitve preživela še eno menjavo vladajoče ideologije in se razmeroma dobro znašla tudi v globalizirani tržni družbi, nastali po propadu socializma. Doslej je biblioteka *Zbrana dela* v več kot 270 knjigah predstavila opuse devetintridesetih avtorjev (sedem od teh opusov še izhaja) in jih razložila v šestnajstih monografijah. Sedemdeset let ji je uspelo ohraniti temeljne zarise Ocvirkovega celostnega in zahtevnega znanstvenokritičnega koncepta, svoji kozmopolitski modernosti navkljub podloženega s prežitki nacionalne in estetske misli 19. stoletja. France Bernik, zvest estetskemu razmerju do književnosti, mu je po letu 1980 kot novi urednik *Zbranih del* vtisnil svoj pečat z odprtostjo za klasike sodobne književnosti in – verjetno pod vplivom tedanjega zanimanja za recepcijsko estetiko – s poudarjeno uredniško skrbjo za prikaze kritiških odmevov del, izdanih v zbirki (ti so bili prej obravnavani

manj sistematično, pretežno omejeni na odzive na prve knjižne natise in kulturne polemike). Po osamosvojitvi Slovenije se je urednik v duhu časa še razločneje zavzel za estetsko in nazorsko pluralnost pesnikov in pisateljev, primernih za kanonizacijo v zbirki.

Zaradi svoje zasidranosti v »metodološkem nacionalizmu«, nasploh značilnem za evropsko humanistiko in družboslovje (Beck 2003: 40–45, 93–94), *Zbrana dela* v svoj repertoar niso pripustila tistih avtorjev z današnjega slovenskega ozemlja, ki svoje literature niso pisali v slovenščini. Prav tako je zbirka vse do Ogrinovega uredništva ostala zadržana ne le do predliterarnih dosežkov slovenskega slovstva od reformacije do baroka, temveč tudi do začetnikov slovenske beletristike v 18. stoletju, saj jih zastopata le Linhart in Vodnik. Utrdila pa je kanon slovenskega leposlovja 19. in 20. stoletja, saj je svoje temeljito tekstološko-edicijsko delo posvetila peščici izbranih književnikov (za ponazoritev: gre le za dobro desetino piscev, ki jih v svoj reprezentativni izbor za obdobje 1870–1940 zajema spletišče *Prostor slovenske literarne kulture*). Z izjemo Zofke Kveder so za klasike slovenske umetne besede ustoličeni sami moški, čeprav pesnice in pisateljice od druge polovice 19. stoletja naprej niso bile več redkost. Glede na visoko stopnjo selektivnosti niti ne preseneča, da v *Zbranih delih* nad klasiki 19. stoletja po številu prevladujejo avtorji, dejavni od moderne naprej (blizu dveh tretjin jih je, zadnja sta bila rojena leta 1929), saj je v 20. stoletju literarna produkcija strmo naraščala.

Ne glede na omenjena kritična opažanja so *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* orjaško delo. A njihova stremljiva idejna zasnova bi se ne mogla uresničiti-

ti, ko bi tudi Ocvirkova uredniška naslednika – France Bernik med letoma 1980 in 2010, Matija Ogrin pa po letu 2011 – ne čutila zaveze prav tej ideji. Idealistični zanos in nezmerna ambicija, ki sta zbirko spočeli, sta morala motivirati tudi vse urednike in dve urednici posameznih opusov.

Sedemdeseta obletnica je ne nazadnje primerna priložnost za premislek, ali je *Zbrana dela* zgolj z energijo izvorne ideje dolgoročno še mogoče nadaljevati in izpeljati do nekega smiselnega konca. Treba je priznati, da ne. Prenos zbirke v elektronski medij, ki ga snuje sedanji urednik Matija Ogrin (deset knjig je prek portala Biblos že dostopnih v formatu epub), bi gotovo rešil marsikatero zadrego, od preobsežnosti opusov za tiskano izdajo do težavnega spoprijemanja z nerentabilno naklado. Spletišče *Zbranih del* bi bržčas omogočilo prožnejše dopolnjevanje uredniško obdelanega opusa, ažurne delne objave, popravke, dopolnitve in posodobitve, konec koncev tudi široko, globalno in prosto dostopnost besedil. Toda digitalizacija, ta virtualni ključ za rešitve vseh mogočih kriznih neravnovesij v načinih produkcije poznega kapitalizma, tudi za *Zbrana dela* verjetno ni zadovoljiva rešitev. Ne gre toliko za spoznanje, da je papir vendarle trajnejši od elektronskega medija in zato tudi danes koristen za varovanje kulturne dediščine (Darnton 2011), pač pa za dejstvo, da izhajanja tako zahtevne zbirke sama na sebi ne more zagotoviti nobena tehnologija ali medij, še manj pa idealistična volja, s katero uredniki premagujejo rastočo fragmentiranost in nadobremenjenost svojega znanstvenega dela. *Zbrana dela* lahko dolgoročno reši le delo specializirane skupine urednikov in redaktorjev, institucionalno organizirano in stabilno financirano tako,

da po eni strani lahko proizvaja znanstvenokritične izdaje v kontinuiranem raziskovalnem procesu, ki zahteva zamudno in minuciozno delo z viri, po drugi strani pa omogoča bralcem, da v krajših, dve- do petletnih obdobjih dobivajo v roke tudi opuse v več zvezkih. Za kaj takega pa je neizogibna korenita sprememba slovenske znanstveno-raziskovalne in založniške politike.

Navedena dela

- ULRICH BECK 2003: *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Prev. Samo Krušič. Ljubljana: Krtina.
- BIBLIOTHÈQUE 2016: Bibliothèque de la Pléiade. *Wikipédia, l'encyclopédie libre*. 6. oktober. Splet. (Dostop 23. oktober 2016).
- ROBERT DARNTON 2011: Hvalnica papirju. V: Robert Darn-ton: *Zadeva: knjiga*. Prev. Dušanka Zabukovec. Ljubljana: Cankarjeva založba. 93–107.
- DARKO DOLINAR 2005: Znanstvene izdaje in literarna veda. V: Matija Ogrin (ur.): *Znanstvene izdaje in elektronski medij*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 155–164.
- LIBRARY 2016: Library of America. *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. 16. oktober. Splet. (Dostop 16. oktober 2016).
- MATHIEU LINDON 2010: La Pléiade, une histoire en 566 volumes. *Libération*, 18. december. Splet. (Dostop 23. oktober 2016)
- ANTON OCVRK 1965: Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev. V: *Dvajset let Državne založbe Slovenije*. Ljubljana: DZS. 21–28.
- IVAN PRIJATELJ 1917: O izdaji naših klasikov. *Naša knjiga, priloga Ljubljanskemu zvonu* 1/2. 5–8.

- IVAN PRIJATELJ 1919: Urednikove opombe. V: Ivan Prijatelj (ur.): *Josipa Jurčiča zbrani spisi: druga izdaja*. I. zvezek. Ljubljana: Tiskovna zadruga. (Slovenski pisatelji). 463–503.
- SUHRKAMP INSEL 2016: *Suhrkamp Insel Verlage: Deutscher Klassiker Verlag*. N. p., b. d. Splet. (Dostop 23. oktober 2016).

Zasnovе in možnosti *Zbranih del*

MATIJA OGRIN

Izhodišča

Zbirka *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* ni le najstarejša in največja kontinuirana knjižna zbirka v slovenskem jeziku, marveč je nukleus znanstvenokritičnega izdajanja slovstvenih besedil v Sloveniji. Z njo so znanstvene izdaje dosegle v slovenski literarni vedi svoje sistemsko mesto.

Prvi in drugi glavni urednik zbirke, Anton Ocvirk in France Bernik, sta v njej izdala glavnino slovenske literarne klasike. Anton Ocvirk, ustanovitelj zbirke, jo je urejal od leta 1946 do svoje smrti 6. januarja 1980. Tega leta je postal glavni urednik France Bernik, ki je zbirko urejal do konca 2010 in pripravil uredniški program letnika 2011. Za njim je vodstvo inštituta imenovalo za glavnega urednika podpisanega,¹ kmalu zatem pa tudi

¹ Takratni predsednik znanstvenega sveta Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU dr. Marjan Dolgan je o tem zapisal: »Ko sem leta 2010 opravljal funkcijo predsednika znanstvenega sveta Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, sem na željo vodstva inštituta na dnevni red seje sveta 15. novembra 2010 uvrstil tudi točko o uredništvu zbirke *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*. Tehnični del urejanja zbirke je namreč že nekaj časa potekal v inštitutu, opravljala sta ga dr. Darko Dolinar in dr. Matija Ogrin, zato je bilo treba položaj zbirke institucionalno precizirati. Člani sveta

uredniški odbor, ki poslej usmerja zbirko; v njem sodelujejo Marijan Dovič, Matevž Kos, Matija Ogrin, Luka Vidmar, Tomo Virk. Do konca leta 2016 je v zbirki izšlo čez 270 knjig, če ne štejemo, da so nekatere izšle v več zvezkih, bile ponatisnjene in celo na novo izdane.

Zbirka naj bi ohranila konceptualne značilnosti, ki so ji bile določene že ob začetku. Njen cilj še naprej ostaja objava celotnega literarnega opusa izbranega avtorja. Urednik posameznega zbranega dela mora v primeru, če je literarni ustvarjalec deloval tudi na drugih področjih, natančneje pretehtati mejo med literarnim in neliterarnim delom opusa ter glede na svoje razumevanje njegovega delovanja utemeljiti ločnico med deli, ki jih bo sprejel v literarni opus ali poleg njega v objavo, ter tistimi, ki spadajo v druga, povsem neliterarna področja avtorjeve dejavnosti. S tem poudarkom zbirka nadaljuje temeljni koncept *Zbranega dela*, četudi argumenti, da naj bi se izraziteje usmerila k vrednotenju literarnih del, tako da bi zbirka predstavila le izbrana, najbolj kakovostna dela ustvarjalcev, niso brez temelja. Kadar besedilo obstaja v več verzijah, naj bi *Zbrana dela* literarne tekste objavila glede na zadnjo avtorjevo voljo – po načelu t. i. »zadnje roke«.

Zbirka *Zbranih del* je ena osrednjih institucij literarne vede na Slovenskem. Od samega začetka nastajajo njeni zvezki kot izsledki temeljnih raziskav slovenskega slovstva, njegovih primarnih virov in dokumentarnih podlag. Ko so tako objavljeni, postanejo

so po razpravi sprejeli sklep, naj uredništvo zbirke povsem preide v inštitut. Ker je dr. Ogrin že imel ustrezne izkušnje, je svet sprejel tudi sklep, naj po prihodu zbirke v inštitut postane novi glavni urednik zbirke.« (Pismo dne 27. oktobra 2016)

ta besedila objekti novih temeljnih raziskav. Zaradi tega osrednjega systemskega mesta je pomembno, da zbirka *Zbrana dela* ohrani doseženi znanstveni položaj, vloga in pomen.

* * *

Prav zato je za nadaljnjo navzočnost in učinkovanje *Zbranih del* v slovenskem kulturnem in humanističnem prostoru pomembno, da zbirka upošteva tudi novejšo evropske in ameriške razvojne usmeritve na področju znanstvenega izdajanja besedil, ekdotike oziroma tekstne kritike in edicijske tehnike – tako v konceptualnem kakor tudi v tehnološkem pogledu – in da iz teh razvojnih premikov premišljeno sprejema v svoj edicijski koncept tudi nove elemente.

Načelo avtorjeve zadnje volje ali »roke«, ki naj jo urednik razbere v rokopisnem ali tiskanem gradivu in jo uveljavi z naslonitvijo na avtorjevo zadnjo redakcijo besedila, je bilo v novejši tekstnokritični praksi in teoriji znova premišljeno in je doživelo nove razvojne opredelitve. Ko sta denimo Luka Vidmar in Matija Ogrin v pripravah na *Zbrano delo Izidorja Cankarja* pripravljala elektronsko znanstvenokritično izdajo romana *S poti* (prim. Iz. Cankar 2007), se je pokazala vrsta problemov in razlogov, zakaj slepo ravnanje po načelu »zadnje roke« avtorjevemu delu ni nujno v prid. Cankar je objavil roman najprej v nadaljevanjih v Domu in svetu leta 1913, nato pa še v knjižni izdaji leta 1919. Ob računalniško podprti kolaciji obeh verzij romana *S poti*, ki je pokazala 460 razlik, je bilo jasno videti, da je bilo načelo »zadnje roke« v tem primeru (in v mnogih podobnih) uporabljeno preozko in poenostavljeno (podrobneje:

Ogrin 2008).² V anglo-ameriškem prostoru se je sredi 20. stoletja uveljavila t. i. »theory of copy-text«, ki skuša avtorjevo intenco razbrati mnogo bolj subtilno. Določno obliko je tej teoriji dal W. W. Greg v eseju, ki je postavil na področju tekstne kritike znamenit metodološki mejnik: *The Rationale of Copy-Text* (Greg 1950). Izraz *copy-text* pomeni v angleški tekstnokritični tradiciji tisto verzijo besedila, ki jo urednik izmed več drugih izbere kot svojo predlogo, po kateri bo pripravil uredniško redigirani in emendirani prepis, torej kot predlogo, v kateri prepozna tolikšno avtoriteto avtorjeve intence, da po njej oblikuje končno kritično besedilo danega teksta. Zato bi *theory of copy-text* lahko poslovenili kot teorijo predloge. Gregova teorija predloge, ki je za dolga desetletja postala utrjena doktrina, je mdr. ponudila podrobnejšo presojo gradiva in situacije, v kateri se mora urednik odločati med več verzijami (prepisi, predelavami, izdajami) istega besedila, da bi se lahko oprl na primerno metodološko načelo in s tem dobil določeno znanstveno podlago za svoj izbor te ali one verzije kot

² Problem naj ponazorimo z znanim primerom iz zgodovine tekstne kritike, ki ga najdemo v priročnikih, a je vseeno primerno, da ga omenimo: Goethe je prvo izdajo *Trpljenja mladega Wertherja* izdal leta 1774. Roman je doživel velik uspeh in več ponatisov; v enem od teh pa je izdajatelj na mnogih mestih izdatno posegal v Goethejev tekst. Ko je Goethe (tudi zaradi očitkov glede spodbujanja suicidalnosti) snoval novo, predelano izdajo, je tajniku naročil, naj pripravi prepis, ki ga bo nato predelal. Tajnik je prepis napravil ravno po izdaji, ki je vsebovala izdajateljeve posege. Goethe jih ni opazil, saj je bil zaposlen le z glavnimi idejnimi poudarki romana. Tako je odšla v tisk druga izdaja, ki so jo več kot stoletje ponatiskovali kot izdajo avtorjeve »zadnje roke«, v resnici pa je vsebovala nemajhno besedilno kontaminacijo.

predloge za končno podobo teksta. Jedro Gregove teorije je, da predlaga v besedilu razlikovanje med t. i. akcidentalijami, kakor so raba ločil, pisanje besed skupaj/narazen, raba velike začetnice in druga pravopisna ter oblikoslovna določila na eni strani (kamor bi v slovenščini sodile tudi sklanjatvene in spregatvene pregibne oblike), in substancialijami na drugi strani, kamor spadajo pomenotvorne prvine, zlasti besede in njihove višje pomenske zveze (Greg 1950: 21). Gregov predlog, ki je pozneje postal znamenit, je predvideval, da bi morali v primeru, če dokončan in končno veljaven rokopis besedila ni ohranjen, kot predlogo za znanstveno izdajo sprejeti besedilo najstarejše ohranjene tiskane izdaje, ki temelji na pogrešanem rokopisu. Kajti od najstarejše izdaje lahko pričakujemo, da bo ohranila več značilnosti izvirnega rokopisa kakor katera koli poznejša izdaja. Hkrati je Greg na podlagi izkušenj konstatiral, da avtorji, kadar predelujejo in popravljajo svoja dela, več pozornosti namenjajo substancialijam kakor akcidentalijam. Tako se med akcidentalije prikradejo napake, posegi raznih izdajateljev in druga kontaminacija. Zato bo kot avtoriteto za akcidentalije urednik v skladu z Gregovo teorijo predloge sprejel najstarejšo verzijo. Za substancialije pa je urednik svoboden, da po svoji presoji rekonstruira, katera variantna mesta v poznejših verzijah zares potekajo od avtorja, katera pa predstavljajo morebitne tuje posege, zlasti urednikov. Gregovo tekstnokritično zasnovo je dopolnjeval ameriški literarni zgodovinar Fredson Bowers s stališčem, da če naj urednik med raznorodnimi, heterogenimi dejavniki, ki v procesu objave od zunaj vdirajo v besedila in povzročajo variantnost, razbere avtorjevo intenco, mora pri tem uporabiti svo-

jo kritično sodbo, ta pa mora temeljiti na širokem poznavanju avtorjevega opusa. Če iz neke verzije sprejme določeno variantno mesto, mu ni treba sprejeti vseh drugih variantnih mest te verzije, če ima trdne razloge za sodbo, da tista mesta niso pristna. Na osnovi svojega znanja o avtorju, o njegovem jezikovnem okusu, slogu in namerah ter iz razpoložljivega bibliografskega gradiva bo skušal razbrati, katera variantna mesta v poznejših predelavah so pristna, katera pa predstavljajo vdor tujih intenc – zlasti urednikov, kar je bilo pri objavljanju proze pogosto. Vsako variantno mesto bo urednik presojal v okviru širše celote in smisla literarnega dela, s čimer se njegovo delo neogibno prepleta z določeno stopnjo interpretacije (Tanselle 1976: 182–183). S teh izhodišč sta Vidmar in Ogrin v elektronski kritični izdaji *S poti* skušala analitično prikazati, da je izdaja iz leta 1919 v določenem pogledu manj zanesljiva, morda kontaminirana z uredniškimi posegi. V elektronski izdaji sta lahko objavila eno ob drugi obe verziji in tako – s pridržki in predvsem za metodološki poskus – prisluhnila tudi edicijskemu modelu t. i. novogermanistične tekstne kritike, ki dvomi v veljavnost pojma avtorjeve intence in gleda na verzije kot načeloma enakovredne pojavne oblike teksta (prim. Bohnenkamp 2001: 190; Ogrin 2008: 23). Za tiskano kritično izdajo, ki bo izšla v *Zbranih delih*, pa bo treba izbrati le eno verzijo; v tem primeru bi kot predlogo z največjo avtoriteto avtorjeve intence izbrala prvo verzijo romana – iz leta 1913.

Drugo bistveno načelo poleg raziskovanja avtorjeve intence, ki ga je vredno sistematično vključiti v edicijski koncept *Zbranih del*, je načelo razlikovanja med besedilom *dokumenta* in besedilom literarnega *dela*, ki ga

je razvila zlasti novejša ameriška tekstna kritika in ga je poglobljeno premislil George Thomas Tanselle. Dokument je fizični artefakt: rokopis ali kos papirja, potiskan s črkami. Dokumenta, ki je zgodovinski artefakt, ni mogoče spreminjati, marveč ga je moč le reproducirati. Če želimo izdati *dokument*, moramo napraviti faksimile, in če hočemo izdati tekst *dokumenta*, moramo napraviti diplomatični prepis. Prav pogosto pa se zgodi, da nam je iz preoddaje izročen pristen in zanesljiv *dokument*, katerega besedilo je – po urednikovi bolj ali manj utemeljeni, informirani presoji – okvarjeno in v določenem delu ne ustreza avtorjevi intenci. V tem primeru postane očitno, da moramo razlikovati med tekstom *dokumenta* in tekstom literarnega *dela*. Pisateljevo literarno *delo* obstaja na drugačen način kakor artefakt, obstaja na duhovno-materialen način, in če je *tekst dokumenta* kot artefakta utrpel poškodbe, mora urednik rekonstruirati tekst *literarnega dela*. To pomeni, da urednik v tekst dokumenta uvaja spremembe, za katere na osnovi svoje kritične sodbe meni, da ustrezajo avtorjevi volji ali intenci (Tanselle 1995:17–25). Iz načela razlikovanja med *dokumentom* in slovstvenim *delom* izhaja razlikovanje med diplomatičnim prepisom, ki sledi *dokumentu*, in kritičnim prepisom, ki rekonstruira literarno *delo*. To načelo smo na Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU intenzivno uporabljali zlasti v snovanju edicij starejšega slovstva – gotovo tudi zato, ker je problem razlike med tekstom dokumenta in tekstom literarnega dela ob starejših besedilih toliko bolj očit in težaven. Vendar je reflektirana raba tega načela pomembna za vsa obdobja in vse zvrsti besedil, saj vsakokrat, ko urednik v besedilo uvede določeno modifikacijo, zapušča prepis dokumen-

ta in po svoji *kritični* presoji ustvarja *kritični prepis* literarnega dela. V praksi je bilo torej to načelo na delu tudi v *Zbranih delih* že od samega začetka – vendar ne vselej enako zavestno in premišljeno.

Edicijska načela

Zbranim delom je v prid, če podrobneje izrazimo nekatere njihove konceptualne poudarke in ekdotična ali tekstnokritična načela.³

Znanstveni aparat, ki v *Zbranih delih* spremlja literarna besedila in je objavljen pod generičnim naslovom *Komentar* (prvotno: *Opombe*), se je v prvi knjigi vsakega izdanega opusa začel z načrtom *Zbranega dela*, kjer je urednik opusa predstavil razdelitev besedil v predvidenih knjigah, navadno po literarnih vrstah (lirika, epika, dramatika), ki jim sledijo polliterarne (esejistika, dnevniki, pisma). Mesto v prvi knjigi *Zbranega dela* je običajno dobila tista vrsta ali zvrst, ki pri izbranem avtorju prevladuje ali podeljuje njegovemu opusu poseben pomen v literarni zgodovini.

Nadaljnji znanstveni aparat je doslej v vseh knjigah *Zbranih del* po tradiciji obsegal tri elemente: a) oris na-

³ Načela, ki sledijo v nadaljevanju, je glavni urednik v osnovi zapisal in združil spomladi 2011 v knjižico *Zasnova in urejanje zbirke Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*, ki je bila kot interno gradivo pripravljena za sodelavce zbirke. Nato je bilo besedilce po posvetu s člani uredništva in člani znanstvenega sveta inštituta dopolnjeno. Razdelek o Monografijah k *Zbranim delom* je posebej obogatil Tomo Virk. V septembru 2011 je bila knjižica objavljena v nakladi 20 brezplačnih izvodov.

stanka besedila (njegovo genezo) in njegove objave v prvi izdaji; b) recepcijo prve izdaje (in morebitnih poznejših) in c) opombe v ožjem pomenu besede – največkrat stvarne ali historične, po potrebi tudi jezikoslovne in tekstnokritične. Vsi ti elementi so v zasnovi znanstvene izdaje tudi v prihodnosti nepogrešljivi. Zdi se, da jih je smiselno natančneje razčleniti, med njimi pa nekoliko bolj podrobno opredeliti ekdotične vidike. Še naprej ostajajo v *Zbranem delu* nepogrešljivi zlasti naslednji razdelki oz. poglavja znanstvenega aparata.

1. Kratek literarnozgodovinski uvod: oris konteksta, v katerem je besedilo nastalo; osnovne značilnosti avtorjevega razvoja, relevantne za nastanek dela; razpoložljivi podatki o genezi besedila; okoliščine prve objave itn.
2. Recepcija besedila. Dokumentiran prikaz recepcije med sodobniki; glavne poteze poznejše recepcije – v obliki smiselno izbranih navedkov in izvlečkov.
3. Zasnova in načela kritične izdaje (prej zvečine le kot: jezikovna redakcija).
4. Opombe: stvarne, tekstološke, jezikoslovne.
5. Dodatki in kazala.

Teh pet elementov kaže medsebojno bolj jasno konceptualno diferencirati in opisati.

ad 1. Uvod. Vsak opus naj spremlja splošni uvod, kjer je okvirno pojasnjena zamisel, sestav *Zbranega dela* literarnega ustvarjalca. Vsaka knjiga *Zbranega dela* naj se začne z razdelkom o vsebini knjige. To naj bo kratek literarnozgodovinski oris objavljenega gradiva, ki ga spremlja, če je mogoče, strnjen pregled pisateljevega razvoja v ustreznem obdobju in okoliščin, pomembnih za genezo

dela, kakor tudi podatki o prvem izidu besedila (revijalnem in knjižnem, če je do njiju prišlo).

ad 2. Recepcija. V poglavju o recepciji urednik s primerno natančnostjo prikaže odziv sodobnikov in javnosti na nastanek besedila in njegovo prvo objavo. Kritiške odzive naj zbere, povzame in deloma navede, tako bo z njimi ponazoril in rekonstruiral vrednostne sodbe avtorjevih sodobnikov. Urednik kritične izdaje naj skuša strnjeno prikazati, kako se je recepcija avtorjevega dela pozneje morda spreminjala ali se ustalila. Z jedrnato analizo naj si prizadeva pokazati, iz kakšnega filozofsko-idejnega in socio-kulturnega ozadja so navedene sodbe o literarnem delu morda izvirale, kako so vplivale na sprejem dela pri bralcih ipd.

ad 3. Zasnova in načela kritične izdaje. V tem poglavju naj urednik predstavi svoje ugotovitve, do katerih je prišel z raziskavo besedilne tradicije (besedilnega izročila, besedilne preoddaje) objavljenih besedil.

- **Bibliografsko in arhivsko gradivo.** Urednik naj navede, kje in v kolikšni meri je ohranjena avtorjeva literarna zapuščina; če so večji deli avtorjeve zapuščine izgubljeni, naj navede, kaj je ugotovil o historiatu zapuščine, kdo jo je hranil ali kje je nazadnje bila, katera pričevanja o nji obstajajo, kako se je izgubila ipd.
- **Besedilno izročilo in kolacija.** Urednik kritične izdaje naj podrobno opiše besedilno tradicijo: navede naj vse ohranjene nosilce besedila, ki ga pripravlja za objavo – od rokopisov in osnutkov do prvotiskov, poznejših izdaj za časa avtorjevega življenja, ohranjenih korekturnih odtisov ipd., ter jih najprej bibliografsko, nato pa tekstološko opiše. Če je ugo-

tovil, da obstaja več (bolj ali manj) različnih verzij besedila, naj izdela vsaj njihovo delovno kolacijo (primerjavo verzij) in navede svoje ugotovitve o razmerju med temi nosilci ali verzijami besedila. Če je rokopis ohranjen, naj pojasni, kakšno je razmerje med njim in poznejšo besedilno tradicijo; če rokopis teksta ni ohranjen, naj to izrecno navede, da bralca ne pusti v negotovosti o izvoru besedila, ki ga bo objavil v kritični izdaji.

- **Ustvarjalni proces.** Urednik naj pri tem navede, kar je moč iz vzporejanja verzij razbrati o morebitnem razvoju ali dinamiki avtorjevega ustvarjalnega procesa, v katerem je pisal ali (pozneje) spreminjal svoje delo. Na podlagi svojega znanja o avtorju in poznavanja gradiva bo pokazal, kateri od dveh skrajnih možnosti se avtorjev način ustvarjanja bolj približuje. Prva možnost: avtor je delo ustvaril v prvinskem in enovitem procesu ali delovanju ustvarjalnega navdiha, zato je treba prvi zapis besedila razumeti kot pristen izraz avtorjeve kreacije, morebitne poznejše popravke pa bolj kot racionalne, drugotne, nazorsko vodene ali ustvarjalnemu procesu morda tujerodne zunanje vrvke v prvotno kreacijo. Druga možnost: avtor je ustvarjal postopoma, s prekinitvami in v več fazah, zato je tudi poznejše posege v besedilo treba razumeti kot bistveni ter neločljivi izraz avtorjeve ustvarjalne intence. Ta vprašanja so bistvena zlasti takrat, ko obstaja več verzij besedila. V prvem primeru bo urednik priznal večjo avtoriteto najzgodnejši (najbolj prvotni) verziji, v drugem primeru pa bo priznal večjo avtoriteto poznejši ali zadnji verziji besedila.

- **Besedilna kontaminacija in emendacija.** Urednik naj poda tudi svoje ugotovitve o tem, kako in koliko so v avtorjevo delo morda posegali drugi, zlasti uredniki, in pojasni, kako je morebitne tuje prvine v besedilni tradiciji prepoznal, jih izločil in s premišljenimi posegi (emendacijami) rekonstruiral pristno, avtorjevo verzijo teksta.
- **Avtorjeva intenca in izbira predloge.** Na podlagi vsega tega bo urednik utemeljil in pojasnil, katero verzijo besedila je izbral iz besedilne tradicije kot osnovo za svoj prepis in za objavo v kritični izdaji. Pri tem ima urednik kritične izdaje proste roke, da se glede na svoje poznavanje avtorjevega opusa in načina njegovega ustvarjanja (in tuje kontaminacije) odloči, katera verzija besedila bolj uteleša avtorjevo ustvarjalno voljo. To vprašanje je še zlasti zahtevno pri poeziji. Vsako besedilo se objavi samo enkrat, morebitne verzije pa se razčleni v kritičnem aparatu.
- **Metoda kritičnega prepisa oz. konstitucija teksta.** Zbirka *Zbrana dela* objavlja slovenska literarna besedila v kritičnem prepisu. To pomeni v prepisu, ki je pretehtana in po natančnih načelih dosledno izpeljana rekonstrukcija besedila. Najpogostejša načela, po katerih se ravnajo kritični prepisi, so: uveljavitev sodobne (pravo)pisne norme (bohoričica, metelčica, dajničica so nadomeščene z gajico, stava ločil, raba velike začetnice, pisanje besed skupaj/narazen po sodobnem pravopisu itn.). Pri nekoli-ko starejših besedilih nastaja več dilem, kako prepisati besedje, ki je zapisano po raznih historičnih konvencijah (npr. skupini *lj, šč*), kjer se odpirajo glasoslovna vprašanja (zapisovanje polglasnika z e

in i, prilikovanje itn.). Urednik naj formulira in z zgledi prikaže svoja prepisovalna načela, po katerih je pripravil kritično besedilo. Pri tem naj upošteva tako posebnosti avtorjevega jezika kakor tudi zvrst besedila, njegovo prvotno publiko in jezikovno-historične okoliščine. Skušal bo ohraniti kar najbolj pristen, historično veren jezikovni zapis s t. i. minimalno kritično redakcijo, ki naj zagotovi bralnost in razumljivost besedila ob čim večjem spoštovanju avtorjevega prvotnega zapisa. Tako je, denimo, za dobo slovenske moderne načela kritičnega prepisa zgledno formuliral Stane Suhadolnik v prvi knjigi *Zbranega dela Ivana Cankarja*, za razsvetljenstvo in romantiko pa Janko Kos v *Zbranih delih Valentina Vodnika* in *Franceta Prešerna*.

ad 4. Opombe in kritični aparat. Mesta v besedilu, ki so potrebna komentarja ali pojasnila, naj urednik pojasni z opombami pod črto. Te so bodisi stvarne oz. historične bodisi jezikoslovne narave. Po potrebi naj v opombah pod črto opiše tudi variantna mesta, tj. variante v drugih nosilcih besedila (verzijah), morebitne posebnosti v rokopisu, posege drugih rok ipd. Če je variantnih mest več, se urednik opusa po posvetu z glavnim urednikom zbirke odloči za določeno obliko tekstnokritičnega aparata, v katerega bo eksaktno zajel variantna mesta v raznih verzijah besedila.

ad 5. Dodatki in kazala. Vsaka knjiga ZD lahko v sklopu znanstvenega aparata – bodisi pri obravnavi posamičnega teksta bodisi na koncu – objavi tudi razne fragmente ali variantna besedila, ki jih urednik ni uvrstil v glavni tekst. Med drugimi dodatki so kakor običajno še ločena seznama primarnih virov in citirane literature,

ustrezna kazala ipd. Kazala so še zlasti pomembna za zadnjo knjigo ZD, saj morajo omogočiti evidenco nad celotnim avtorjevim opusom (kazalo prvih verzov; kazalo naslovov pesmi, črtic itn. po zvrsteh) ter nad urednikovim komentarjem (imensko kazalo).

Monografije k Zbranim delom

Monografije k *Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev* so podzbirka *Zbranih del*. Zasnoval jo je že prvi urednik Anton Ocvirk. Leta 1955 je začela izhajati nova, obširno komentirana izdaja Prijateljve *Slovenske kulturnopolitične in slovstvene zgodovine*. Kot živa podzbirka pa so Monografije k *Zbranim delom* začele izhajati v uredništvu Franceta Bernika. Do konca leta 2016 je v podzbirki izšlo 16 monografij v 22 zvezkih.

Monografija o pesniku ali pisatelju običajno izide kot sklep njegovega *Zbranega dela*. Je torej vrh in znanstvena sinteza kritične izdaje avtorjevega opusa, zato naj bi podala čim bolj vsestranski pogled na pisateljevo življenje in delo. Ta navezava daje Monografijam k *Zbranim delom* poseben značaj. Kakor *Zbrano delo* ima tudi monografija značaj referenčnega znanstvenega dela, zato naj se ogiblje enostranskih publicističnih sodb, stremljaj k sintezi in večstranskemu prikazu.

Po vsebini in načinu podajanja so Monografije razmeroma raznolike, skladno z različnimi usmeritvami v literarni vedi. Vendar naj kljub različnim strokovnim preferencam in osebnim modulacijam ohranjajo referenčni in znanstveni značaj. Zato naj bi vsaka monografija obsegala nekatere splošne elemente, kakor so:

1. biografija pisatelja z ustrezno podrobnimi, pozitivno preverjenimi biografskimi podatki. Ta biografski uvod mora biti merodajen, zanesljiv, zgrajen na enakih načelih, kakor če bi bil napisan za znanstveni biografski leksikon, in z uporabo primarnih virov;
2. prikaz pisateljevega literarnega ustvarjanja, po dobah ali v celoti, po potrebi prepleten z interpretativnimi elementi, prikazom literarnih vplivov ipd.;
3. prikaz literarne recepcije in odnosa med pisateljem in družbo;
4. sintetično sklepno poglavje;
5. besedilo monografije dopolnjuje dokumentarno slikovno gradivo.

Piscu monografije je prepuščeno, da prikaz pisateljevega literarnega dela po svoji uvidevnosti razdeli na več ali manj poglavij, ga poveže s prikazom recepcije ali slednjo predstavi ločeno ipd. Vsekakor naj bi bil končni rezultat celovit prikaz pisateljevega življenja in dela, tako zgodovinske osebe kakor literarnega umetnika in njegovih stvaritev.

Oblika in nosilec zbirke

V preteklosti je bila pogosto izrečena želja, da je treba zbirko *Zbrana dela* oblikovno prenoviti, češ da izvira njena podoba še iz časa, ko so bile tiskarske možnosti zelo omejene, da je zato nepriljučna ipd. Na drugi strani je res, da je bila grafična podoba zbirke zelo uveljavljena, utrjena in estetsko prepoznavna. Po daljšem premisleku

je bila sprejeta odločitev, da uvedemo zmerno oblikovno prenovo. Ta naj ohrani tri pglavitne elemente stare grafične podobe, to so: bela naslovna stran, rdeči naslovni napis na nji in vinjeta s krilatim konjem, ki jo je že ustanovitelj Anton Ocvirk postavil kot emblem zbirke na čelno platnico knjige (pod ovitek), emblem pa je nekoliko enigmatično navedel celo v kolofonu vsake knjige.⁴ Prenovljeno grafično podobo zbirke je s poslušom za dolgo izročilo zasnoval oblikovalec Jurij Jančič.

Emblem zbirke je že od začetka izhajanja krilati konj Pegaz iz srednjeveškega rokopisa iz Bistre

Zbirka *Zbranih del* naj bi postopoma začela izhajati tudi v elektronski obliki na spletu. To bo nedvomno povečalo njeno dostopnost in uporabnost, še zlasti v primernem elektronskem repozitoriju z zmogljivimi orodji

⁴ V kolofonu je navedel: *Vinjeta na naslovnici po starem ljubljanskem rokopisu*. To nejasno formulacijo je razrešila Monika Deželak Trojar: izvorno ilustracijo krilatega konjička je našla v rokopisu *Summa de iure canonico* iz 2. pol. 14. stoletja iz samostana v Bistri, NUK Ms 33, fol. 118v.

za iskanje besed ali besednih zvez, jezikoslovne poizvedbe, stilometrične postopke ipd. Pripravljamo spletni portal knjig *Zbranih del*, ki so izšle po letu 2010 in ki so zunaj omejitev avtorskih pravic. Pri tem izhajamo iz izkušenj, ki jih je Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU pridobil z dosedanjim delom na področju digitalne humanistike, zlasti v povezavi z zbirkama *Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva* (eZISS) in *Elektronske znanstvene monografije* (eZMONO). Elektronska izdaja je predvidena tudi kot tehnična rešitev za izdajanje velikih opusov. V takšnih primerih bi osrednji del opusa lahko izšel v tiskani knjižni obliki, celoten opus pa v obliki elektronske izdaje.

Z vsem tem naj bi zbirka *Zbranih del* v novih časih in okoliščinah ohranila svoje poslanstvo in se še bolj utrdila v slovenski literarni vedi.

Programske dileme in vprašanje vrednotenja

Glede nelahkega vprašanja, katere pesnike in pisatelje je treba vključiti v zbirko na novo in katerim že izhajajočim opusom dati prednost, se je uredništvu, ki od leta 2011 odloča o vseh vsebinskih vprašanjih, kazalo več možnosti. Vse od njih so povzete v izhodišču, naj zbirka v vrednostni presoji literarno-estetske kakovosti kot temeljnemu merilu sledi konsenzu v literarni vedi; le izjemoma se uredništvo odloči za vključitev opusa, glede katerega takšnega konsenza še ni. Uredništvo si je postavilo cilj, da po tem načelu še naprej izdaja že začete opuse, ob tem pa naj zbirka postopoma odpravi vsebinska neravnovesja iz zgodnejših obdobj slovenske

književnosti. Splošna usmeritev uredništva je, da se trenutno vzdržimo presoj (in izdajanja) sodobne slovenske književnosti, zato pa z večjo zgodovinsko distanco in gotovostjo vrednotimo ter vključujemo opuse, ki so bili morda doslej neopaženi, vendar so za slovensko književnost pomembni.

Tako je bila že na prvi seji uredništva dne 25. maja 2011 sprejeta odločitev, da se izmed starejših slovenskih književnikov uvrsti v *Zbrana dela* baročnega pesnika Janeza Damascena Deva in večstranskega predromantičnega pesnika in pisatelja Urbana Jarnika. Druga pomembna odločitev zadeva dobo med vojnama: pospešiti je treba izdajanje pomembnih avtorjev tega časa, kakor so Miran Jarc, Izidor Cankar, Vladimir Bartol, Božo Vodušek, iz povojnega časa pa zlasti Ciril Kosmač. Pospešeno naj bi izdajali tudi nedokončane opuse Zofke Kveder, Ivana Preglja, Edvarda Kocbeka, Juša Kozaka, Primoža Kozaka. V letu 2014 je bil program zbirke razširjen še z nekaterimi avtorji, ki so pomembno zaznamovali slovensko književnost 19. in zgodnjega 20. stoletja: Ivan Vesel Koseski, Fran Erjavec, Fran Govekar, France Bevk. Tem imenom bo treba v najbližji prihodnosti dodati več pesnic in pisateljic, ki v zbirki slovenskih klasikov manjkajo poleg njihove prve dame Zofke Kveder. Podobna bela lisa v zbirki so tudi izbrani literarni ustvarjalci iz zamejstva in zdomstva.

Za dela predrazsvetljskih, zlasti protestantskih in baročnih avtorjev je bila sprejeta zamisel o ustanovitvi posebne podzbirke znotraj *Zbranih del* z naslovom *Dela starejšega slovenskega slovstva*. Zamisel, ki se je dokončno uresničila prav ob 70. obletnici izhajanja *Zbranih del* (gl. str. 107), je stremela k temu, da bi prikazali in v

širše razumljeni kanon slovenske književnosti vključili tudi izbrana dela, ki predstavljajo visoki izraz slovenske slovstvene ustvarjalnosti starejših obdobj.

Vrednotenje in presoje o kakovosti slovenske literature so in bodo različne. Zaznamuje jih ter vpliva nanje mnogo dejavnikov, od osebnih do zgodovinskih in ideoloških, ki v vrednotenju lahko povzročajo stranpoti, enostranosti in odklone. Nedvomno je na zbirko *Zbranih del* vplivalo dejstvo, da je nastala prav ob zmagi komunistične revolucije, ki je vzela življenje – med mnogimi drugimi – Francetu Balantiču in Ivanu Hribovšku. Toda prav ta dva sta bila s svojim nedokončanim, nasilno pretrganim literarnim delom naposled vendarle vključena v *Zbrana dela*. To razumemo kot prisposodo ali simbol, ki nakazuje, da v kalni reki zgodovinskega časa sicer prihaja do zmot in zastranitev, da pa slovensko duhovno kulturo in zbirko *Zbranih del* z njo navdaja dinamizem iskanja, preverjanja in popravljanja, s katerim presega nekdanje zastranitve in prihaja do skladnosti s svojo resnično mero.

Navedena dela

- ANNE BOHNENKAMP, 2001: *Textkritik und Textedition. Grundzüge der Literaturwissenschaft*. DTV, München, 179–203.
- IZIDOR CANKAR, 2007: *S poti. Elektronska znanstvenokritična izdaja*. Uredila Matija Ogrin in Luka Vidmar, ZRC SAZU <<http://nl.ijs.si/e-zrc/izidor/>>.
- W. W. GREG, 1950: The Rationale of Copy–Text. *Studies in bibliography*, 1950/51, 19–36.

- MATIJA OGRIN, 2008: O dveh verzijah romana *S poti*: razlike, prikrite v vrsticah. *Slavistična revija*. 56, št. 1, str. 19–33.
- G. THOMAS TANSELLE, 1976: The Editorial Problem of Final Authorial Intention. *Studies in bibliography*, 1976, 167–211.
- G. THOMAS TANSELLE, 1995: The Varieties of Scholarly Editing. V: D. C. Greetham (ur.): *Scholarly Editing. A guide to Research*. New York: The Modern Language Association of America.

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev *Od začetka do leta 2011*

AKAD. FRANCE BERNIK
glavni urednik zbirke 1981–2010

Ko je Anton Ocvirk prevzel leta 1946 na pobudo Cirila Vidmarja glavno uredništvo novoustanovljenih *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev* pri Državni založbi Slovenije, najbrž ni slutil, da se bodo *Zbrana dela* nadaljevala in dosegala obletnice, kakršna je letošnja. Poudaril pa je, da bo zbirka »zajela vse, kar je umetniško dragocenega in kulturno pomembnega ustvaril slovenski človek v preteklosti«, da v zbirko sodijo literarni klasiki v celoti, njihove objavljene in neobjavljene stvaritve, tudi njihova esejistika, publicistika, dnevniki in pisma. Dela naj bi bila razvrščena po zvrsteh, najprej poezija, nato proza, potem dramatika, naposled ostalo gradivo. Objavljena naj bi bila po kronološkem vrstnem redu, najprej natisnjena, potem natisnjena dela. Kar zadeva besedila, naj bi *Zbrana dela* upoštevala avtorjevo poslednjo voljo. Natisnjena naj bi bila v izvirni obliki, dovoljena bi bila zgolj pravopisna posodobitev, pa še ta kar se da obzirno, tako, da ne bi preveč posegala ne v semantično vsebino ne v slog literarnih del; posebej občutljiva za zunanje posege naj bi bila pravopisna modernizacija poezije. Besedilom naj bi bil dodan znanstvenokritični aparat, ki bo vseboval zunanjo in notranjo genezo del, opisal njihov izid in odmev v strokovni

javnosti ter obsegal stvarne opombe. Namesto uvodov k posameznim knjigam, ki so bili značilni za Prijateljeve izdaje naših klasikov pred drugo svetovno vojno in za Cankarjeve *Zbrane spise* v uredništvu Izidorja Cankarja, je Ocvirk načrtoval monografije o naših pesnikih in pisateljih. Monografije in zbrana dela naj bi izhajala »sinhronično«. Takó je bila zbirka zasnovana in koncept zbirke se pozneje v bistvu ni spreminjal.

K sodelovanju pri tako zasnovani zbirki je uspelo Ocvirku pritegniti naše najbolj uveljavljene literarne zgodovinarje. Koblar, Slodnjak, Rupel, Boršnikova, Gspan, Janez Logar in Dušan Pirjevec so bili z njim na čelu v prvih desetih, petnajstih letih izjemno delavni in so izdali obsežen opus slovenskih literarnih klasikov. Zdelo se je, kot da je dolgo nakopičena energija znanstvenikov dočakala svojo priložnost in sprostitev. Takoj na začetku so leta 1946 izšle štiri knjige, ob prvi knjigi *Zbrana dela Srečka Kosovela* v Ocvirkovem uredništvu, ki je učinkovala kot poziv k sodelovanju. Na leto je bilo od takrat objavljenih tudi po več knjig, nekajkrat po sedem ali celo osem. Po letu 1980 pa je prizadevnost urednikov uplahnila. Upočasnili se je ritem izhajanja zbranih del. Razlog za tak upad dejavnosti je iskati v monografijah k *Zbranim delom*, v problemu, ki je postal aktualen, ko je France Koblar napisal monografijo o Simonu Gregorčiču in jo je leta 1959 predložil glavnemu uredniku zbirke in Državni založbi Slovenije.

Obstajajo zapiski, da Koblarjeve monografije v tipkopisu niso brali samo člani založniškega sveta založbe, kot bi pričakovali, marveč tudi ocenjevalci zunaj založbe. Po Koblarjevem mnenju se je po skoraj dveh letih izmikanja, sprenevedanja in skritega ravnanja z rokopisi

som izkazalo, da je monografijo o Gregorčiču cenzuriral marksistični ideolog Boris Zihlerl. Ko je Koblar nazadnje prišel do svojega tipkopisa, pa mu ni bilo omogočeno, da bi pred kritiko branil in pojasnil številne, rdeče občrtane odlomke svoje monografije, v katerih naj bi bil domnevno preveč popustljiv do Antona Mahniča. Ker ni videl druge možnosti, je monografijo, namenjeno za *Zbrana dela*, prepustil Slovenski matici, ki jo je izdala leta 1962.

Po taki izkušnji z Gregorčičem, predvsem pa, ker ga glavni urednik ni dovolj odločno branil pred marksistično cenzuro, se je Koblar poslovil od *Zbranih del*. Umaknil se je prizadet v zavesti, da je v prvem obdobju zbirke največ prispeval k njenemu razvoju. Uredil je zbrana dela Gregorčiča, Ketteja in Stritarja v šestnajstih knjigah in napisal monografijo o Gregorčiču. Iz solidarnosti je Koblarju sledil Anton Slodnjak, ki je za dalj časa pretrgal sodelovanje z glavnim urednikom zbirke in je predzadnje, deseto knjigo Levstika pripravil šele po sedemnajstih letih. Druga stran, vpletena v Koblarjev spor z Državno založbo Slovenije, je sicer trdila, da je imel največ kritičnih pripomb na monografijo o Gregorčiču Ocvirk sam, ki naj se ne bi strinjal zlasti s Koblarjevim nesodobnim obravnavanjem Gregorčičevega verza in metaforike. Kakorkoli – vzroki za napetosti z založbo, naj so že bili strokovni ali politični ali prestižni, so na začetku šestdesetih let opazno spremenili skupino individualnih urednikov zbirke klasikov. Odšel je Koblar, za dalj časa Slodnjak, dokončno, čeprav iz drugih razlogov, Dušan Pirjevec. Glavnemu uredniku po vsem tem ni ostalo drugega, kot da je določil nove naloge zbirke in se je oprl na nove urednike.

V programski in personalni stiski je Ocvirku najbolj pomagala stoletnica rojstva Ivana Cankarja. Zasnoval je načrt Cankarjevega zbranega dela in zanj pridobil mlajše sodelavce. Nekateri so pri zbirki že sodelovali – France Bernik, Dušan Moravec in Janko Kos, dva je dodatno angažiral in ju vključil v delo, Jožeta Mundo in Dušana Voglarja. Ta skupina urednikov je pod Ocvirkovim vodstvom pripravila in v devetih letih izdala v celoti Cankarjev opus. S Cankarjem so se *Zbrana dela* še bolj uveljavila in ob še vedno ugodnih razmerah za slovensko lepo umetnost v tem času dosegla pravi razcvet. Od leta 1967 do 1976, do stoletnice Cankarjevega rojstva, je v zbirki povsem prevladoval naš najpomembnejši pisatelj in dramatik. Na leto sta izšli po dve, pogosto po tri njegove knjige, tudi po štiri, leta 1975 celo pet knjig; zadnji dve, med njima zaključna trideseta, sta prišli med bralce v jubilejnem letu. Vendar kaže povedati, da skupini petih urednikov ne bi uspelo v razmeroma kratkem času uresničiti največjega projekta *Zbranih del*, če se ne bi naslonili na izkušnje minulega dela. Brez *Zbranih spisov* v uredništvu Izidorja Cankarja s sodelovanjem zlasti Franceta Koblarja in delno Franceta Dobrovoljca (1952 do 1954), brez *Pisem Ivana Cankarja*, prav tako v uredništvu Izidorja Cankarja (1948), pa tudi brez Cankarjevih *Izbranih del* Borisa Merharja (1951 do 1959) uresničitev Cankarjevega projekta v okviru *Zbranih del* ne bi bila mogoča.

Po Cankarju se je program *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev* skrčil. Izhajala sta Župančič in Kraigher, v dveh knjigah je izšel Slavko Grum, izhajati je začel Fran S. Finžgar. Raznovrstna, čeprav količinsko razmeroma skromna dejavnost označuje zbirko do smrti Antona

Ocvirka (v začetku leta 1980). Odhod prvega glavnega urednika zbirke je pomenil važno zarezo v izhajanju zbirke in priložnost za obračun o opravljenem delu. Statistično gledano je v Ocvirkovem obdobju izšlo 132 knjig *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev* ter pet knjig dopolnjene in komentirane Prijateljve *Slovenske kulturnopolitične in slovstvene zgodovine 1848–1895*. Zadnja, šesta knjiga Prijatelja je bila natisnjena po nekaj letih. V novo obdobje zbirke sta se tako prenesli obe njeni poglavitni nalogi. Najprej novi avtorji, ki so bili vredni uvrstitve v nacionalno znanstvenokritično zbirko, vprašanje, ki se je zastavilo z vso odločnostjo. Liberalizacija povojnega nedemokratskega sistema v Sloveniji, zlom komunizma v Evropi in pri nas, nastanek samostojne slovenske države in parlamentarne demokracije so prelomni dogodki, ki so ustvarili nove razmere tudi za zbirko literarnih klasikov. Drugo vprašanje, vprašanje monografij k *Zbranim delom*, je bilo prav tako na začetku, saj se dotlej sploh še ni poskušalo tvorno reševati. Ostalo je odprto in se ni moglo opreti na nikakršne izkušnje.

Po Ocvirkovi smrti je na predlog Državne založbe Slovenije in s popolnim soglasjem individualnih urednikov prevzel mesto glavnega urednika zbirke France Bernik. Za to funkcijo ga je usposobilo poleg raznovrstnega znanstvenega opusa večletno aktivno sodelovanje pri *Zbranih delih slovenskih pesnikov in pisateljev*, za katera je do takrat pripravil in znanstveno komentiral deset knjig – sedem knjig Ivana Cankarja, dve knjigi Simona Jenka in eno knjigo Janka Kersnika. V vlogi glavnega urednika je prvič nastopil pri tretji knjigi Finžgarjevega zbranega dela leta 1981, ko je v sodelovanju z uredniki sprejel nalogo, da nadaljuje in zaključí izda-

janje nedokončanih zbranih del. V njegovem času so se v nadaljnem zaključila zbrana dela Josipa Jurčiča, Jan-ka Kersnika, Antona Aškerca, Otona Župančiča, Frana S. Finžgarja, Lojza Kraigherja in Prežihovega Voranca. Hkrati se je novi glavni urednik s sodelavci posvetil izboru novih avtorjev, godnih za sprejem v zbirko.

Izbor avtorjev za nacionalno zbirko, kanoniziranje pesnikov in pisateljev, določanje vzorčnih ustvarjalcev nacionalne književnosti je strokovno odgovorno delo, podobno kot izbor urednikov. Pri klasikih 19. stoletja se uvrstitev novih imen v zbirko ni zdela sporna, tudi je strokovna kritika sprejela uveljavljeni pojem klasikov in ni ugovarjala klasikom v zbirki. Je pa nastal v drugi polovici 20. stoletja založniški projekt zunaj Državne založbe Slovenije, ki bi ga mogli razumeti kot dopolnilo, če ne kot kritiko Ocvirkovega koncepta *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev*. Mohorjeva družba je namreč v petdesetih, šestdesetih letih 20. stoletja začela izdajati katoliške pisatelje, ki jih Ocvirk ni ali še ni uvrstil v nacionalno zbirko – izbrana dela Fr. S. Finžgarja in Ivana Preglja v Koblarjevem uredništvu, izbrano Meškovo delo, ki ga je uredil Viktor Smolej, in zbrano delo Frana Detele v uredništvu Jakoba Šolarja in Janeza Dolenca. Finžgarja in Preglja smo kasneje uvrstili v *Zbrana dela*, Finžgarja na Bernikovo pobudo še pod Ocvirkovim glavnim uredništvom. Kljub temu se ni mogoče osvoboditi prepričanja, da je prvi glavni urednik oblikoval zbirko v pretežnem soglasju z uradno kulturno politiko in da ni bil enako naklonjen nazorsko različnim literarnim ustvarjalcem.

Drugače in v drugem času se je do tega vprašanja opredelil novi glavni urednik. Zagovarjal je stališče, da

sodijo v *Zbrana dela* predstavniki vseh literarnih smeri v slovenski književnosti, pesniki in pisatelji vseh svetovnih nazorov, da različne literarne in idejne usmeritve sploh ne morejo biti merilo pri izboru klasikov. Temeljno merilo naj bo in ostane umetniška kakovost literarnih ustvarjalcev. V tem pogledu naj bi zbirka postala zakladnica estetskega pluralizma slovenske književnosti, njene umetniške ustvarjalnosti in žive sporočilnosti. V enem od intervjujev je Bernik celo problematiziral dotakratni nedvomno prerealistični izbor klasikov. Že takrat, torej v osemdesetih letih 20. stoletja, kasneje še celo, sploh ni šlo za pragmatično ravnotežje idejno različnih avtorjev. Pomembnejša od ideološke pripadnosti je bila estetska kakovost in estetski pluralizem slovenske književnosti.

V skladu z estetskim merilom je novi glavni urednik kanoniziral z individualnimi uredniki *Zbranih del* več naših vidnih besednih ustvarjalcev in jih uvrstil v nacionalno zbirko klasikov. Leta 1984 je začel izhajati Alojz Gradnik, v eni knjigi je bil leta 1988 predstavljen pesnik Valentin Vodnik, isto leto je bila natisnjena prva knjiga Juša Kozaka, v letih 1991/92 je izšlo zbrano delo Antona Leskovca, leta 1991 je začel izhajati Edvard Kocbek, dve leti potem Anton Vodnik. Opus Stanka Majcna je začel prihajati med bralce leta 1994 in je danes prav tako zaključen. V zbirko so bili uvrščeni Ivan Pregelj leta 2002, Zofka Kveder in Primož Kozak leta 2006, Ludvik Mrzel in Dominik Smole tri leta pozneje.

Posebno vprašanje *Zbranih del* so bile monografije. Dejstvo ostaja, da v Ocvirkovem času ni izšla nobena od načrtovanih monografij. Praznino naj bi zapolnila Prijateljeva *Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina 1848–1895*, pa še njena zadnja knjiga je bila

objavljena po Ocvirkovi smrti. Nedvomno je zavrnitev monografije o Gregorčiču nespodbudno vplivala na druge možne avtorje monografij, čeprav vseh vzrokov za monografski primanjkljaj zbirke seveda ne gre iskati zgolj v tem. Težko je tudi ugotoviti, kako si je Ocvirk zamišljal monografije, saj svojim sodelavcem ni ponudil konkretnega zgleda. Gotovo pa si je monografije predstavljal »precej drugače« od Koblarja. Od splošnega prepričanja, da bi monografije »osvetlile in razložile literarno osebnost z vseh mogočih vidikov«, do bolj izdelanih, bolj znanstvenih predstav ni prišel. Še leta 1965 je razmišljal zgolj o konceptu monografij, o tem, kako »do kraja utrditi njihovo strukturo, okvir in metodološki postopek«. Kar ni in ni se mogel razbremeniti apriornih zamisli o sintetičnih monografskih raziskavah, čeprav se je literarnoznanstvena metodologija v Evropi in pri nas že osvobodila ustaljenih vzorcev. Mlajše generacije so usvajale nove pristope, nov način interpretacije umetniških del. Strukturalizem in semiotika sta bila poznana tudi pri nas. Krepil se je metodološki pluralizem, zato ni naključje, da so se prve monografije k *Zbranim delom* pojavile šele v začetku devetdesetih let 20. stoletja. Domala petinštirideset let smo čakali na sintetične obravnave del slovenskih klasikov, naposled se je odprlo in od leta 1990 dalje smo jih dobili kar nekaj. Monografije seveda niso napisane po eni, vnaprej določeni shemi. Njihovi avtorji pripadajo različnim generacijam in literarnozgodovinskim šolam, metodološka različnost monografij je zato razumljiva, v nekem pogledu celo skladna z duhom postmodernega časa.

Kljub uspešnemu nadaljevanju zbirke, ki je z monografijami zaživela v vseh razsežnostih, *Zbranim delom*

slovenskih pesnikov in pisateljev ni bilo prizaneseno s te-
žavami. Leta 2000 se je DZS na splošno presenečenje
odpovedala zbirki. Njen prispevek k izdajanju literar-
nih klasikov je bil sicer velik – 205 knjig zbranih del
in Prijateljeva *Slovenska kulturnopolitična in slovstve-
na zgodovina 1848–1895* – nič manjša ni bila stiska,
v katero je založba pahnila zbirko, ko jo je prenehala
izdajati in jo odstopila Založbi Obzorja. Dodatno se je
zapletlo, ko je šla Založba Obzorja prav takrat v stečaj,
in veliki prisebnosti urednika te založbe Andreja Brvarja
gre zasluga, da je zbirko prenesel v novoustanovljeno
založbo Litera v Mariboru. Litera je leta 2002 začela
z *Zbranimi deli*; dvakrat so izšle po tri knjige, od leta
2004 po štiri knjige na leto. Določeno gotovost je zbirki
v novih razmerah obljubil protokol, ki ga je Ministr-
stvo za kulturo Republike Slovenije podpisalo z glavnim
urednikom zbirke in predstavnikom Litere leta 2003,
po katerem so bila *Zbrana dela* uvrščena med »večletne
projekte« ministristva.

Funkcijo glavnega urednika *Zbranih del* je Bernik
opravljal skoraj tri desetletja, do konca leta 2010, ko je
bil na okrnjeni, čeprav sklepčni seji znanstvenega sve-
ta Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede pri
Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU 15. novembra
2010 na predlog Marjana Dolgana razrešen te funkcije in
ko je bil na isti seji za novega glavnega urednika zbirke,
prav tako na predlog Marjana Dolgana, imenovan Matija
Ogrin, ki odtej vodi zbirko slovenskih literarnih klasikov.

Urban Jarnik
Vezni člen med Vodnikom in Prešernom

ERICH PRUNČ

Dne 5. februarja 1832 je France Prešeren, ki je obiskal Urbana Jarnika v njegovi fari Možburg/Moosburg, pisal svojemu mentorju Matiji Čopu:

Ich habe ihm stark zugesetzt, daß er sein Dichtertalent nicht brach liegen lassen soll.

Ich bin der Meinung, er habe mehr Anlage zur Poesie als zur Philologie.

Žal je Prešernova spodbuda prišla dobro desetletje prepozno. V razcepu med poezijo in znanostjo ter kulturnimi potrebami svoje koroške in širše slovenske skupnosti se je bil Jarnik že ob koncu drugega desetletja odločil za znanost in bolj ali manj utilitarno narodno prebudništvo.

To velja le z eno samo izjemo v letu 1824, ko je za načrtovani literarni časopis *Slavinja*, ki so ga pripravljali Janez Cigler, Franc Ksaver pl. Andriolli in Ignacij Holzapfel, napisal obsežno epsko pesnitev *Ostrvica nepremegana* in jo poslal Antonu Martinu Slomšku, ta pa jo je kot prilogo nedatiranega pisma posredoval Francu Serafinu Metelku. Zadnja pesem, ki jo je moč kolikor toliko točno datirati, namreč *Helenija Evropi draga*, je leta 1833, torej leto dni po srečanju s Prešernom, ostala fragment. V gluhi koroški provinci je po razpadu prija-

teljskega kroga okoli *Carinthije* ostal s svojo slovensko verzifikacijo osamljen.

Časovni in razvojni okvir Jarnikove poezije sega od prvih zapisov v letu 1808, se pravi dve leti po izidu Vodnikovih *Pesmi za pokušino*, pa do pravkar omenjenega leta 1824, ko so nastajali Prešernovi pesniški prvenci.

Po razpoložljivih podatkih je Jarnikova pesniška bera morala obsegati približno 150 pesmi, od katerih se je ohranila le tretjina, se pravi 50 pesmi ali ok. 1200 verzov. Z recepcijskega vidika se zdi pomembno, da je tudi pretežni del te tretjine do nedavnega ostal neodkrit v raznih korespondencah in zapuščinah. Le slaba petina ohranjene tretjine je bila natisnjena in tako prišla v neposredne recepcijske tokove slovenske lirike prve polovice 19. stoletja.

V koroški *Carinthiji*, ki jo je Jarnik sourejal, so sodobniki lahko prebrali devet pesmi, eno je objavil v svoji knjigi *Zber lepih ukov* leta 1813. Tri pesmi iz *Carinthije* je istega leta ponatisnil Janez Nepomuk Primic v svojih *Nemško-slovenskih branjih*, tri pa so izšle tudi v *Kranjski čbelici* v letih 1831–1833. Redkost posebne vrste za starejšo slovensko literaturo je prav gotovo ponatis slovenskega besedila pesmi *Zvezdje* in Fellingingerjevega prevoda *Sternenwelten* v dunajskem almanahu *Selam*. Tu jo je našel tudi Franz Schubert, ki jo je leta 1815 uglasbil. Verjetno je bilo to prvo in dolgo tudi edino slovensko besedilo, ki je bilo sprejeto v svetovno glasbeno zakladnico.

Slovenska literarna publicistika in znanost sta z Jarnikovimi besedili ravnali dokaj malomarno. Anton Janežič je imel še leta 1859 v rokah Jarnikovo rokopisno zbirko *Mnogotere piesme*. Obsegala je 161 strani, vendar je bilo izrezanih prvih 121 strani. Na preostalih 40

straneh je bilo zapisanih 33 besedil iz obdobja med 15. aprilom in 24. novembrom 1809. Zbirka bi bila nadvse pomembna za rekonstrukcijo Jarnikovega pesniškega razvoja, saj je bil vsaki pesmi pripisan tudi točen datum nastanka. Iz zapisov lahko sklepamo, da je Jarnik v tem času napisal v povprečju vsak teden po eno pesem. Anton Janežič je sicer tarnal nad izgubo 121 strani, vendar je s preostalim rokopisom ravnal zelo selektivno: objavil je samo tiste dele pesmi, ki niso bili v nasprotju s sliko idealnega duhovnika, ki jo je risal v spremnem besedilu.

France Kidrič je v Primičevi zapuščini našel 26 Jarnikovih pesmi. Toda zanj je bilo pomembno samo pozitivistično dejstvo, da so pesmi obstajale. Zato jih je sicer evidentiral, toda objavil je raje samo pisma, ker so se mu zdela za razvoj preporodne miselnosti bolj pomembna. V svoji *Zgodovini slovenskega slovstva* je sicer na osnovi seminarske naloge oz. poznejše doktorske disertacije Lina Legiše o *Slovenski poeziji od Vodnikovih Pesmi za pokušino do priprav za Krajnsko Čbelico* menil, da je Jarnik »bil bolj nadarjen pesnik od Vodnika in prvi tvorec slovenskih verzov, v katerih se klasicistični in romantični elementi prepletajo«.

Kot zadnji se je z Jarnikovo poezijo ukvarjal Anton Slodnjak, ki je 1971 objavil pretežni del Jarnikovih pesmi iz Primičeve ostaline in z najdbo *Ostrvice nepremagane* v Metelkovi zapuščini dopolnil in zaokrožil korpus danes znane Jarnikove poezije. Časovno in tekstološko jo je opredelil Erich Prunč v svoji kritični izdaji.

Popolnoma brez znanstvene analize je doslej ostala Jarnikova knjiga *Sbér lépih ukov ša slovensko mladíno*. *Sbér* je prva slovenska mladinska knjiga in hkrati prva slovenska knjiga, ki vsebuje prevode iz slovanskih književnosti. Po-

leg Jarnikovih besedil obsega basni, nauke in pregovore, prevedene iz latinskega, slaveno-srbskega in češkega jezika.

Svoje prve pesmi je Jarnik prepisal in zbral pod naslovom *Pesmi tud' za pokušino*. Že sama formulacija naslova razodeva zavestno navezovanje na Vodnikovo tradicijo. Toda Vodnikov vpliv ostaja bolj površinski in se nanaša prej na pesniško obliko. Tako na primer na Vodnika spominjajo sicer amfibrihi v pesmi *V pomladu*, vendar vsebinska struktura pesmi že izraža Jarnikov značilni oblikovalni postopek, namreč nizanje sorazmerno samostojnih, včasih samo asociativno povezanih ali celo protislovnih slik in opažanj.

Vzporedno z Vodnikovim vplivom lahko ugotovimo tudi odmeve tradicionalne racionalistične poetike poučne smeri. Poetološko to pomeni pravzaprav pozno uresničitev Zoisovega koncepta ter prevzemanje tradicionalnih ubeseditvenih modelov in motivov.

S klasicistično liriko stopa Jarnik v dialog v svoji pesmi *Moj sedajni kraj*. Pokrajina nad Podkrnosom se mu je spremenila v Parnas, pod katerim si je omislil tudi vir poetske inspiracije.

V romantično smer kažejo intimnejše pesmi, v katerih je erotično čustvo najprej izraženo še zadržano, potem pa vse bolj neposredno. Pri tem sta opazna dva osnovna oblikovalna postopka: pri prvem pesnik projicira erotično čustvo v naravo. Personificirani naravni pojavi in živalski svet dokaj neposredno nastopajo kot protagonisti in nosilci nagonskih in erotičnih dejanj. Emblematični scenariji, v katere so vpleteni, sedaj niso prevzeti iz klasicističnega poetološkega inventarja, ampak iz folklorno obarvane družbene resničnosti. Drugi postopek je nevtralizacija osebnega čustva v obliki vlož-

nice. Nosilci vlog so lahko prevzeti iz tradicionalnega inventarja pastirske idilike kot npr. v pesmi *Damon Meliti*. Pri tem je notranji samogovor oblikovan tako naravno in nespektakularno, da ostaneta psihični naboj in brezizglednost ljubezenskega hrepenenja skorajda zakrita. Še bolj neposreden je opis ljubezenskega stanja v drugi vložnici z naslovom *Mina*, ki predstavlja nekak domači in ženski pendant k *Damonu*. Ljubezensko hrepenenje je brez vsake idilične dekorativnosti izraženo neprikrito, vse do njegove telesne konkretnosti.

Drugo vsebinsko jedro Jarnikove poezije je tematski sklop sovražstva do vojne in s tem komplementarnega hrepenenja po miru. Tematika torej, po kateri je ta predromantični pesnik povsem blizu sodobnemu človeku, zaradi česar odpira nove možnosti recepcije in kanonizacije. Vojna je za Jarnika izključno od zunaj vsiljeno zlo, zgodovinska in človeška katastrofa; Jarnikov pogled na vojno je daleč od sočasnega brambovskega pesnikovanja in njegovega patriotskega zanosa.

Mir je Jarniku tudi osnova za plodno kulturno sožitje med obema narodoma na Koroškem, kot ugotavlja v svoji pesmi *Na Slovence*, s katero je združil dve smeri medetničnega diskurza: diskurz emancipacije ekonomsko šibkejšega slovenskega naroda in diskurz enakopravnosti in povezovanja obeh narodov na Koroškem.

Tako je Jarnik v sedmih letih pesnikovanja vsekakor dosegel, v nekaterih pogledih tudi presegel literarno in estetsko raven sočasne slovenske poezije. Če parafraziramo oceno, ki je vsaj od Legiša naprej z večjimi ali manjšimi odstopanji in retardacijami navzoča v slovenski literarni zgodovini, da je bil Jarnik vezni člen med Vodnikom in Prešernom, bomo lahko dejali, da je bil

Jarnik prej Prešernov predhodnik kot Vodnikov naslednik. Zato objavljene Jarnikove pesmi, predvsem *Damon Meliti*, *Arfe* in *Zvezdišče*, sodijo med tista besedila, s katerimi je Prešeren zavestno stopal v pesniški dialog.

Jarnik je bil človek v vmesnem prostoru. Bil je obsojen na to, da živi v razponu med nastajajočim slovenskim in vse bolj protiemancipacijskim nemškim nacionalnim taborom na Koroškem. Slednji kljub začetni predromantični svetovljanskosti na dolgi rok ni bil pripravljen odstopiti od svojega, v bistvu kolonizatorskega odnosa do slovenskih delov lastne dežele in do sosednjih nemških pokrajin. Znotraj slovenskega etničnega prostora je bil Jarnik razpet med centripetalne in centrifugalne sile slovenskega nacionalnega razvoja, med osrednjeslovenskim nacionalnim projektom in svojo regionalno opredeljenostjo. V tem razcepu je v osrednjeslovenski koncepciji literarne zgodovine in oblikovanja literarnega kanona ostal tudi potem, ko se je jasno opredelil za nacionalni projekt. Ta je sicer pri oblikovanju skupne knjižne norme imel korist od Jarnikovega jezikoslovnega, leksikografskega in konceptualnega dela, Jarnikova pesniška besedila pa je neopažena puščal zunaj prikaza osrednjega razvoja.

V literarnem pogledu je bil Jarnik razpet med razsvetljenskim racionalizmom in utilitarnim prerodništvom ter predromantičnim, ponekod že kar romantičnim navdihom. Idejno je nihal med tradicionalnim teocentričnim konceptom sveta in panteistično navdahnjenim in erotizirajočim osebnim doživljanjem narave; moralno pa med dolžnostmi svojega duhovniškega poklica in močno razvitim osebnim erosom. V tem dinamičnem prostoru nezdružljivih protislovij pogosto ni zmozel klasične in

uravnovešene celote in je ostal pri hibridnem in disharmonično delujočem sovmeščanju posameznih elementov.

Disharmonični vtis je poglobljala tudi hibridna podoba njegovega jezika, v kateri so literarni zgodovinarji pogosto enostransko poudarjali koroške regionalizme. Vendar je hibridnost Jarnikovega jezika prav gotovo izraz njegovega pesniškega hotenja, saj na ravni besedišča in morfologije odraža njegova konceptualna protislovja med regionalizmom in vseslovansko orientacijo. Obe- nem pa je prav ta jezikovna hibridnost tudi nujni odsev protislovij med centripetalnimi in centrifugalnimi silnicami, ki so v sočasnem jezikovnem razvoju delovale na standardizacijo knjižnega jezika. V Jarnikovem času te silnice še niso bile do te mere uravnovešene v elastično stabilnost skupnega knjižnega jezika, da bi dovoljevale enotno in celovito sistemsko realizacijo.

Z vključitvijo v *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* želijo izdajatelji odpreti enakopravnejše možnosti recepcije in trdnejšo osnovo za raziskovanje in adekvatno vrednotenje Jarnikovega literarnega opusa.

Zofka Kveder
*Prva klasikinja v Zbranih delih slovenskih
pesnikov in pisateljev*

KATJA MIHURKO PONIŽ

Začetek izdajanja *Zbranih del Zofke Kveder* sega v leto 2004, ko sem po znanstveni monografiji *Drzno drugač- na: Zofka Kveder in podobe ženskosti*, ki je nastala po moji disertaciji, pisateljčino delo želela približati širšemu bral- nemu občinstvu. Njena dela so namreč do leta 2004 le nekajkrat izšla. Po uspešnem projektu sedmih knjig Iz- branih del Zofke Kveder v Belo-modri knjižnici Marje Boršnik in Eleonore Kernc, ki je nastal pred drugo sve- tovno vojno in so zato te knjige dosegljive v večini knjiž- nic le v čitalnicah, je bilo torej pisateljčino delo v veliki meri težko dostopno. Ob pisanju disertacije sem tudi ugotavljala, da je izjemno obsežen del literarnega opusa Zofke Kveder skorajda neznan, saj je ta besedila objavila le enkrat v literarnih revijah oz. dnevnem časopisju. Raz- logov za izdajo *Zbranega dela Zofke Kveder* je bilo torej več kot dovolj.

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev so v začetku novega tisočletja izhajala pri mariborski založbi Litera, zato sem se s svojim predlogom obrnila na ure- dnika Andreja Brvarja, ki ga je brez zadržkov podprl in ga posredoval glavnemu uredniku zbirke akad. prof. dr. Francetu Berniku. Njegov pristanek in moja delovna vnema sta botrovali hitremu izidu prve knjige v letu

2005. V zapisu akad. prof. dr. Franceta Bernika v prvi knjigi se je prvič pojavil izraz klasikinja, ki ga danes najdemo v korpusu Nova beseda, medtem ko ga v Slovarju slovenskega knjižnega jezika še ni. Ob prvi knjigi, a tudi naslednjih, je bilo precej odzivov, ki so poudarjali pomen izdajanja *Zbranih del Zofke Kveder* in uvrstitve prve avtorice v zbirko.

V prvi knjigi sem se zgledovala po uredniškem delu Marje Boršnik pri Izbranem delu Zofke Kveder, zato sem bolj posegala v besedilo kot naslednjih, ko sva se z glavnim urednikom dr. Matijem Ogrinom odločila za manjše popravke. Uredniško sta bili doslej najbolj zahtevni druga in tretja knjiga, saj so v tam objavljena pripovedna besedila, ki niso nikoli izšla knjižno. Pri jezikovni redakciji sem sicer sledila načelom kritičnega prepisa, ki jih je za dobo slovenske moderne oblikoval Stane Suhadolnik v prvi knjigi *Zbranega dela Ivana Cankarja*, a sem se kljub temu večkrat znašla v dilemi, ali ne bi bilo bolje besedil vendarle nekoliko približati sodobnemu bralcu in popraviti predvsem tistih pomanjkljivosti, ki so nastale, ker je pisateljica besedila oddajala v naglici in ni imela časa za popravke. Pri tem mi je bil v pomoč edini ohranjeni tekst v rokopisu, ki je bil tudi objavljen, pripovedna proza *Saj so bratje ...* (ZD 3, str. 893–900), v katerem so bili razvidni urednikovi popravki. Iz njih sem lahko sklepala, kaj je bilo že v pisateljičinem času jezikovno pomanjkljivo in potrebno popravka. Čeprav sem ves čas skušala v besedila čim manj posegati, me je vendarle vodila misel, da naj bodo razumljiva sodobnemu bralcu in sodobni bralki. Uredniške posege sem zaznamovala tako, da bo besedilo lahko pripravljeno tudi za bodočo elektronsko izdajo. Ta naj bi v prihodnosti

omogočila branje besedila tudi v takšni obliki, kakor je bilo besedilo objavljeno v prvotnih tiskih ali kakor nam je ohranjeno v avtoričinih rokopisih.

V veliko pomoč pri pripravi druge in tretje mi je bila listkovna bibliografija, shranjena v zapuščini Zofke Kveder v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani, vendar sem odkrila še precej besedil, ki jih v moji prvotni, s pomočjo omenjenih listkov sestavljeni bibliografiji ni bilo. Poseben izziv so bila tudi besedila, ki jih je pisateljica napisala ne le v slovenščini, temveč tudi v nemščini in/ali hrvaščini, mnoga med njih so izšla tudi v čeških in bolgarskih prevodih, v angleščini in celo lužiški srbščini. Podatke o tem sem vključila v opombe, primerjava med slovenskimi besedili in njihovimi tujejezičnimi objavami pa je presegala okvir zbirke *Zbrana dela*, a bi gotovo bila zanimiva in bi jo bilo smiselno opraviti v drugem kontekstu.

Kot urednici *Zbranih del Zofke Kveder* so mi večkrat zastavili vprašanje, zakaj je Zofka Kveder doslej edina slovenska pisateljica ali pesnica, ki je uvrščena v ta literarni panteon slovenske književnosti. Ker sem z *Zbranimi deli slovenskih pesnikov in pisateljev* povezana le kot urednica omenjenega *Zbranega dela*, odgovora na to vprašanje, razen na ravni domnev, nisem nikoli mogla posredovati in ga tudi na tem mestu puščam odprtega. A hkrati moram spomniti, da se je tudi Zofka Kveder svojim sodobnikom pridružila precej pozno, saj jo je že Erna Muser predlagala Antonu Ocvirku, a jo je zavrnil, da ni dovolj kvalitetna pisateljica. Prav tako bi rada ponovno poudarila, da to, da sem edina urednica izhajajočega opusa (pred mano je doslej to nalogo opravila le Marja Boršnik, nekaj že izbranih urednic pa začetega dela ni moglo ali želelo kon-

čati), in to, da sem urednica edine avtorice, ni ne dobro ne prav, četudi za to najbrž obstaja kar nekaj razlogov, ki so nenazadnje povezani tudi s položajem tako literarno-vednih strokovnjakinj kot avtoric v slovenskem in širšem literarnem polju.

Prepričana sem, da je prihodnost zbirke, če želi odražati dejansko podobo slovenske književnosti in literarne vede, v tem, da vključi več avtoric in povabi k sodelovanju več urednic.

Svoj zapis bi zaključila z mislimi, da je bilo moje dosedanje urejanje *Zbranega dela Zofke Kveder* zelo naporno, saj gre za opus, ki ga je bilo treba v veliki meri šele »sestaviti«. Ob tem sem bila ves čas tudi intenzivno vpeta v pedagoško in raziskovalno delo; ko sem pripravljala tretjo in četrto knjigo, pa sem bila tudi dekanja Fakultete za humanistiko Univerze v Novi Gorici. Večkrat sem morala ure, ki bi si jih želela preživeti z družino, posvetiti uredniškemu delu. Mislim, da sem energijo in voljo v takšnih trenutkih našla prav v življenju in ustvarjanju Zofke Kveder. Zato sem bila zelo vesela, da je dr. Matija Ogrin, glavni urednik zbirke, brez zadržkov sprejel moj predlog, da v tretjo knjigo uvrstimo fotografijo Zofke Kveder z njenimi tremi hčerkami. Morda bi bilo kakšno od njenih besedil bolj izpiljeno in stilistično bolj dovršeno, če bi čas, ki ga je preživela s svojimi deklicami, preživela tako kot večina njenih (moških) sodobnikov pri »piljenju« svojih del. A morda živost, prepričljivost in aktualnost njene literarne ustvarjalnosti izvirajo prav iz tega, da se je uresničila v tolikih življenjskih vlogah.

»Mnogovrstni zahtevni čas« v opusu Edvarda Kocbeka

MIHAEL GLAVAN

»Če eksistencialno vprašanje o uporništvu, o posamezniku, ki je drugačen in prestopa robove, o človeku, ki je s svojo predstavo o svobodi v sporu z vsem svetom in tudi s samim seboj, deluje na človeški ravni in ne zgolj na ravni idej ali estetike, potem, upam, na neki način nagovarja tudi našo današnjo negotovost, občutek nemoči in kaotičnega sveta, v katerem živimo.« (Drago Jančar. Delo, 1. 10. 2016, str. 22) Tak je bil in še zmeraj ostaja Edvard Kocbek. Poet, pisatelj, esejist, prevajalec, dnevniški zapisovalec svojega bivanja in pozoren motrilec duhovnega in miselnega obnebjja svojega naroda in evropskih tokov, predvsem krščanskih, a tudi drugih. Od študentskih let pa do konca svojega zavestnega bivanja je hotel biti »zvest«, kar je pomenilo, da hoče družbenokritično aktivno delovati, sodelovati, razumeti, biti znotraj, vpet in odprt za osebno »dejanje«. Zato je najhujše eksistencialne stiske doživljal takrat, ko so ga utišali, odrinili, pogreznili v zgodovino. To pa se mu je dogajalo večkrat in povsod, tako v okviru krščanske cerkvene organizacije kot v odporniškem partizanskem gibanju in tudi v povojni enoumni komunistični državi. Toda njegove kritične misli in umetniške ustvarjalne sile ni mogla zatreti nobena družbena 'avtoriteta'. (Tudi) njega je vodila neka prvinska, temna ali vsaj nejasna

stran človekove usode, ki ne izbira sredstev in poti, ko stremi k uresničitvi svojega hrepenenjskega cilja. Tudi če ga ne doseže, ga uresničuje že s svojo prehojeno potjo, s katero pričuje sočasnim in naslednjim rodovom.

»Kocbekovo delo je namreč v vseh svojih raznovrstnih izrazih, tako literarnih kot 'neliterarnih' (publicističnih, političnih ipd.), prav to: je v prvi vrsti pričevanje, v katerem se na povsem svojski način, pogosto celo v okviru enega in istega besedila prepletajo dokument in fikcija, faktografija in artistska igra, avtobiografika in mit, filozofija in lirika, 'pesništvo' in 'mišljenje', ekstatična intuicija in racionalna avtorefleksija, eksistencialna izpoved in religiozno, politično ... vizionarstvo. Prepletajo se in spajajo v povsem specifično, toda enovito in kompleksno obliko besednega 'samoizražanja' (beseda je Kocbekova).« (Andrej Inkret. Zbrano delo 1, str. 243)

Notranja zraščenenost, tematska, literarnovrstna in literarnozvrstna prepletenost Kocbekovega pisanja smiselno terja znanstvenokritično objavo njegovega celotnega opusa v *Zbranem delu*. Tako se je odločil že njegov prvi urednik, akademik Andrej Inkret, in tako je obveljalo tudi kasneje, ko sva uredniško delo nadaljevala skupaj, in upajmo, da ga bom lahko uspešno pripeljal do konca v skladu s prvotnim načrtom. Kocbek je sicer menil, da njegov umetniški opus ni obsežen, a je hkrati opozarjal, da ga je »mnogovrstni zahtevni čas« silil v pisanje velike množine besedil, s katerimi se je odzival na reflekse svoje razvnete misli in zunanje izzive. Tako za njim ostaja izredno obsežen opus, eden najobsežnejših v zbirki *Zbranih del*. Še zmeraj ga težko uzremo v celoti in mu določimo natančnejši obseg, ki bo verjetno dosegel skoraj trideset knjižnih volumnov.

Kocbekovo *Zbrano delo* seveda sledi ustaljenim uredniškim standardom in kriterijem, po katerih je bilo najprej objavljeno in predstavljeno njegovo pesniško gradivo in za njim izvirna umetniška proza. Na vseh področjih se je pokazalo, da je gradiva veliko več od prvotnih uredniških pričakovanj. Poezija je napolnila štiri (obsežne) knjige, umetniška proza štiri (pet volumnov), esejistika tri (pet volumnov), dnevniki pet (doslej). Pred nami je torej že 15 knjig (17 volumnov), ostajajo nam še dve knjigi esejistike in dnevniki 1946–1981 ter pisma. Veličasten opus.

S svojim zapisanim gradivom, literarnim in neliterarnim, je Kocbek vse svoje življenje ravnal zelo skrbno. Tudi v najtežjih vojnih časih in ob selitvah. Izgubljenih je le nekaj dnevniških zvezkov iz predvojnih in medvojnih let, a še za te obstaja malo verjetna možnost, da obstajajo v političnih arhivih nekdanje Jugoslavije. Prav to bogastvo pisnih predlog v številnih (pretežno rokopišnih) različicah je posebna značilnost Kocbekovega opusa, ki terja zelo zamudno razbiranje, ponuja pa tudi izjemne možnosti za tekstnokritične obdelave besedil. Avtor je namreč pogosto zapisal več različic ali njihovih delov, med katerimi je izbral za objavo po njegovem najprimernejše, kar je od urednikov terjalo obsežnejši komentar. V tem pogledu sta poleg poezije zelo značilni knjigi *Listina* in *Svoboda in nujnost*, ki imata v *Zbranem delu* obsežnejše tekstnokritične opombe.

Zadnji dve knjigi, *Svoboda in nujnost* (dodatek: *Eros in seksus*) in *Programsko-politični spisi 1941–1951*, pri našata Kocbekovo esejistiko. Prva v taki podobi, kot jo je v svoji zadnji samostojni knjigi izbral še avtor sam. Njen vsebinski lok se vzpenja od študentskih križarskih let pa skoraj do konca ustvarjalnega obdobja in razkriva

osebno angažirano refleksijo kristjana, umetnika in političnega misleca. Kocbek se v nekaterih primerih izkazuje tudi kot velik mojster slovenskega eseja, predvsem v tistih, ko razpravlja o ozračju svojega pesnikovanja in o osebni svobodi ter trdni veri v možnost zmage nad obupom in ničnostjo.

Kocbekovi programsko-politični spisi iz časa snovanja upora proti okupatorjem, aktivnega partizanskega delovanja in oblikovanja nove družbene in politične ureditve na osnovi marksizma in po vzoru sovjetske partijske države pokrivajo celo desetletje in predstavljajo v njegovem opusu zaokroženo vsebinsko celoto. To je tisti čas, ko si na vprašanje: »Adam, kje si?« brez omahovanja odgovori: »Tukaj sem.« Čas, ko se ves preda osvobodilnemu boju – kakor boj proti okupatorjem, spojen s komunistično revolucijo in državljansko vojno, dojema in poimenuje sam – čas, ko se le redko odzove poetičnemu klicu in celo ne zmore rednega sprotnega pisanja svojega dnevnika. Obsežno gradivo je terjalo objavo v dveh delih.

Kocbekov obsežen ustvarjalni opus je eden najvidnejših v slovenski kulturni in politični zgodovini 20. stoletja. Čeprav še zmeraj ni v celoti znan, je že doslej zelo močno in nespregledljivo oblikoval slovensko duhovno, umetniško in politično podobo. S svojo pesniško zbirko *Groza*, z dragocenima vojnima dnevnikoma *Tovarišija* in *Listina*, z zbirko novel *Strah in pogum*, z znamenitimi esei *Premišljevanje o Španiji*, *Kaj je svoboda*, *Kdo sem* in tudi z drugim pisanjem je na svoj edinstven način vtisnil neizbrisen pečat slovenskemu narodnemu značaju, kakor si je »vizionarsko naivno« zaželel ob začetku druge svetovne vojne.

»Vsaka stvar je oživila«
Opus Mirana Jarca v Zbranem delu

DRAGO BAJT

Že pred desetletji sem kot mlad komparativist veliko prebiral *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* ter celo razmišljal, kakšen bi lahko bil moj prispevek k tej zbirki. V 80. letih sem tedanjemu uredniku predlagal, da se začne pripravljati opus Vladimirja Bartola, ki je prav tedaj začel doživljati renesanso doma in v tujini; urednik nad predlogom ni bil navdušen. Pozneje, ko je zbirka prešla pod uredništvo mariborskih Obzorij, me je urednik Andrej Brvar spet povprašal glede Bartola; tedaj sem se urejanju odpovedal, za to delo sem predlagal Mirana Košuto iz Trsta. Brvar, urednik z žilico za prave avtorje, me je nato vztrajno silil in spodbujal, naj se lotim kakega drugega slovenskega literata, ki še nima svojega prostora v *Zbranih delih*. Končno sem se odločil za Mirana Jarca, ki je bil že tedaj najdlje mrtev slovenski ustvarjalec 20. stoletja, še neuvrščen v vrhunsko zbirko mojstrov slovenske literature. Poleg tega je Jarc sodil v obdobje med obema vojnama, ki me literarno in nazorsko najbolj priteguje. Leta 2010 sem tako novemu uredniku zbirke *Zbrana dela* sporočil, da sem pripravljen urejati opus Mirana Jarca; naslednje leto sem pri založbi podpisal pogodbo za prvo knjigo.

Za *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* sem doslej uredil tri knjige Mirana Jarca (1900–1942): knjiž-

no in revijalno objavljene pesmi (2012), neobjavljene pesmi (2013) in drame (2015). Jarc je za življenja objavil tri zbirke pesmi: *Človek in noč* (1927), *Novembrske pesmi* (1936) in *Liriko* (1940). Njegova poezija danes velja za vrh t. i. kozmičnega ekspresionizma, literarna zgodovina jo je resno preučevala in redno uvrščala v antologije slovenske lirike. Zanimivo je, da so se uredniki antologij malone vselej odločali zgolj za pesmi iz Jarčevih objavljenih zbirk, zelo redko pa za pesmi v revijalnih natisih, kar priča predvsem o tem, da je bil Jarc izredno samokritičen pri sestavljanju svojih pesniških knjig in je vanje uvrstil samo najboljšo poezijo. Čeprav je začel objavljati pesmi že kot gimnazijec (v letih 1916–1917), se mu je prvo zbirko posrečilo izdati šele leta 1927, pa še to v samozaložbi; danes velja za vrhunec njegovega ekspresionizma. V zbirkah in revijah tedanjega časa je objavil ok. 180 pesmi, med njimi tudi tri cikle v prozi. Druga zanimivost v usodi njegove poezije je podatek, da je napisal tudi 22 otroških pesmi, ki pa niso bile nikdar opažene in se niso znašle v nobeni antologiji slovenske otroške oz. mladinske poezije; celo literarna zgodovina jih ni obravnavala. V tujini so Jarčeve pesmi prevajali zgolj posamično, ni pa izšel noben samostojen knjižni izbor, kar po svoje priča o omejenem dosegu Jarčeve ekspresionistične lirike iz 20. let, pa tudi sonetov v duhu nove stvarnosti iz 30. let; njegova poezija je bila privlačna zgolj za Slovence. Morda najbolj zanimivo pa je dejstvo, da je ostalo ok. 250 pesmi (oz. ok. 6000 verzov) neobjavljenih v Jarčevi zapuščini. Med njimi sta dve zbirki iz leta 1927 (*Dolomiti*, *Zlato polje*), ki ju pesnik ni želel natisniti, češ da sta preseženi, saj se je izdaja njegovega prvenca preveč zavlekla, kajti v temeljih je bila

zasnovana že leta 1921. Razumljivo je, da so neobjavljene ostale njegove mladostne pesmi po letu 1915 pa tudi njegova priložnostna poezija, ki jo je namenjal svojim sorodnikom in prijateljem, zlasti v albumih. Največje odkritje Jarčeve neobjavljene poezije pa so predvsem ljubezenske pesmi in celi sonetni cikli, posvečeni bodoči ženi Zinki Zarnik. Jarc jih je pošiljal Zinki v številnih pismih, pogosto vezane v posebne »zbirčice«. Čeprav jih ni nikdar nameraval objaviti, je med njimi najti za današnji čas nekatere vrhunske stvaritve, npr. *Leda*, *Črna roža* ali *Videnje na otoku Nevermore*.

Kljub skrbnemu prečesavanju Jarčeve zapuščine, popisane tudi v bibliografiji ob stoletnici njegovega rojstva (2000), ki jo je natisnila Knjižnica Mirana Jarca v Novem mestu, nas prejkone še lahko preseneti marsikaj. Urednik je tako pri pripravi tretje Jarčeve knjige zbranih del (dramatika) leta 2014 našel v zapuščini Franceta Koblarja tudi štiri rokopisne pesmi. Za tri se je izkazalo, da jih hranijo tudi drugje in so bile objavljene v drugi knjigi *Zbranega dela*; četrta pesem pa je bila povsem nova, ohranjena samo pri Koblarju. Naj jo zato (brez popravkov, po Jarčevem lepo berljivem rokopisu) navedem v tem jubilejnem zapisu (gl. naslednjo stran).

IZGON IZ RAJA

Nekdaj, ko se v maju na naju je v tihi sobi
zgrnila večera ura zveneča
postala oba sva čudno molčeča
in oči zažarele so v sladki tesnobi

in cvetje na oknih nama je misli z vonji oblilo
in rahla mesečina je naju začarala v magični svet,
vsaka stvar je oživila in nama neskončno govorila
in vse sva uznala brez besed – – –

A ko sva v noči prvič izpregovorila
in so te moje roke rdeče objele,
so vse stvari okamenele –
mesečina jekleno je zasvetila.

Noč se je potuhnila ko zver, ki preži ...
S kriki teles sva hotela prevpiti grozo tišine,
a vsak krik se je od naju odbil kot od tujih sten
praznine
in zasovražila sva se v onemoglosti.

Kadar se srečava še kedaj pod večer – zakaj
so tvoje oči plašno iskajoče?
Zakaj se zamaknejo moje v zarje mrjoče?
Morda oba zaihtiva: Nekdaj! ...

Tretja knjiga zbranih del prinaša Jarčeve enodejanke, dramske pesnitve in lutkovne igre. Tudi v dramatikii se je našlo precej presenečenj, ki jih slovenska literarna zgodovina doslej ni razjasnila. Znanee so Jarčeve objavljene enodejanke (*Izgon iz raja*, *Ognjeni zmaj*, *Klic iz grobnice*) in fragmenti dramske pesnitve *Vergerij*; nič od tega pa ni bilo uprizorjeno. V zapuščini pa je obtičalo še nekaj zgodnjih enodejank (*Odgrinjanje plaščev*, *Mesečnik na vulkanu*), predvsem pa lutkovne igrice iz druge polovice 20. let; nekatere od teh so bile uprizorjene v Klemenčičevem lutkovnem gledališču, nekatere pa v gledališču Atena, s čimer se je Jarc vpisal med pionirje slovenskega marionetnega lutkarstva. Mimogrede: Miran Jarc je bil tudi med prvimi, ki je na Slovenskem pisal o lutkarstvu. Treba je dodati še to, da so nekatere Jarčeve lutkovne igrice danes izgubljene (npr. najzgodnejša iz leta 1920 z naslovom *Godec Janez* pa *Gašperček*, *čarovnik in zdravnik* ter *Kraljevič Tugomil*), zato lahko le upamo, da se kakšno besedilo še kdaj najde. Glavno presenečenje Jarčevega dramskega oz. gledališkega opusa pa je druga, zelo verjetno končna verzija dramske pesnitve *Vergerij* iz leta 1933: besedilo se je ohranilo v več kopijah, in sicer v Jarčevi zapuščini ter v zapuščinah Koblarja, Franceta Vodnika in Cirila Debevca. Slovenska literarna zgodovina te verzije *Vergerija*, ki velja za »slovenskega Fausta«, tudi v zadnjih nekaj desetletjih, ko je bila dostopna, ni odkrila; prav tako se za *Vergerija* doslej ni posebej zanimalo nobeno gledališče, če odštejemo nekaj poskusov eksperimentalnih uprizoritev med študenti.

Za način obdelave in predstavitve Jarčevih del sem si kot urednik izbral skrbno povzemanje vsega najpomembnejšega, kar so o pesniku in dramatikii Miranu Jarcu do-

slej napisali slovenski (in tuji) literarni kritiki, zgodovinarji in esejisti. Tako so zabeleženi vsi kritiški odmevi ob izidu njegovih treh pesniških zbirk, poglobitni poudarki iz literarnozgodovinskih študij in člankov o posamičnih problemih Jarčeve poezije in dramatike, obsežni povzetki iz literarnih zgodovin, ki so obdelale tudi opus Mirana Jarca – pa tudi najtehtnejši navedki iz diplomskih nalog, predvsem na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki razčlenjujejo Jarčevo poezijo in dramatiko s tega ali onega gledišča. V komentarju so zbrani tudi podatki o uvrščenosti Jarca v antologije in šolske učbenike ter enciklopedije in leksikone. Opombe v vseh treh knjigah se ne razlikujejo od doslejšnje uredniške prakse *Zbranih del*, saj navajajo prve objave, pojasnjujejo redke in manj znane izraze ter beležijo različne popravke in variantna mesta v revijalnih in knjižnih natisih. Redakcija Jarčevih del sledi izvirnim zapisom in obliki, le tu in tam posodablja zastarele jezikovne oblike besedja.

Kot vidimo, je že doslejšnje objavlanje del Mirana Jarca v zbirki *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* prineslo precej zanimivih natisov in literarnozgodovinskih presenečenj. Pričakovati je, da se bo odkrivateljska težnja v spoznavanju Mirana Jarca nadaljevala tudi pri nadaljnjem objavljanju njegovih del: kratke proze, novel, romanov, esejev in kritiških ocen. Naj omenim samo dva trda oreha za nadaljnje urejanje: objava Jarčevih pisem in njegove družinske kronike. V Novem mestu, kjer hranijo skoraj vso Jarčevo zapuščino, je zbranih ok. 2000 pisem, razglednic in dopisnic; od tega jih je bilo 877 namenjenih Zinki Zarnik v letih 1917–1942, torej do Jarčeve tragične smrti v Kočevskem rogu. Nekaj teh pisem – večinoma ljubezenskih – bodoči ženi je

dolgih po 150, 70 ali 50 strani. Druga, literarnozgodovinsko pomembnejša, pa so bila naslovljena prijateljem in sodelavcem Božidarju Jakcu, Borisu Orlu, Mirku Pretnarju in bratoma Vodnik. V družinsko kroniko pa je po rojstvu obeh hčera, Eke (Terezije) in Marije, Jarc iz dneva v dan beležil njun otroški razvoj, tako da je nastal več sto strani dolg družinski dnevnik.

Pričakovati je, da bo opus Mirana Jarca v ključnih literarnih segmentih objavljen in tako dostopen slovenskemu bralcu v sorazmerno kratkem času (predviden je natis kakih desetih zvezkov). Miran Jarc bo potem lahko doživel tudi prvo sintetično literarnozgodovinsko monografijo o svojem delu, ki poleg naštetih zvrsti obsega tudi vrsto prevodov. Kljub vrhunski literaturi, ki jo je pisal, se doslej noben slovenski literarni zgodovinar namerč ni lotil analize njegovega življenja in dela; zasnovo zanjo je leta 1987 ustvarila srbska literarna zgodovinarica Bojana Stojanović (*Poetika Mirana Jarca*).

Netipični slovenski pisatelj

Ob Zbranem delu Vladimirja Bartola

TOMO VIRK

Vladimir Bartol je ena izmed bolj kontroverznih osebnosti slovenske literarne zgodovine. Mnenja o umetniškem dometu njegove literature so še vedno deljena. Del stroke tudi danes meni, da glede tega ne dosega svojih sodobnikov, zlasti vodilnih socialnih realistov med obema vojnama, medtem ko drugi del sodi ravno nasprotno. Velika večina pa vendarle soglaša, da gre za zanimivega in tudi pomembnega avtorja.

Bartolove zanimivosti in pomembnosti ni težko pokazati. V obdobju med vojnama je razvijal samosvojo, za slovensko literaturo netipično prozo, ki je bila sprva – v zgodnejših krajših pripovedih (pozneje ne več) – tudi formalno inovativna, vseskozi pa predvsem tematsko in idejno provokativna, neskladna s tradicionalnimi specifikami oziroma konstantami slovenske literature. Bila je ne le kozmopolitsko naravnana, temveč tudi prežeta z nihilizmom, amoralizmom in ciničnim makiavelizmom, včasih prignanimi do skrajnosti. Ta Bartolova drugačnost, ki je med obema vojnama v literarnovedni stroki sprožala več odpora kot odobravanja, se je pozneje izkazala kot pomembna v kontekstu celotnega razvoja slovenske literature in literarne kulture nasploh. Taras Kermauner je Bartola v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja razglasil za predhodnika slovenske moderne pro-

ze, mladi kritiki postmodernistične generacije pa le desetletje pozneje za predhodnika postmodernistične. Bartol je doživel – tako kot tedaj še nekateri drugi dejansko ali le domnevno pozabljeni, spregledani in zapostavljeni avtorji – svoj *revival*, in odtlej je tako rekoč nepretrgoma deležen take ali drugačne pozornosti, vsekakor večje kot njegovi literarni sodobniki. Na lestvici literarnozgodovinskega in šolskega kanona se je povzpел za nekaj stopničk višje. Njegova dela so bila med vsemi avtorji doslej največkrat podlaga za pisanje maturitetnega eseja. Zlasti roman *Alamut*, ki se zaradi razmeroma trivialne žanrske forme (ta je značilna tudi za drugi Bartolov roman, *Čudež na vasi*) še vedno ne more čisto otresti suma, da ne gre zares za visoko literarno umetnino, je ob vzponu islamskega fundamentalizma postal nenavadno aktualen, doživel prevode ne le v največje svetovne jezike, temveč tudi v mnoge druge, in bil marsikod zelo dobro sprejet. Na platnicah teh prevodov ali v spremnih besedilih k njim tuji poznavalci Bartola razglašajo za *klasika svetovne literature*. Ne nazadnje se na tujem pripravljajo tudi na snemanje filma po tem romanu.

Okoliščina, da se je Bartol – glede na svoj izstopajoči položaj v slovenski literaturi in glede na odmevnost ter pomembnost svoje proze upravičeno – uvrstil v *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*, je dobra priložnost za celovito obravnavo njegovega dela in osebnosti, ki lahko preseže držo *pro* ali *contra*, na Slovenskem še vedno značilno za soočanja z njim. Raziskovalcu Bartolovega ustvarjanja je v precejšnjo pomoč (čeprav včasih tudi v oviro) to, da je javnosti dostopna Bartolova orjaška rokopisna zapuščina, ki podrobno dokumentira njegovo celotno ustvarjanje in v dobršni meri tudi življenje. Bartol,

ki je bil že od mladega prepričan, da bo postal svetovno priznani pisatelj, je skrbno shranjeval vse svoje pisateljske poskuse, osnutke, zamisli, beležnice, različice, prebliske, to pa na najraznovrstnejših »nosilcih« (včasih celo na cigaretnih škatlicah). Hranil je tudi svojo korespondenco in nekaterim svojim najpogostejšim dopisovalkam in dopisovalcem naročal, naj počnejo enako. Od svojega enaindvajsetega leta naprej je vse do smrti skoraj nepretrgoma pisal dnevnik, v katerem ni popisoval le svojega vsakdanjega življenja in občutij ter občasno dogajanja okoli sebe, ampak se je vselej znova vračal k svoji literarni ustvarjalnosti, popisoval motive za nastanek svojih del, ta dela podrobno razlagal, dokumentiral okoliščine njihovega nastanka, svojo avtorsko intenco, odmeve nanje pri prijateljih in znancih in podobno.

Vse to gradivo je raziskovalcu Bartolovega opusa v veliko pomoč. Omogoča natančno datirati nastanek posameznega besedila, prek mnogih rokopisnih različic – teh je včasih več kot deset; Bartol je celo obsežni roman *Alamut* na novo prepisal trikrat – rekonstruirati njegovo genezo, ob pomoči dnevniških zapiskov ugotoviti konkretne spodbude za nastanek, pogosto pa tudi avtorjevo intenco. Na podlagi pisem in dnevniških zapiskov je mogoče slediti tudi Bartolovim poznejšim sámointerpretacijam lastnega dela in te soočiti z dokumentiranimi intencami ob nastanku, in podobno. Vse to gradivo, zlasti dnevniki, tudi omogoča postaviti ne le Bartolovo delo, temveč tudi njegove posamezne izjave, ki so pogosto usmerjale povojne interprete pri razlagi njegovih del, v ustrezni kontekst in tudi bolj kompleksno ovrednotiti.

Dodati je treba, da obsežnost Bartolove zapuščine raziskovalca ali urednika njegovih zbranih del lahko spravi

tudi v obup. Zaradi tega obsega, ki ga ni mogoče do kraja obvladovati – za natančno preučitev celotne zapuščine bi bila potrebna desetletja –, je vselej mogoče pričakovati, da bodo morebitne prihodnje najdbe dopolnile trenutna dognanja. Vseeno je mogoče ugotoviti, da je že doslejšnje delo z Bartolovo zapuščino v okviru njegovih *Zbranih del* obrodilo sadove. Odkrita in objavljena so bila nekatera nepoznana besedila, vsa druga doslej objavljena v *Zbranim delu* pa opremljena z izdatno dokumentacijo o genezi, pobudah in avtorski intenci. Tako zbrano gradivo omogoča bolj usklajeno podobo o Bartolu, kot smo je bili vajeni doslej.

Že obsežnost Bartolove rokopisne zapuščine daje slutiti, da je tudi njegov literarni (ali polliterarni) opus precej velik, vsekakor večji, kot je v zavesti povprečnega poznavalca. Zato bodo tudi Bartolova *Zbrana dela* zajetna. Doslej so že izšli trije obsežni zvezki krajše proze, v pripravi je četrti. Sledijo oba romana (*Alamut*, *Čudež na vasi*), obe dokončani drami (*Lopez*, *Empedokles*) in spomini v treh knjigah *Mladost pri Svetem Ivanu*. V nadaljnjih zvezkih bo objavljen izbor iz Bartolovih esejev, pisem, dnevniških zapiskov in drugih (pol)literarnih del iz zapuščine. Med zahtevnejšimi deli bo obravnava *Alamuta*, pri katerem bo ne le treba preučiti več različic romana, temveč tudi zbrati in popisati odmeve na roman v več kot dvajset jezikih. Nemara najzahtevneje pa se bo spoprijeti z deli iz zapuščine, ki doslej še niso bila objavljena, na primer z dnevniškimi zapiski, ki jih je ogromno in ki si v dobršni meri zaslužijo objavo, ter s prav tako obsežnimi *Mrakijadami*, zbirko zapiskov o Ivanu Mraku (iz njih je Bartol nameraval sestaviti roman, od katerega si je veliko obetal), ki so literarno zanimivi že sami na

sebi. Ko bo projekt sklenjen, se bo potrdilo, da je Bartol
ne le pomemben pisec, temveč med najzanimivejšimi
slovenskimi pisatelji dvajsetega stoletja.

Pesnik »Odčaranega sveta« v *Zbranem delu*

DRAGO BAJT

Božo Vodušek (1905–1978) je v slovenski literarni zavesti znan predvsem kot avtor prelomne zbirke *Odčarani svet* (1939); po njej je nove pesmi, ki so nastajale po drugi svetovni vojni, objavil le še v *Izbranih pesmih* (1966). Kljub majhnemu številu pesniških objav (nekaj nad 100) velja za modernega klasika slovenske poezije, ki ga ni mogoče spregledati ne v antologijah ne v literarnozgodovinskih pregledih. Prav zato je upravičena uvrstitve njegovega opusa v *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev*.

Urednik načrtuje v tej zbirki tri knjige Boža Voduška. Prva knjiga bo obsegala vso Voduškovo poezijo, tako natisnjeno (knjižno in revijalno) kot rokopisno (mladostne pesmi). Glavnina teh pesmi je nastala v 20. in 30. letih 20. stoletja, nekaj pa še v 50. letih – potem pa je Vodušek opustil pisanje izvirne poezije in se posvetil predvsem prevajanju (zlasti Goethejevega *Fausta*, Baudelairja in nekaterih evropskih modernističnih pesnikov). Zanimivo je, da je pesnik objavil prav vse pesmi, ki jih je napisal; velika večina jih je ohranjena tudi v tipkopisu ali rokopisu v njegovi zapuščini, nekatere, zlasti tiste povojne, v številnih različicah, ki pa se razlikujejo zgolj v nekaj izrazih ali posamičnih verzih, nazorno pa izpričujejo genezo vsake pesmi. Kar zadeva neznano Voduškovo poezijo, torej ni pričakovati presenečenj. V komentarju, ki

je zasnovan po zgledu aparata pri objavljanju del Mirana Jarca, so povzeti kritiški odmevi o Voduškovi poeziji, posamične študije in literarnozgodovinska dognanja; izredno številne so diplomske naloge o značilnostih pesnikovega opusa, umeščenega v sočasno literarno dogajanje ali slovensko pesniško tradicijo. Ob tem je treba poudariti zlasti obdelavo pesnika kot sonetista pa tudi dejstvo, da je bil kot poet ciničnega pogleda na svet sorazmerno nezaželen v šolskih čitankah.

Druga knjiga Voduškovega zbranega dela bo obsegala njegovo knjižno natisnjeno literarno študijo *Ivan Cankar* (1937) in povojno literarno esejistiko. Ta vključuje krajše zapise o svetovnih literatih (Hamsunu, Stendhalu, Mauriacu, Thomasu Mannu, Baudelairju idr.) in polemične članke o slovenski književnosti in kulturi; v tem sklopu izstopata polemika s kulturnimi pogledi Josipa Vidmarja iz 30. let in avtopoetika *Poezija in čas* (1957).

V tretji knjigi zbranega dela Boža Voduška pa bodo objavljeni pesnikovi članki o jeziku, s katerim se je ukvarjal vse življenje; dvakrat (1928, 1948) je celo načrtoval doktorat iz semantike, predvsem o vlogi ekspresivnih besed. Ko je opustil pisanje disertacije, se je lotil praktične leksikografije, saj je na SAZU pripravljal temelje za izdajo sodobnega slovarja slovenskega knjižnega jezika. Tehtna sta zlasti dva prispevka: *Za preureditev nazora o jeziku* (1933) in *Pripombe k Slovenskemu pravopisu* (1950–51). Priznanje za to delo je s strani jezikoslovcev dobil pozno, šele pri novem rodu slovenskih jezikoslovcev, ki so poznali funkcionalne in strukturalne poglede čeških in francoskih lingvistov. Drugi del tretje knjige *Zbranega dela* pa bo obsegal Voduškovo politično publicistiko iz 20. in 30. let, ko je prelomil s katoliško (klerikalno)

miselnostjo in se zavzema – ob Prepeluhu, Lončarju in avtonomistih – za politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo Slovencev.

Intelektualec v rastlinjaku
*Ob izdajanju dramatike Primoža Kozaka v
Zbranem delu*

DUŠAN VOGLAR

»Najhujše je v modernem svetu to, ker ne moreš nikoli določiti, kdaj so na delu za demokracijo ljudje, ki so ontološko udeleženi, in kdaj nekontrolirani ambicioznejši, individualističnega tipa, ker družbena opredelitev danes ne zahteva nobene druge moralne in idejne discipline razen aktivnosti, ta pa je zmeraj lahko po poreklu fašistična – in tudi nasloniti se ne moreš na nič drugega, kot na fašistično strukturo ljudi.«

To jedrnato diagnozo prostora in časa je napisal Primož Kozak proti koncu decembra 1961 na začetek svojega zvezka, označenega z imenom »Klement«. Vanj – in nato še v zvezek »Gabriel« – je zapisoval nova dramska snovanja po svoji odmevno uprizorjeni *Aferi* (marca 1961). Navedeni jedrnati stavek je izhodišče za obsežno sedemletno načrtovanje in pisanje, ki sta nazadnje ustvarili dramo *Kongres*, dokončano poleti 1967. V enem samem stavku razkrije bistvene značilnosti dramatikovega filozofskega in etiškega presojanja sveta in delovanja v njem. Sočasno *stvarnost* dokumentira s *kritiko* iz zornega kota *akcije* posameznika; opre se na pojem *ontološkost* kot merilo in odkrije *ontološko praznino*; zavrne *realitivizem* in *individualizem*, ker sta nasprotji

ontološki *zavezanosti* in *moralnosti*; opozori na *fašizem* kot zmeraj navzoči *dinamizem*.

V doslej neobjavljenih rokopisnih dramskih fragmentih in z njimi prepletenih delovnih zapiskih, ki bodo v natančnem prepisu natisnjeni v četrti knjigi Kozakovega *Zbranega dela*, bo mogoče skozi nanizane in na prvi pogled raznovrstne osnutke – od bohotnega uvodnega dogajanja za *Revolucijo v Ciudad do Sol* in »klasicistično surrealističnega« prizora za dramo o Robespieru do spopadov oseb za *Dejanje* (»dejanje je hotelo biti storjeno – pa ni«) in prizorov za *Univerzo* – spremljati iskanje različnih graditev dramskega dogajanja in predvsem oblikovanje različnih tipov oseb. Med njimi je, na primer, *Moralizator*, ki je »prazen intelektualni gobec«, improvizator, ontološko prazen, abstrakten teoretik, »liberalni legalist«, »oznanjevalec svobode in demokracije«; nato predvsem *Opozicionalec*, »hazarder«, akter, ki »se lomi v izoliranosti akcije«; nazadnje *Kontrapolitik*, eksistencialist, ki hoče doseči svoje dejanje, se pa zlomi. Ta črta pripelje od *Moralizatorja* do *Gabriela v Kongresu* – in tega *Gabriela* popolneje razumemo na podlagi poznavanja te črte, ki pojasnjuje nekatere komaj nakazane podrobnosti v njegovem liku, recimo »moralni kapital« ali izrek »kamor bo neslo«. Hkrati pa moramo za prepoznavanje Kozakove razpostave tipov intelektualcev upoštevati tudi njegove veliko starejše spise, med njimi esejistični meditaciji o morali v prvih dveh zvezkih *Revije 57*, programski spis o vzrokih sodobne kritike (*Beseda*, 1955) in pripovedni spis *Moji štirje prijatelji* (1951 in 1952), ki je zdaj dostopen skupaj z množico dotlej neobjavljenih pripovednih del in fragmentov v 1. knjigi *Zbranega dela*. Vsekakor moramo ob *Gabrielu*,

po presoji dogajanja s *Perspektivami*, pomisliti, da je Gabrielov lik nastajal kot Kozakova kritika perspektivovstva in obenem kot njegova kritika manipulacije »liberalnih« politikov s »perspektivaši«. Tudi za to je opora v njegovem predkongresnem snovanju. In tam je hkrati tudi opora za spoznanje, da se je Kozak loteval vprašanja intelektualcev kot sodobnega vprašanja širših evropskih, ne samo slovenskih razsežnosti.

Takšno seznanjanje s spremljevalnim gradivom je nepogrešljivi del znanstvenega koncepta zbirke *Zbranih del*, kakor jo je zasnoval profesor Anton Ocvirk in kakor jo še vedno s svojim prizadevanjem uresničuje sedanja uredniška skupina. Zasnova zbirke vsebuje tudi spremljanje postopnega dodelovanja besedila skozi niz zaporednih tipkopisnih in objavnih različic. Pri Kozakovi *Aferi* je prikaz sprememb odprl spoznavanje pomembnih vsebinskih premikov. Ravno pri Kozakovih dramah je zaradi številnih različic to naporna naloga tako za urednika knjige in za glavnega urednika kakor za založbo, kljub nujnemu izločanju manj pomembnih podrobnosti. Za *Kongres* je (k sreči ali »na nesrečo«, kakor je nekoč pripomnil urednik Jože Munda) ohranjenih ali z rekonstrukcijo prepoznavnih kar šest tipkopisnih različic, četrti in peti tipkopis pa še vsak v treh podrazličicah, poleg tega pa je drama šla v natis v dveh zelo različnih objavah. Uredniško spoštovanje zasnove zbirke je nujno, ker takšna pospremitve tekstnokritičnih objav z dodatnim gradivom pojasni genezo dela ter omogoči vеди o literaturi zares temeljito interpretacijo in ovrednotenje *umotvora* – če uporabim priljubljeni izraz svojega profesorja Ocvirka. Pri dramah pa je še dodatna zahtevna naloga: opis uprizoritev (zasnova uprizoritve,

režiserjeve črte v besedilu, gledališki list) in obsežnega kritiškega odzivanja.

V vsem bistvenem že izdelani komentar k objavi *Kongresa* v peti knjigi *Zbranega dela* se bo, med drugim, poskusil s pregledom perspektivovskih in Kozakovih idej približati tudi tisti »neznanki«, kaj je pravzaprav dramatikova perspektiva v *Kongresu*. Že v prvem prizoru je namreč opazno poudarjanje strnjevanja in strnjenosti članov univerze, se pravi poudarjanje pojma *skupnost*, ob njem pa tudi pojma *kultura*; naloga kongresa naj bi bila, zagotoviti univerzi kot avtonomnemu organizmu »ustvarjalno, samostojno vlogo v družbi«, kakor pravi Gabriel ob zmagi kongresa nad Vincentom. To se popolnoma ujema s Kozakovim dialoškim ugovorom ob znameniti polemiki Pirjevca in Čosića (1961), ko je zavrnil njuno ukvarjanje z nacionalističnimi zahtevami ter zahteval razmišljanje o graditvi asociacij v družbi, v tesni povezavi s tem pa še razgrnil svoje pojmovanje kulture kot izrekanja resnice.

Kozak je svoje dramsko snovanje po letu 1961, kakor pričajo osnutki in delovni zapiski, odločno posvečal resnici o pravkaršnji stvarnosti in tokovih v njej. V snovanju *Univerze* (1966) je, na primer, uvedel študentsko protestno zborovanje, ki naj bi preraslo v demonstracijo na cesti, in to dramatično sestavino prevzel v *Kongres* (premiera februarja 1968). Poznal je namreč študentsko razgibanost leta 1963 in 1964. Pravzaprav ne preseneča, da so v študentskem listu *Tribuna* kmalu po premieri in pred prvim protestom v študentskem vstajniškem letu 1968 natisnili izbor značilnih replik o problemih univerze, da bi spodbudili razpravljanje. Del dramske resnice v osnutkih je spopad med Uničevalcem in Re-

formistom (v *Kongresu* med Vincentom in Justom); v njem odseva pojav t. i. liberalnega toka v Zvezi komunistov Slovenije. V snovanju drame o revoluciji, ki ni revolucija (*Revolucija v Ciudad do Sol*, 1962), je izid spopada med tema tipičnima osebama pospremil z besedami: »Začne se s padcem enega samega – konča se z zmago enega samega: pade birokrat, vstane tehokrat.« Ta podatek precej pojasni dramatikov odnos do Justovega vzpona v *Kongresu*.

S takšnimi podatki bo *Zbrano delo* osvetljevalo pisanje angažiranega dramatika, ki je tik po dokončanju *Kongresa* v štirinajstdnevniku *Naši razgledi* oktobra 1967 paradoksalno ugotovil, da je literat v ozračju vsesplošne ravnodušnosti prisiljen znova sprejeti »situacijo tako, kot je«, vse v svetu pa se dogaja mimo literature in njene udeležbe: »In tako literatura in njeni tvorci ustrezamo rastlinjaku, ki nam je namenjen.« Gabriel je v *Kongresu* v nasprotovanju Vincentu uporabil besede »v tvojem pre-roškem zverinjaku«.

Monografiji o Vladimirju Truhlarju in
Jožetu Udoviču
Sklep njunih Zbranih del

FRANCE PIBERNIK

Zunanje okoliščine so privedle do tega, da sta sočasno izšli dve monografiji, in sicer monografija o pesniku in teologu Vladimirju Truhlarju ter monografija o pesniku in prevajalcu Jožetu Udoviču. Ob tem je zanimivo, da imata pesnika mnogo skupnega, navsezadnje sta bila oba rojena leta 1912 in sta torej pripadala isti literarni generaciji. Oba sta v najzgodnejši otroški dobi doživela posledice 1. svetovne vojne, oba šla tudi skozi prelomni čas 2. svetovne vojne, ko se je na svoj način odločala njuna nadaljnja življenjska in literarna usoda.

Vladimir Truhlar se je rodil v Gorici, toda še ne trileten je moral z družino v begunstvo, ko je Italija vstopila v vojno proti Avstro-Ogrski. Poslali so jih na Jesenice, kjer so ostali tudi po končani vojni in je Truhlar tam preživel večino otroštva in mladosti.

Jože Udovič je bil rojen v Cerknici, toda 1. svetovna vojna je kruto posegla v njegova najzgodnejša leta. Ni še imel dveh let, ko je oče moral v vojsko, tako da očeta do konca vojne sploh ni poznal; sredi vojne je umrla mati, tako da je ostal popolna sirota in bil prepuščen dobroti tujih ljudi. To je v njem pustilo globoke travme, ki so ga spremljale vse življenje. V Cerknici je obiskoval dve leti osnovne šole, nakar sta se z očetom preselila v Stari trg

pri Ložu, ko pa se je oče ponovno poročil, sta se preselila v Lož, a tam je dobil mačeho in tako vse otroštvo preživel brez materinske ljubezni.

Oba pesnika sta obiskovala gimnazijo, Truhlar Klasično gimnazijo v Ljubljani, Udovič Škofijsko klasično gimnazijo v Šentvidu, oba sta v višjih gimnazijskih razredih objavila prve pesmi. Po maturi sta se oba vpisala v bogoslovje, a sta se njuni poti ločili že po prvem študijskem letu. Truhlarja je dr. Aleš Ušeničnik poslal na študij filozofije in teologije v Rim, kjer je ob koncu študija doktoriral, vendar je zaradi zagnanosti nad filozofijo in teologijo domala opustil poezijo.

Udovič je po prvem študijskem letu izstopil iz bogoslovja in s tem veliko tvegal, toda odločil se je za študij slavistike in se ves čas sam preživiljal, hkrati pa se zavzeto ukvarjal ne le s pesnikovanjem, ampak tudi s pisanjem kratke proze, ki jo je objavljal v Kocbekovem *Dejanju*, in se v tistem času nazorsko približal krščanskim socialistom. Diplomiral je jeseni 1940, ostal brez službe in se ob okupaciji kot krščanski socialist pridružil OF. Februarja 1942 je bil aretiran in odpeljan v taborišče Gonars, od koder se je vrnil junija 1943. Krajši čas je živel v ilegali, po kapitulaciji Italije pa je odšel v partizane in najprej delal pri Kocbekovi skupini, dokler ga niso vključili v Znanstveni inštitut SNOS. Ves vojni čas je tudi pesniško ustvarjal, loteval se je družbeno angažirane vojne tematike s posebnim baladnim prizvokom. To smer je nadaljeval še po vojni, vendar pesmi ni hotel izdati v zbirki, ker je kmalu našel pot do sodobne evropske poezije, zlasti je zgodaj začel prevajati Lorco, ob tem pa ugotavljal, kako daleč za sodobno evropsko poezijo zaostaja slovenska. Nove objave so pokazale, da je Udovič prevzel

moderno poetiko, v kateri sta prevladovali svobodna pesniška oblika in moderna metaforika, hkrati pa je opustil sleherni družbeni angažma in dal prednost avtonomni pesniški individualnosti, kar je bil hkrati največji izziv uradni sočrealistični poetološki doktrini.

Truhlar je bil med vojno spiritual v ljubljanskem semenišču in je popolnoma opustil pesnikovanje, se maja 1945 umaknil na Koroško, nato krajši čas delal kot spiritual in predavatelj v slovenskem begunskem bogoslovju v Pragii pri Padovi, nato odšel v Rim in stopil v jezuitski red. Med noviciatom v Pullachu na Bavarskem se je začel poglobljati v temeljna teološka vprašanja, objavil nekaj zanimivih razprav, na podlagi katerih je bil povabljen na rimsko univerzo Gregoriana in tam sčasoma postal redni profesor. Zasnoval je posebno smer duhovne teologije. Sodeloval je z vidnimi evropskimi teologi, kot so bili Karl Rahner, Joseph Ratzinger in Hans Küng, izdal nekaj odmevnih teoloških razprav v samostojnih knjigah, napisanih v nemškem, latinskem in italijanskem jeziku.

Na povabilo Zorka Simčiča je v buenosaireškem *Medobju* najprej objavil nekaj družbeno-teoloških člankov, potem pa tudi pesmi, še več, leta 1958 je v Argentini izšla prva Truhlarjeva pesniška zbirka *Nova zemlja*, leta 1961 pa še zbirka *Rdeče bivanje*. Nova Truhlarjeva lirika je izkazovala izredno moderen poetološki pristop. Na to je gotovo vplivala okoliščina, da je Truhlar lahko spremljal vso sodobno evropsko oziroma svetovno poezijo, zlasti pa še italijansko, denimo Ungarettija in Quasimoda. Vsekakor je v njegovih pesmih izstopala religiozna oziroma svetopisemska motivika, s katero je nadaljeval tradicijo slovenske religiozne poezije, denimo

Antona Vodnika. Žal sta bili njegovi zbirki v domovini prepovedani in nista mogli kakor koli vplivati na sočasno slovensko pesniško ustvarjalnost, prav tako nista prišli v običajno sprotno literarnokritično obravnavo.

Vse drugače je odmevala Udovičeva poezija. Ko je leta 1961 s preveliko zamudo izšla njegova prva pesniška zbirka *Ogledalo sanj*, je požela vsesplošno priznanje in bila nagrajena s Prešernovo nagrado. Literarne kritike in tudi literarne zgodovinarje je v prvi vrsti zanimalo, kako daleč je Udovič segel z novim načinom izražanja, zlasti z deležem nadrealizma, kar je v takratnih literarnih razmerjih pomenilo skrajnost. Njegov pesniški individualizem se je nadaljeval tudi v zbirki *Darovi* (1975), v kateri je skušal pokazati lastno pomiritev s svetom dveh polov, to je svetlega in temnega, dobrega in zavrženega, kajti zanj je bilo oboje neoddeljiv delež življenjske stvarnosti. To smer je nadaljeval tudi v tretji, to je zadnji zbirki *Oko in senca* (1982), a v njej so že odmevali zvonovi poslednjih spoznanj.

Truhlar se je v domovino vračal postopoma, najprej z natisom knjig, med katerimi je bila tudi pesniška zbirka *V dnevih šumi ocean* (1970), toda zaradi njegove zdomske zaznamovanosti je veljala za tujek in jo je uradna kritika povsem prezrla. Tudi njegovi teološki spisi, ki so izšli v domovini, niso bili sprejeti z odobravanjem, prej nasprotno, zaradi nesporazumov so naleteli na izrazito nasprotovanje. Za krajši čas se je Truhlar leta 1974 sicer vrnil v domovino, se takrat srečeval z literarnimi prijatelji, to so bili Kocbek, Udovič in Cene Vipotnik, potem pa je zaradi politično-ideoloških razmer, ki so mu onemogočale sleherno ustvarjanje – nadzorovala ga je tajna policija – razočaran ponovno odšel v tujino, kjer je kmalu umrl.

Oba pesnika sta bila vključena v zbirko *Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev* in oba opusa letos zaključujemo z objavo njunih monografij. Udovičeva monografija je mogla zajeti njegovo življenjsko pot, njegov pesniški razvoj, tudi kratko prozo, še posebej pa njegovo zanimivo esejistiko, s katero je praviloma spremljal svoje izbrane pesniške in prozne prevode iz svetovne literature. Marsikaj so dodale objave njegovih dnevnikov in pisem.

Truhlarjevo *Zbrano delo* je moglo zajeti samo slovenski literarni del opusa, torej njegovo poezijo in literarno esejistiko, v kateri izstopa delo *Doživljanje absolutnega v slovenskem leposlovju*, medtem ko njegova obsežna teološka dela niso mogla biti vključena. Pač pa je monografija vsaj v osnovnih potezah lahko zajela tudi teološko delovanje in je tako kolikor moč celovito predstavila Truhlarjevo osebnost in oris njegovega življenjskega dela.

Vladimir Truhlar in Jože Udovič sta s svojima pesniškima deležema bistveno obogatila povojno slovensko liriko in ji z inovativnimi poetološkimi potezami pomagala v modernizem. Brez zadržkov je mogoče zapisati še to, da je pesniška trojka Edvard Kocbek, Vladimir Truhlar in Jože Udovič bila najtrdnejša povojna pesniška skupina, ki je vzdržala najrazličnejše pritiske v času velikih ideoloških spopadov in uspela slovensko poezijo vrniti na raven temeljnih estetskih določitev.

Dela starejšega slovenskega slovstva
*Podzbirka Zbranih del
slovenskih pesnikov in pisateljev*¹

MATIJA OGRIN

Utemeljitev

Starejše slovensko slovstvo se je razvijalo od srednjega veka do 19. stoletja v raznih socio-kulturnih kontekstih in raznolikih zvrsteh, pogosto z izrazito težnjo k estetskemu in leposlovnemu, toda skladno z namenom in mejami, ki jih je temu slovstvu podeljevala njegova vsakokratna vloga ali funkcija. Največkrat so bila ta besedila nosilci religioznih sporočil, tako bibličnih in

¹ Uredniški odbor Zbranih del je idejo nove podzbirke obravnaval večkrat. Na seji dne 17. 1. 2013 je bilo sprejeto: »Obnovljena je bila ideja s prve uredniške seje (M. Juvan, M. Ogrin, 25. maj 2011) o eventualni ustanovitvi podzbirke izbranih del starejšega slovenskega slovstva in možni uvrstitvi posameznih del v program. Sprejet je sklep, ki ga je predlagal T. Virk: izoblikuje naj se vsebinska utemeljitev, edicijski koncept in predlog uredniškega (pod)odborna za takšno podzbirko, nato bomo o tem odločali.« Skladno s to odločitvijo je M. Ogrin sestavil tu objavljeno zasnovo s programom podzbirke in z dodatki Marka Juvana in Luke Vidmarja, ki je bila potrjena na seji uredništva 8. oktobra 2015. Ime zbirke je iz prvotno predlaganega *Izbrana dela starejšega slovenskega slovstva* nastalo na predlog Kozme Ahačiča. Pobudo o zbirki besedil starejšega slovenskega slovstva je znanstveni svet inštituta potrdil dne 12. novembra 2015.

molitvenih kakor oznanjevalnih, meditativnih in pesemskih, večkrat pa so nastopali tudi kot nosilci ljudskega besednega izražanja, tako ustnega izročila kakor njegovih pisnih preoddaj in preobrazb.

Starejše slovstvo je tisti del slovenskega slovstva, ki je do danes ostal najmanj poznan, ker je bil najmanj raziskan, posredovan in recipiran. Praktično pozabljen in odrinjen je bil že v 19. stoletju, ko so se vse sile slovstvenega snovanja usmerile v prodor romantičnih, pozneje realističnih idr. idej, še bolj pa v 20. stoletju. V literarni zgodovini 20. stoletja je postalo to slovstvo le še objekt bibliografskega pregleda *predhodnih* faz slovenske književnosti: postalo je pojav, ki si zasluži pozornost zlasti kot *predhodnik* nečesa pomembnega, toda brez večje lastne, intrinzične vrednosti.

Razlogi za takšno vrednotenje so bili predvsem nazorske in načelne narave: literatura je bila razumljena v romantičnem in modernem smislu kot izraz avtorjeve duševnosti, kot avtonomna estetska tvorba, ločena od področij vere, morale in vzgojeslovja. Številna književna dela, v katerih so bile v večji ali manjši meri razvite odlike estetskosti in literarnosti, so bila puščena ob strani zaradi religiozne ali vzgojne družbene funkcije, ki so ju ti teksti primarno opravljali.

Ob takšnem vrednotenju, ki je starejše slovstvo upoštevalo le še kot dokument razvoja slovenščine, ne več kot besedilo samo na sebi, je to slovstvo dodatno prizadela še neprimerna metodologija raziskav: zaradi raznih razlogov se je zgodilo, da so literarni zgodovinarji videli objekt raziskovanja skoraj izključno v tiskanih knjigah, torej v bibliografiji starejšega slovenskega slovstva, medtem ko so rokopise puščali ob strani in jih vključili v

preglede le s krajšimi omembami. Med tiskane in rokopisne knjige so s tem zarezali umetno vrzel: v našem razumevanju slovenskih besedil je nastala vrzel med »privatnimi« rokopisnimi besedili in »javnimi« tiskanimi teksti, ki je realno obstajala v 20. stoletju, za čas dveh ali več stoletij nazaj pa je povsem nerealna, konstruirana in vsiljena. Zaradi tega dodatnega razloga je v senci ostal obširen korpus baročnih in razsvetljenskih rokopisnih besedil, ki niso vstopila v evidenco literarne vede, tako tudi ne v sistem recepcije in v širšo kulturno zavest.

Zbirka *Dela starejšega slovenskega slovstva* naj kot podzbirka *Zbranih del* prispeva k temu, da se primanjkljaj raziskav, objav in recepcije starejšega slovenskega slovstva zmanjša, naša podoba o njem pa izpopolni. Slovenski strokovni in širši javnosti naj podzbirka prinaša v branje izbor starejših besedil, ki jih odlikujejo, na prvem mestu, literarne prvine, vendar tudi vsebinski vidiki, kakor zanimivost in »novost« vsebine, pomembnost ali funkcija teh besedil v sočasnem domačem kontekstu ipd. Poleg postil in retorskih besedil, ki so bila doslej še najbolj, pa vendar deficitarno raziskana, je misliti na raznolika tiskana in rokopisna meditativna prozna besedila ter pesemsko gradivo pesmaric in pasijonskih iger. V primernih izborih pa naj zbirka predstavi tudi pisno dejavnost starejših obdobij slovenskih dežel v latinščini, nemščini in italijanščini, še zlasti zvrsti, ki veljajo za literarne, kakor npr. pripovedna proza, epi, ode, himnika, epigrami in kronogrami, jezuitska drama, kronike ipd. Upoštevati je treba tudi avtorje, ki so presegli pomen slovenskega prostora. V slovenskem repertoriju ne bi smeli pozabiti na bukovnike in druge zanimive »nekanonične« pisce 19. stoletja.

Dela starejšega slovenskega slovstva naj torej obnovijo naše poznavanje in zavest o kontinuiteti slovenske pisane besede od najstarejšega pismenstva do meja literature v modernem pomenu besede. Nova knjižna zbirka naj izhaja kot podzbirka znotraj *Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev* zaradi več razlogov: da se poleg razlik med starejšim in novejšim slovstvom tako pokaže tudi delna kontinuiteta v stoletjih slovenske pisane in umetniške besede; predvsem pa zato, da podzbirka kolikor moč izčrpa veliko literarno-kulturno vrednost starejših obdobj, jo posreduje naši sodobnosti in s tem prispeva k bogastvu glavne, krovne zbirke *Zbranih del*. V tem pogledu je treba navesti tri bistvene razloge, ki po našem mnenju utemeljujejo vključitev nove podzbirke v krovno zbirko *Zbranih del*.

Prvič, izbrana starejša besedila, primerna za vključitev v podzbirko, pogosto odlikuje estetska kvaliteta, in četudi ta ne prevlada nad drugimi funkcijami besedil, pomembno sooblikuje njihovo temeljno slovstveno strukturo. Historična literarnost teh besedil je v marsičem relevantna tudi za poznejši, »moderni« čas naše literature. Tako je denimo verzna oblika alpske poskočne mere v slovenski književnosti tesno spojena z imenom Valentina Vodnika; toda rokopisne pesmarice 18. stoletja nas presenetijo z dejstvom, da so bile že številne baročne cerkvene pesmi napisane prav v tej verzni obliki, metrično dosledno in estetsko učinkovito. Podobne, nekoliko bolj znane vzporednice obstajajo med pripovednimi elementi retorske ali pridižne proze, denimo pri Svetokriškem in Rogeriju, in poznejšim pripovedništvom kot tudi med pasijonskimi igrami in poznejšo slovensko dramatiko.

Drugič, mnoga besedila starejšega slovenskega slovstva so po svoji duhovni vsebini odprta v široko obzorje evropske duhovne kulture svojega časa in predhodnih dob ter z njim tesno povezana. Retorska proza, meditativni spisi in asketika slovenskega baroka so prežeti z deli duhovnih in klasičnih avtorjev evropske antike, srednjega veka in zgodnjega novega veka. V njih se kaže izrazita evropska naravnost zgodnjega slovenskega slovstva ter njegova utemeljenost v najširšem zaledju grško-latinske in krščanske kulture od pozne antike do 18. stoletja. Tudi ta evropska dimenzija starejše slovenske književnosti je pomemben motiv pri ustanovitvi podzbirke.

Tretja kvaliteta starejših besedil je njihov ljudski, pogosto narečno obarvan jezikovni značaj, s tem pa njihova slovenskost. Starejša besedila so se sicer pogosto odmikala od slovenskega knjižnega jezika svoje dobe, večkrat v svojo škodo, vendar jim je to dajalo tudi prijeten in domač značaj, ki ga z današnje perspektive doživljamo kot nekaj pristnega, naravnega in prepričljivega. Arhaična in dialektalna jezikovna podoba teh besedil, ki posreduje tudi drugačnost ali kar drugost našega nekdanjega duhovnega sveta, postaja z današnjo veliko časovno distanco dragocen del same vsebine teh besedil.

Te tri kvalitete, ki naj bodo tudi vodilna nit pri urejanju in izbiranju besedil v podzbirko, utemeljujejo potrebo po umestitvi izbranih besedil starejšega slovenskega slovstva v sistem znanstvenih izdaj slovenske literarne vede.

Uredniška zasnova

Podzbirka *Dela starejšega slovenskega slovstva* (DSSS) more v gornjih odstavkih izražena načela uresničiti z naslednjo vsebino, metodo in diseminacijo.

1. Zbirka izbranega starejšega slovstva naj obseže vsa časovna obdobja od srednjeveških spomenikov prek izbranih del protestantike in baroka do razsvetljenstva. Vsebinsko naj seže tudi nekoliko dlje prek te kronološke meje, da obseže dela, ki so še tudi v poznejšem času nadaljevala elemente razsvetljenstva, v manjši meri pa celo baroka, okvirno do srede 19. stoletja (kakor denimo izbrana dela Ciglerja, Barage, Veritija, Slomška, Levičnika idr.).

2. Ekdotična metoda tega izdajateljskega podjetja naj bo izvedena tako, da se bosta v njem dopolnjevala koncept znanstvene edicije in značilnosti bolj atraktivne bralne izdaje. Znanstveni temelj izdaje naj zagotovi raziskava primarnega vira (tiska, rokopisa, morebitnih verzij), ki ga bo izdaja posredovala v t. i. kritičnem prepisu. Ta mora sloneti na pretehtanih jezikoslovnih načelih, po katerih bo kritični prepis s sredstvi sodobnega pravopisnega sestava kolikor moč reproduciral historično bralno oziroma slušno podobo besedila. Podobno kakor pri glavni zbirki *Zbranih del* bo tudi tem edicijam dajal znanstveno relevantno podroben historično-filološki komentar.

3. Značilnosti bralcu prijazne bralne izdaje naj ediciji zagotovi primerna grafična oprema, vključno z zanimivimi reprodukcijami primarnih virov in spremnega dokumentarnega gradiva. Predvideno je, da bodo ista dela izšla v obliki kompleksnih znanstvenokritičnih edicij tudi v elektronski obliki v okviru obstoječih spletnih portalov

Inštituta za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. Hibridna oblika izdaj naj bi zagotovila objavljenim delom starejšega slovstva na eni strani (z elektronsko izdajo) kar največjo znanstveno relevantno, na drugi strani pa (s tiskano in elektronsko izdajo) kolikor moč široko in raznoliko diseminacijo ter bralsko recepcijo.

Predlog programa

Predlagamo, naj se skladno z zgoraj orisanim konceptom teh edicij kakor tudi z našimi večletnimi načrti razglasi znanstvenokritični izdaji našega inštituta *Škofjeloški pasijon* (2009) in *Skalarjev rokopis* (2011) za predzvezka zbirke DSSS. Zbirka se nato lahko začne in nadaljuje tako, da dobijo prednost nekateri pomembni, toda neobjavljeni rokopisi kakor denimo:

A. Že raziskana in transkribirana besedila (kjer obstaja naslov dela, je naveden v izvirni obliki):

1. *Kapelski pasijon. Komedija od Kristusoviga trplinja, katiro so nekidej na te veliki četrtek inu na te velikonočni pondelak v Kapli špilali.* Ur. Erik Prunč in Matija Ogrin.
2. Francišek Mihael Paglovec: *Cantilenae variae.* Ur. Luka Vidmar.
3. *Poljanski rokopis. Jezusovo življenje v 100 postavah.* Ur. Matija Ogrin in Andrejka Žejn.
4. Konrad Branka, OFM: *Conciones Catechetico-Morales De Virtutibus Theologicis.* Ur. Matija Ogrin.
5. *Antologija frančiškanske baročne pridige* (Anton Brešan, Evgen Lauer, Adavkt Nikl, Konrad Branka idr.). Ur. Matija Ogrin.

6. Ferdinand Ljubljanski, OFM Cap: *Pridige v Škofji Loki 1722.*
7. Mihael Zagajšek: *Duhovne vaje na Kalobju 1773 in pridige.*
8. Anton Krempl: *Pesmi in pridige iz rokopisov.*

B. Dela v pripravi in načrtu:

1. Srednjeveški spomeniki.
2. Srednjeveške cerkvene pesmi. Kritična izdaja po sporočeni besedilni tradiciji protestantov in EvL.
3. Srednjeveške ljudske pesmi. Kritična izdaja po sporočeni besedilni tradiciji korpusa slovenskih ljudskih pesmi.
4. Več zvezkov izbrane protestantike, mdr.: pesmarica, postile, uvodi idr.
5. Matija Kastelec: *Nebeshki Zyl.* 1684.
6. Janez Svetokriški, OFM Cap: Pridige.
7. Rogerij Ljubljanski, OFM Cap: Pridige.
8. Jernej Basar, SJ: Pridige.
9. Jožef Hasl, SJ: *Aeterne veritates*, rokopis 1769.

Tako zasnovano in predvideno zbirko DSSS bo urejal in v sodelovanju s sodelavci pripravljaj za objavo uredniški odbor v sestavi: Kozma Ahačič, Monika Deželak Trojar, Matija Ogrin (glavni urednik), Alen Albin Širca, Luka Vidmar.

Ljubljana, 8. september 2015

DELA STAREJŠEGA SLOVENSKEGA SLOVSTVA

KAPELSKI PASIJON

Uredila
Erich Prunč in Matija Ogrin

Kapelski pasijon
Nosilec koroškega slovstvenega izročila
17. stoletja

MATIJA OGRIN

Kapelski pasijon je dolgo časa veljal za izgubljenega. Naposled je rokopis odkril Erich Prunč in s tem prvovrstno baročno pasijonsko igro iz Železne Kaple rešil pozabe. Napravil je natančen diplomatični prepis, nato še kritični prepis in konkordance ter z M. Ogrinom pripravil znanstvenokritično izdajo. Po sedmih letih poglobljanja v besedilo in raznovrstnih analiz je izšla prav ob 70. obletnici izhajanja *Zbranih del* kot prvi zvezek nove podzbirke *Dela starejšega slovenskega slovstva*.

Kapelski pasijon je ohranjen v rokopisu s konca 18. stoletja, toda besedilo v njem je precej starejše. V raziskavi, s katero je nastala kritična izdaja, je bilo moč dokazati, da je rokopis prepisan z vsaj dveh starejših baročnih verzij te igre. Jedro kapelske pasijonske igre najverjetneje izhaja iz besedilnega izročila 17. stoletja, saj so jezuiti, kot je ugotovil Jože Koruza, v Dobrli vasi pod Železno Kaplo že leta 1615 priredili pasijonsko igro *Passio Christi*, uprizorjeno *in lingua vulgaris* – v ljudskem jeziku. Kaj je bil ljudski jezik Dobrle vasi in njene kmečke okolice v zgodnjem 17. stoletju, je zunaj dvoma. Po tej poti je besedilo, kot kažejo razni znaki, prišlo v Železno Kaplo – tedaj le Kaplo – katere cerkev je bila samostanu v Dobrli vasi inkorporirana od srednjega veka. Obsežna igra je vklju-

čevala tri ločene predstave: na veliki četrtek dopoldan, na veliki četrtek zvečer in na velikonočni ponedeljek. Tako se v kar 2.758 rimanih verzih in 122 proznih odstavkih razgrne pred bralcem ali gledalcem obsežna pasijonska vsebina, ki jo poleg znanih prizorov Kristusovega trpljenja sestavljajo dragocene dramske upodobitve nekanoničnih in parabibličnih prvin, kakor so slovo Jezusa in Marije po zadnji večerji, motiv Porfirija, ki reši Jezusa, da bi ne bil prebičan do smrti, Jezus v Pilatovi ječi, na ljudski način preoblikovane Jezusove tožbe ali t. i. improperije velikega petka, kruti prizori križanja in vojakov, ki žrebajo za Jezusovo suknjo in nato stražijo grob idr. Nekaj izjemnega je tudi celotna predstava velikonočnega ponedeljka, v nji je mdr. predstavljeno (nekanonično) srečanje vstalega Kristusa in Matere Božje takoj po vstajenju, še pred angelskim oznanilom trem ženam pri odprtem grobu in pred prikazanjem apostolom. Še posebej pa literarno vrednost kapelske pasijonske igre stopnjujeta dva vložena misterijska prizora: v prizor snemanja mrtvega Jezusa s križa je vložen mistični prizor srečanja med Marijo, ki more kot Božja Mati posredovati človeku Kristusovo milost, in spokorjenim Grešnikom, ki pri nji išče utehe. Na sam konec tretje predstave pa je dodana kratka misterijska igra o pokojnikovi Duši na sodbi, kjer nastopajo nadangel Mihael (zavetnik kapelske župnije), Jezus kot pravičen sodnik in Marija, ki kot Jezusova mati Duši izprosi odpuščanje grehov.

Pisec rokopisa je v besedilu prve predstave igro nekoliko predelal, saj je teološko pomembne odlomke, denimo ob Jezusovi postavitvi Svetega Rešnjega Telesa, okrajšal tako, da je staro baročno besedilo v rimanih verzih izločil in ga nadomestil s tekstom iz Evangelijev

in listov. To je nedvomno sled predelav, s katerimi je pisec skušal rešiti igro prepovedi in ukinitvev razsvetljen-skih oblasti. Toda na drugi strani je evidentno, da je v rokopis vključil tudi besedila iz najstarejših besedilnih osnov 17. stoletja, kakor sta omenjena misterija o Mariji in Grešniku ter o Duši na sodbi. S tem je slovenski dra-matiki ohranil dva unikatna, dragocena prizora, ki kot edina znana preostanka dokazujeta bogato in razvejeno podobo nekdanje slovenske jezuitske dramatike.

Urednika sta celotno izdajo zasnovala tako, da bo celotna, kompleksna predstavitev Kapelskega pasijona s faksimilom in dvema prepisoma dostopna v elektronski izdaji, v tiskani pa predvsem kritični prepis, zvest hi-storičnim posebnostim, toda enostaven za sodobno branje, in študije. Elektronska tehnološka podstava izdaje pa je tudi tiskani knjigi in študijam prinesla bistveno novo vrednost: analize je bilo moč opreti na množico čisto faktičnih podatkov, dobljenih s preštevni mi metodami, denimo, da je od vseh 337 okrajšav v tekstu kar 139 latinskih, čeprav latinščine v besedilu praktično ni – kar kaže na močan vpliv latinske baročne kulture starejših predlog, verjetno jezuitskih. Podatki o številu znakov, odstavkov, verzov, dramskih replik in didaskalij ter njihova medsebojna razmerja v vsakem od treh delov s pozitivne strani dokazujejo in dopolnjujejo izsledke, ki jih glede posegov v besedilo nudita kodikološka in tekstološka analiza.

Vsekakor pod ohranjenim besedilom Kapelskega pa-sijona, ki je bil v ohranjeni rokopis prepisan konec 18. stoletja, diha starejše izročilo, o katerem med drugim govori srednjeveška tridelnost in ne nazadnje glavni na-slov, kjer ima izraz *komedija* še enak staroveški pomen

kakor pri Danteju: *Komedija od Kristusoviga trplinja, katiro so nekidej na te veliki četrtak inu na te velikonočni pondelak v Kapli špilali.*

Odkritje Kapelskega pasijona je tako tudi odkritje doslej neznanih plasti slovenske dramatike 17. in 18. stoletja. Njeno besedilno izročilo je bilo zaradi rokopisne podlage žal večidel uničeno. Kapelska pasijonska igra eno od vej tega izročila ohranja, njena vključitev v *Zbrana dela* pa bo, upamo, pripomogla k ponovnemu odkrivanju starejše slovenske književnosti.

Bibliografski pregled
Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev
1946–2016

BIBLIOTEKA SAZU

1946

- ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 1. Balade in romance; Lirske in epske poezije. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1946, 399 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 1. Pripovedke; Spomini na deda; Prazna vera; Jurij Kozjak; Jesensko noč; Domen. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1946 [i. e.] 1947, 315 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- SREČKO KOSOVEL: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1946, 450 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 1, del 1. Spomini. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1946 [i. e.] 1947, 275 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1947

- SIMON GREGORČIČ: Zbrano delo. Knj. 1. Poezije I; Poezije II; Nezbrane pesmi (1864–1888). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1947, 477 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 1. Na Žerinjah; Lutrski ljudje; Gospod Janez; Leposlovni podlistki. Ljubljana:

Državna založba Slovenije, 1947, 331 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)

1948

SIMON GREGORČIČ: Zbrano delo. Knj. 2. Poezije III; Nezbrane pesmi (1889–1906). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1948, 467 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 2. Tihotapec; Jurij Kobila; Dva prijatelja; Uboštvo in bogastvo; Vrban Smukova ženitev; Spomini starega Slovenca. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1948, 339 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi 1854; Tonine pesmi; Franjine pesmi; Prvi časi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1948, 571 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 2, del 2. Spomini. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1948 [i. e.] 1949, 429 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1949

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 3. Grad Rojinje; Kloštrski žolnir; Deseti brat. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949, 395 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)

JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 2. Ciklamen; Agitator; Humoreske. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949 [i. e.] 1950, 356 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)

DRAGOTIN KETTE: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi; Pesmi in proza za otroke. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949, 352 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

- DRAGOTIN KETTE: Zbrano delo. Knj. 2. Črtice; Pisma; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1949, 345 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- ANTON TOMAŽ LINHART: Zbrano delo. Knj. 1. Županova Micka; Ta veseli dan ali Matiček se ženi; Miss Jenny Love; Blumen aus Krain; Pisma; Dostavek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1950, 590 str. (Uredil in z opombami opremil Alfonz Gspan)

1951

- ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 2. Nove poezije; Četrti zbornik poezij. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 524 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- SIMON GREGORČIČ: Zbrano delo. Knj. 3. Prepesnitve; Proza; Dostavki; Pisma 1870–1884. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 486 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- SIMON GREGORČIČ: Zbrano delo. Knj. 4. Pisma 1885–1906. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 503 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 4. Golida; Hči mestnega sodnika; Nemški valpet; Dva brata; Božidar Tirtelj; Kozlovska sodba v Višnji gori; Sin kmečkega cesarja; Črta iz življenja političnega agitatorja; Sosedov sin. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 326 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 3. Kmetske slike; Testament; Rošlin in Vrjanko; Jara gospoda. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 406 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 4. Povesi za ljudstvo; Očetov greh; Berite novice; Pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951 [i. e.] 1952, 348 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 1. Novele; Črtice; Dva odlomka; Variante. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951 [i. e.] 1952, 446 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 3. Hrvaški spomini; Bachovi huzarji in Iliri; Moje življenje. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1951, 642 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1952

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 5. Lipe; Pipa tobaka; Moč in pravica; Županovanje v Globokem dolu; V Vojni krajini; Telečja pečenka; Ivan Erazem Tattenbach; Bela ruta, bel denar; Na kolpskem ustju; Doktor Zober. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1952, 388 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)

JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 5. Podlistki; Članki; Ocene; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1952 [i. e.] 1953, 650 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Ocvirk)

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 2. Lirika; Epika; Pesmi za mladino; Prigodnice; Satire I; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1952, 463 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 2. Otok in Struga; Ivan Slavelj; Mrtva srca. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1952, 463 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 4. Pripovedke, basni in bajke; Članki, kritike in razprave. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1952, 403 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 5. Orisi in portreti: Kraljevica; Obrazi in značaji; Dodatek: Pesmi in leposlovna proza; Članki in razprave; Osnutki; Dopisi. Ljubljana: Državna

založba Slovenije, 1952, 349 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1953

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 6. Med dvema stoloma; Bojim se te; Lepa Vida; Cvet in sad. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1953, 399 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 3. Satire II; Ježa na Parnas (2. redakcija); Ljudski glas; Kraljedvorski rokopis; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1953, 438 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi 1869; Satire; Pesmi 1870–1880; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1953, 549 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 2. Pesmi 1881–1899; Pozne pesmi; Iz groze dni; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1953, 413 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 3. Med gorami; Zgodovinske povesti; V Zali. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1953, 421 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

1954

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 4. Pripovedni in satirični spisi; Mladinski spisi; Prevodi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 570 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

JOSIP MURN: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi in romance; Lirske pesmi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 505 str. (Uredil in z opombami opremil Dušan Pirjevec)

- JOSIP MURN: Zbrano delo. Knj. 2. Pripovedni spisi; Pisma; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 528 str. (Uredil in z opombami opremil Dušan Pirjevec)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 3. Svetinova Metka; Zorin; Gospod Mirodolski; Rosana. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 493 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 4. Sódnikovi; Krajše povesti in črtice; Satirični spisi; Spomini. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 469 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 4. Janez Sonce; 4000. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954 [i. e.] 1955, 359 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 6. Verske bajke, stare in nove; Bajke in povesti o Gorjancih (I. del). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1954, 421 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1955

- FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 5. Dramatični spisi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955, 451 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 5. Dramatski spisi; Logarjevi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955, 501 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 6. Prešeren; Kritična pisma; Pogovori 1870–79; Zona; Polemika; Popotna pisma. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955 [i. e.] 1956, 537 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 5. Izza kongresa. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955, 427 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 7. Bajke in povesti o Gor-

jancih (II. del); Dve ljubici; Vinska modrost. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1955, 429 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1956

- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 7. Šest parov klobas; Po tobaku smrdiš; Ženitev iz nevoščljivosti; Ponarejeni bankovci; Kako je Kotarjev Peter pokoro delal, ker je krompir kradel; Pravda med bratoma; Rokovnjači. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 332 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 6. Kritični spisi I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 447 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 7. Pogovori 1882–1894; Dunajska pisma; Krajši spisi; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 510 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 8. Dolenjci; Črtice in povesti iz narodnega življenja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 448 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)
- IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 6. Cvetje v jeseni; Visoška kronika; Variante. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956 [i. e.] 1957, 423 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 9. Črtice in povesti iz narodnega življenja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 361 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 1. Čaša opojnosti; Čez plan; Nezbrane pesmi 1894–1904; Neobjavljene pesmi 1894–1904. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1956, 490 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Pirjevec)

1957

- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 8. Doktor Karbonarius; Hišica na strmini; Slovenski svetec in učitelj; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957, 362 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 8. Pod lipo; Jagode; Zimski večeri. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957, 488 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 9. Lešniki; Pisma 1850–1871. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957, 397 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JOSIP STRITAR: Zbrano delo. Knj. 10. Pisma 1872–1923; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957 [i. e.] 1958, 581 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 10. Črtice in povesti iz narodnega življenja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957, 433 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 2. Samogovori; Jerala; Mlada pota; Neobjavljene pesmi 1904–1915. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1957, 431 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Pirjevec)

1958

- FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 7. Kritični spisi II; Bučelstvo; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1958, 417 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)
- IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 7. Podlistki; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1958, 473 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 11. Črtice in povesti iz narodnega življenja; Sprehod v Belo krajino. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1958, 441 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1959

- FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 8. Politični spisi I; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1959, 447 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)
- IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 8. Ocene in polemike; Pisma; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1959, 610 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)
- JANEZ TRDINA: Zbrano delo. Knj. 12. Bajke in povesti o Gorjancih (dopolnilo); Pisma; Dnevnik; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1959, 626 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 3. V zarje Vidove; Zimzelen pod snegom; Nezbrane pesmi 1905–1949; Neobjavljene pesmi 1915–1949; Fragmenti 1915–1949. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1959, 599 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Pirjevec)

1960

- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 9. Tugomer; Veronika Deseniška; Pesmi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1960, 336 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)

1961

- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 1. Pripovedke; Spomini na deda; Prazna vera; Jurij Kozjak; Jesensko noč; Domen; Dodatek. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1961, 351 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 9. Politični spisi II. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1961, 557 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

JANEZ MENCINGER: Zbrano delo. Knj. 1. Jerica; Vetrogončič; Zlato pa sir; Potovanja in preišljevanja nekega bankovca; Človek toliko velja, kar plača; Bore mladost; Skušnjave in skušnje; Bohinjsko jezero in Savica; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1961, 377 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1962

JANEZ MENCINGER: Zbrano delo. Knj. 2. Mešana gospoda; Cmokavzar in Ušperna; Abadon; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1962, 449 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 1. Povesti; Nezbrane novele in črtice (1909–1927); Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1962 [i. e.] 1963, 558 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1963

JANEZ MENCINGER: Zbrano delo. Knj. 3. Moja hoja na Triglav; Meniški spomini; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1963, 359 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

1964

SIMON JENKO: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi 1865; Nezbrane lirske pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1964, 303 str. (Uredil in opombe napisal France Bernik)

SREČKO KOSOVEL: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1964, 514 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)

- PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 2. Samorastniki; Nezbrane novele in črtice (1939–1941); Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1964, 531 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Jože Koruza)
- PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 7. Jamnica, 1. in 2. del; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1964, 449 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1965

- SIMON JENKO: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrane epske, epsko-lirske pesmi in dialogi; Pesem v nemščini; Prevodi iz nemščine; Pripovedni spisi; Dodatek pesmi; Dodatek pripovedništva. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 308 str. (Uredil in opombe napisal France Bernik)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 2. Tihotapec; Jurij Kobila; Dva prijatelja; Uboštvo in bogastvo; Vrban Smukova ženitev; Spomini starega Slovenca. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 351 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 3. Grad Rojinje; Kloštrski žolnir; Deseti brat. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 414 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 1. Na Žerinjah; Lutrski ljudje; Gospod Janez; Leposlovni podlistki. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 331 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 2. Ciklamen; Agitator; Humoreske. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 356 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)

FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 1. Poezije. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 361 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 8. Jamnica, 3. del; Kmečka drama; Skrivna bralnica; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1965, 351 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1966

JANEZ MENCINGER: Zbrano delo. Knj. 4. Pismo mladega slovenskega pisatelja do mladih svojih tovarišev; Govor na Jenkovi slavnosti; Ajdovski gradec; Vodnikov »Vršac« potlej pa še nekaj; O pesniku Prešernu kakor pravniku; Članki; Pisma; Dodatek: Neobjavljeni članki; Pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966, 429 str. (Uredil in z opombami opremil Janez Logar)

FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrane lirske pesmi; Nezbrane balade in romance; Nezbrani napisi; Drobiž; Nameček nemških in ponemčenih poezij; Nezbrane nemške pesmi; Prepesnitve ljudskih pesmi; Pisma. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966, 376 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 1. Novele; Črtice; Dodatek; Odlomki in variante. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966, 535 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 3. Med gorami; Zgodovinske povesti; V Zali. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966, 444 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

IVAN TAVČAR: Zbrano delo. Knj. 4. Janez Sonce; 4000. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966, 388 str. (Uredila in z opombami opremila Marja Boršnik)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 6. Požganica. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1966 [i. e.] 1967, 514 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1967

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 1. Erotika 1899; Objavljene nezbrane pesmi; Dodatek (Pesmi 1891–1893). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967, 395 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik; opombe napisala tudi Anton Ocvirk in Stane Suhadolnik)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 3. Romantične duše; Jakob Ruda; Za narodov blagor. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967, 427 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 6. Mladostna proza. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967, 477 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos; opombe napisal tudi Anton Ocvirk)

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 4. Golida; Hči mestnega sodnika; Nemški valpet; Dva brata; Božidar Tirtelj; Kozlovska sodba v Višnji gori; Sin kmečkega cesarja; Črta iz življenja političnega agitatorja; Sosedov sin. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967, 326 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)

JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 5. Lipe; Pipa tobaka; Moč in pravica; Županovanje v Globokem dolu; V Vojni krajini; Telečja pečenka; Ivan Erazem Tattenbach; Bela ruta, bel denar; Na kolpskem ustju; Doktor Zober. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1967, 414 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 4. Priložnostna lirika; Prevodi iz poezije; Dodatek. Ljubljana: Državna založba

Slovenije, 1967 [i. e.] 1968, 489 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1968

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 2. Erotika 1902; Neobjavljene pesmi; Nemške pesmi; Dodatek (Pesmi 1893–1914). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, 417 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 4. Kralj na Betajnovi; Pohujšanje v dolini šentflorjanski; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968 [i. e.] 1969, 399 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 8. Jesenske noči; Popótovanje Nikolaja Nikiča; Knjiga za lahkomiselné ljudi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, 344 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Voglar)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 6. Med dvema stoloma; Bojim se te; Lepa Vida; Cvet in sad. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, 415 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 8. Doktor Karbonarius; Hišica na strmini; Slovenski svetec in učitelj; Dodatek. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, 386 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)
- PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 4. Doberdob, vojni roman slovenskega naroda, 1. del (Črna vojska) in 2. del (Doberdob); Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, 372 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1969

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 5. Hlapci; Lepa Vida; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1969, 267 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)
- IVAN CANKAR. Zbrano delo. Knj. 7. Vinjete; Nezbrane vinjete. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1969 [i. e.] 1970, 414 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos; opombe napisal tudi Anton Ocvirk)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo: Knj. 9. Tugomer; Veronika Desejniška; Pesmi; Dodatek. 2. izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1969, 347 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; 2. izd. pripravil Janez Logar)
- PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 5. Doberdob, vojni roman slovenskega naroda, 3. del (Lebring) in 4. del (Judenburg); Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1969, 296 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1970

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 9. Tujci; Ob zori; Nezbrane črtice 1900–1902. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970, 401 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Voglar)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 26. Pisma I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970, 475 str. (Pripravil in opombe napisal Jože Munda)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 12. Gospa Judit; Križ na gori; Novele in črtice 1903–1904. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970 [i. e.] 1971, 451 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 14. Martin Kačur; Smrt in pogreb Jakoba Nesreče; Aleš iz Razora. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970 [i. e.] 1971, 336 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 5. Otroške pesmi s prevodi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1970, 360 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1971

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 10. Na klancu; Življenje in smrt Petra Novljana. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1971, 351 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 27. Pisma II. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1971, 505 str. (Pripravil in opombe napisal Jože Munda)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 3. Naši mejniki; Nezbrane novele in črtice (1945–1948); Solzice; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1971, 611 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1972

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 11. Hiša Marije Pomočnice; Mimo življenja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972, 340 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 15. Krpanova kobila; Marta. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972, 393 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 16. Hlapec Jernej in njegova pravica; Zgodbe iz doline šentflorjanske; V samoti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972, 319 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 28. Pisma III. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972 [i. e.] 1973, 419 str. (Pripravil in opombe napisal Jože Munda)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 6. Noč na verne duše; Iz nenapisane komedije; Veronika Deseniška; Dodatek.

Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1972, 457 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1973

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 13. Potepuh Marko in kralj Matjaž; V mesečini; Nina. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1973, 301 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 18. Sosed Luka; Kurent; Črtice in novele (1907–1909). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1973, 351 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 9. Od Kotelj do Belih vod; Borba na tujih tleh; Nezbrane reportaže in spominški zapisi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1973, 708 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1974

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 17. Novo življenje; Za križem; Črtice 1905–1906. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974, 418 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 19. Troje povesti; Črtice. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974, 353 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Moravec)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 20. Volja in moč; Iz Otta-kringa v Oberhollabrunn; Milan in Milena; Črtice 1911–1913. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974, 361 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)

IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 21. Moja njiva. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974 [i. e.] 1975, 327 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos)

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 29. Pisma IV. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974 [i. e.] 1975, 530 str. (Pripravil in opombe napisal Jože Munda)
- SREČKO KOSOVEL: Zbrano delo. Knj. 2. Integrali; Pesmi v prozi; Črtice; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1974, 728 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)

1975

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 22. Moje življenje; Grešnik Lenart; Črtice (1914). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1975, 315 str. (Pripravil in opombe napisal Janko Kos)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 23. Podobe iz sanj; Črtice 1915–1918. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1975, 371 str. (Pripravil in opombe napisal France Bernik)
- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 24. Kritike; Članki, polemike in feljtoni; Bela krizantema; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1975 [i. e.] 1976, 554 str. (Pripravil in opombe napisal Dušan Voglar)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 1. Školjka 1911; Školjka 1923; Drama na travniku; Pustna noč; Umetnikova trilogija. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1975, 465 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

1976

- IVAN CANKAR: Zbrano delo. Knj. 25. Politični članki in satire; Govori in predavanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976, 428 str. (Pripravila in opombe napisala Dušan Voglar in Dušan Moravec)
- IVAN CANKAR: Knj. 30. Pisma V; Dodatki; Dopolnila in popravki; Pregledi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976, 486 str. (Pripravil, napisal opombe k pismom in sestavil kazala Jože Munda; dopolnila in popravki France Bernik ... [et al.]

SLAVKO GRUM: Zbrano delo. Knj. 1. Pripovedni spisi; Dve drami; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976, 495 str. (Uredil in opombe napisal Lado Kralj)

SLAVKO GRUM: Zbrano delo. Knj. 2. Pisma; Dnevnik; Dodatek: članki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976, 455 str. (Uredil in opombe napisal Lado Kralj)

DRAGOTIN KETTE: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi; Pesmi in proza za otroke. 2., nespremenjena izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976 [i. e.] 1977, 351 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

DRAGOTIN KETTE: Zbrano delo. Knj. 2. Črtice; Pisma; Dostavki. 2., nespremenjena izd. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1976 [i. e.] 1977, 345 str. (Uredil in z opombami opremil France Koblar)

1977

SREČKO KOSOVEL: Zbrano delo. Knj. 3, del 1. Članki, eseji, ocene; Pisma; Dnevnik. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1977, 788 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)

SREČKO KOSOVEL: Zbrano delo. Knj. 3, del 2. Dodatek I; Dodatek II; Opombe; Kazala. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1977, str. 799–1321 (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)

1978

ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 2. Na fronti sestre Žive; Mladostna proza; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1978, 362 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 3. Kontrolor Škrobar. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1978, 591 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 10. Politični spisi III; Jezikoslovni spisi in odlomki; Avtobiografski zapisi in spisi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1978, 571 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 7. Leposlovna proza; Članki o upodabljalni umetnosti; Slovstvene ocene, članki in govori; Neobjavljeni spisi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1978, 425 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1979

FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 1. Povesti; Novele; Črtice; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1979, 699 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifer)

1980

FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 2. Moja duša vasuje; Novele in črtice; Oranže in citrone; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1980, 585 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifer)

FRAN LEVSTIK: Zbrano delo. Knj. 11. Pisma. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1980, 577 str. (Uredil in z opombami opremil Anton Slodnjak)

1981

ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 4. Mlada ljubezen; Matej in Matilda; Martin Klobasa. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981, 384 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

1982

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 3. Iz modernega sveta; Črtice; Spomini; Znanci s poti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1981, 536 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 10. Literarni članki; Podlistki; Ocene; Politični članki 1. del; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982, 589 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel)
- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 4. Pod svobodnim soncem. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982, 630 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 8. Gledališke ocene, članki, govori in izjave; Neobjavljeni gledališki članki; Zapiski in dnevniki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982, 414 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1983

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 5. Prerokovana; Sama. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1983, 521str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 5. Krista Alba; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1983, 400 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)
- PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 10. Politični spisi; Ocene leposlovnih del; Dodatek. Ljubljana, 1983, 605 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1984

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 6. Kmečke zgodbe in povesti. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984, 577 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- ALOJZ GRADNIK: Zbrano delo. Knj. 1. Padajoče zvezde 1916; Mladostne pesmi (1896–1916); Nezbrane pesmi (1917–1923). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984, 345 str. (Pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar)
- JOSIP JURČIČ: Zbrano delo. Knj. 11. Politični članki 2. del; Pisma; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984, 489 str. (Uredil in z opombami opremil Mirko Rupel; pregledje sestavil Jože Munda)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 6. Pisma; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984, 594 str. (Besedilo pripravil in opombe napisal France Bernik; vsa kazala sestavila Majda Clemenz)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 9. Kulturno politični članki, govori in izjave; Neobjavljeni spisi; Dostavki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1984, 406 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1985

- ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 3. Zlatorog; Primož Trubar; Mučeniki. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1985, 412 str. (Besedilo pripravil in opombe napisal Vlado Novak)
- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 7. Avtobiografska in druga proza. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1985, 538 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 8. Mirna pota; Gostač Matevž; Zgodba o dekletu; Na dopustu. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 514 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- ALOJZ GRADNIK: Zbrano delo. Knj. 2. Pot bolesti (1922); De profundis (1926); Iz svetlih samot (1932); Nezbrane pesmi (1923–1932). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 442 str. (Pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar)
- SIMON JENKO: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi 1865; Nezbrane lirske pesmi. 2. dopolnjeni natis. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 303 str. (Uredil in opombe napisal France Bernik)
- SIMON JENKO: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrane epske, epsko-lirske pesmi in dialogi; Pesem v nemščini; Prevodi iz nemščine; Pripovedni spisi; Dodatek pesmi; Dodatek pripovedništva. 2. dopolnjeni natis. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 319 str. (Uredil in opombe napisal France Bernik)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 1. Na Žerinjah; Lutski ljudje; Gospod Janez; Leposlovni podlistki. 3. natis. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 331 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 2. Ciklamen; Agitator; Humoreske. 3. natis. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 356 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)
- JANKO KERSNIK: Zbrano delo. Knj. 3. Kmetske slike; Testament; Rošlin in Vrjanko; Jara gospoda. 3. natis. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 406 str. (Uredil in opombe napisal Anton Ocvirk)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 6. Partizanska in taboriščna proza; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slo-

- venije, 1986, 475 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)
- OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 10. Pisma I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1986, 748 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1987

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 9. Makalonca; Iz mladih dni; Iveri; Utrinki; Drobne zgodbe iz življenja; Različne zgodbe; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987, 362 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 7. Ivan Cankar I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987, 777 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 8. Ivan Cankar II. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987, 752 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

1988

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 10. Dramatika. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988, 581 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 1. Zgodnja proza. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988, 412 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 9. Esejistika in publicistika. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988, 426 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)
- VALENTIN VODNIK: Zbrano delo. Prve pesmi; Pesmi 1794–1802; Pesme za pokušino; Pesmi za brambovce; Pesmi 1809–1814; Pesmi iz zapuščine; Uganke; Ljudske pesmi

zbrane; Pripovedna proza; Poučna proza; Avtobiografska proza; Pisma; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988, 510 str. (Besedilo pripravil in opombe napisal Janko Kos)

1989

ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 4. Junaki; Jadranski biseri; Akropolis in piramide. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, 463 str. (Uredil in opombe napisal Vlado Novak)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 2. Proza dvajsetih let; Beli macesen; Lectov grad. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, 500 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

ALOJZ KRAIGHER: Zbrano delo. Knj. 10. Pisma; Kazala. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, 381 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec; preglede je sestavila Majda Clemenž)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 11. Pisma I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, 421 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 11. Pisma II. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1989, 687 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič)

1990

ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 5. Pesnitve. Peti zbornik [1904–1910]; Poslednji Celjan; Atila v Emoni. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990, 535 str. (Uredil in opombe napisal Vlado Novak)

FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 11. Pesmi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990, 423 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 3. Šentpeter. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990, 431 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

PREŽIHOV VORANC: Zbrano delo. Knj. 12. Pisma II; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990, 443 str. (Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza; opombe napisal Drago Druškovič)

1991

ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 6. Nezbrane in neobjavljene pesmi; Prepesnitve; Drame. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991, 490 str. (Besedilo uredil in opombe napisal Vlado Novak)

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 1. Zemlja; Nezbrane pesmi 1929–1940; Mladostne pesmi; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991, 410 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 4. Celica; Špiridon; Nezbrana proza tridesetih let; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991, 293 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

ANTON LESKOVEC: Zbrano delo. Knj. 1. Pripovedna proza; Jurij Plevnar; Drugi; Sovodenj; Dva bregova; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991, 388 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

1992

FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 12. Leta mojega popotovanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992, 581 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 5. Maske (1940); Maske (1949). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992, 558 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

ANTON LESKOVEC: Zbrano delo. Knj. 2. Kraljična Haris; Vera in nevera; Pisma; Dodatek; Kazala. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992, 396 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

OTON ŽUPANČIČ: Zbrano delo. Knj. 12. Pisma III. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992, 617 str. (Pripravil in opombe napisal Joža Mahnič; kazala sestavila Majda Clemenž)

1993

ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 7. Podlistki in potopisi; Kritični in polemični spisi; Dostavki k šesti knjigi. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993, 1161 str. (Besedilo uredil in opombe napisal Vlado Novak)

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 2: Groza; Pentagram; Nezbrane pesmi 1946–1963; Neobjavljene pesmi 1940–1963; Dodatek. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993, 817 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 6. Lesena žlica I. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993, 511 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

ANTON VODNIK: Zbrano delo. Knj. 1. Žalostne roke (1922); Vigilije (1923); Nezbrane objavljene pesmi (1915–1923); Mladostni prozni poskusi (1915–1919); Zgodnji rokopisi (1916–1923). Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1993, 431 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

1994

FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 13. Članki. Ljubljana: DZS, 1994, 665 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 5. Strah in pogum; Nezbrana in neobjavljena pripovedna proza; Mladostna proza;

- Mladostni drami; Fragmenti; Osnutki. Ljubljana: DZS, 1994, 855 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)
- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 7. Lesena žlica II. Ljubljana: DZS, 1994, 563 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- STANKO MAJCEN: Zbrano delo. Knj. 1. Dežela; Prijatelj sveta 1911–1915; Zemlja 1923–1925; Iz zapuščine 1949–1955; Neizbrane pesmi 1906–1955; Dodatek (Pesmi 1906–1955). Ljubljana: DZS, 1994, 406 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

1995

- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 8. Gašper Osat; Agrarna reforma; Aleš; Balada o ulici v neenakih kiticah. Ljubljana: DZS, 1995, 424 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- STANKO MAJCEN: Zbrano delo. Knj. 2. Povestice. Ljubljana: DZS, 1995, 373 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- ANTON VODNIK: Zbrano delo. Knj. 2. Skozi vrtove (1941); Srebrni rog (1948); Talitá, kumi (fragment rokopisne zbirke, 1923). Ljubljana: DZS, 1995, 467 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

1996

- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 14. Pisma I. Ljubljana: DZS, 1996, 461 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 6. Tovarišija; Predgovor k drugi izdaji; Dnevnik 1941; Dnevnik 1942; Dodatek. Ljubljana: DZS, 1996, 944 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)
- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 9. Pavlihova kronika; Krajša poveljna proza; Dodatek: poezija, dramatika. Ljubljana:

- na: DZS, 1996, 516 str. (Uredil in opombe napisal Jož Munda)
- STANKO MAJČEN: Zbrano delo. Knj. 4. Nezbrana proza in rokopisi; Eseji, literarne ocene in polemični članki; Dodatek. Ljubljana: DZS, 1996, 608 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 1. Poezije. Ponatis izd. iz leta 1965. Ljubljana: DZS, 1996, 361 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)
- FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrane lirske pesmi; Nezbrane balade in romance; Nezbrani napisi; Drobiž; Nameček nemških in ponemčenih poezij; Nezbrane nemške pesmi; Prepesnitve ljudskih pesmi; Pisma. Ponatis izd. iz leta 1966. Ljubljana: DZS, 1996, 376 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)
- FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 1. Poezije. Ponatis izd. iz leta 1965 [bibliofilska izd.]. Ljubljana: DZS, 1966, 361 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)
- FRANCE PREŠEREN: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrane lirske pesmi; Nezbrane balade in romance; Nezbrani napisi; Drobiž; Nameček nemških in ponemčenih poezij; Nezbrane nemške pesmi; Prepesnitve ljudskih pesmi; Pisma. Ponatis izd. iz leta 1966 [bibliofilska izd.]. Ljubljana: DZS, 1996, 376 str. (Uredil in opombe napisal Janko Kos)
- ANTON VODNIK: Zbrano delo. Knj. 3. Zlati krogi (1952); Glas tišine (1959); Sončni mlini (1964); Nezbrane pesmi (1923–1964). Ljubljana: DZS, 1996, 536 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

1997

- ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 8. Pisma I. Ljubljana: DZS, 1997, 441 str. (Uredil Vlado Novak; opombe napisal Dušan Moravec)
- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 10. Za prekmurskimi kolniki;

- Potopisi, reportaže, spomini; Dodatek. Ljubljana: DZS, 1997, 463 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- STANKO MAJCCEN: Zbrano delo. Knj. 5. Kasija; Za novi rod; Dediči nebeškega kraljestva; Apokalipsa; Prekop; Čudež; Alenčica, kraljica ogrska; Izkušnjave. Ljubljana: DZS, 1997, 527 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- ANTON VODNIK: Zbrano delo. Knj. 4. Članki; Knjižne ocene in poročila; Uvodniki, razmišljanja, nagovori in glose; Polemični spisi; Pogovor; Pisma; Dodatek: Neobjavljeni zgodnji spisi. Ljubljana: DZS, 1997, 533 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

1998

- STANKO MAJCCEN: Zbrano delo. Knj. 7. Matere; Revolucija; Cesar Janez; Dve tašči; Osnutki. Ljubljana: DZS, 1998, 392 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

1999

- ANTON AŠKERC: Zbrano delo. Knj. 9. Pisma II; Zaključki in pregledi. Ljubljana: DZS, 1999, 589 str. (Uredil Vlado Novak; opombe napisal Dušan Moravec)
- FRAN SALEŠKI FINŽGAR: Zbrano delo. Knj. 15. Pisma II; Dostavki. Ljubljana: DZS, 1999, 594 str. (Uredil in opombe napisal Jože Šifrer)
- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 11. Blodnje; Eseji; Dodatek. Ljubljana: DZS, 1999, 519 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- STANKO MAJCCEN: Zbrano delo. Knj. 6. Brez sveče; Ženin na mlaki; Bogar Meho in Marija. Ljubljana: DZS, 1999, 280 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- JOŽE UDOVIČ: Zbrano delo. Knj. 1. Ogledalo sanj; Darovi. Ljubljana: DZS, 1999, 415 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

2000

- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 7, del 1. Listina; Prve objave. Ljubljana: DZS, 2000, 805 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 7, del 2. Dodatek: Znamenja; Večer pod Hmeljnikom; Osnutki. Ljubljana: DZS, 2000, 848 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)
- STANKO MAJCEN: Zbrano delo. Knj. 3. Bogar Meho. Ljubljana: DZS, 2000, 356 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- JOŽE UDOVIČ: Zbrano delo. Knj. 2. Oko in senca; Nezbrane pesmi. Ljubljana: DZS, 2000, 483 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

2001

- JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 12. Polemike in glose; Intervjuji; Uredniški članki; Nekrologi in jubileji; Literarne in knjižne ocene; Članka o upodablajoči umetnosti. Ljubljana: DZS, 2001, 551 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)
- STANKO MAJCEN: Zbrano delo. Knj. 8. Pisma; Kazala; Dodatki in popravki. Ljubljana: DZS, 2001, 578 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

2002

- ALOJZ GRADNIK: Zbrano delo. Knj. 3. Večni studenci (1938); Zlate lestve (1940); Pesmi o Maji (1944); Pojoča kri (1944); Iz harfe v vetru (1954). Maribor: Litera, 2002, 617 str. (Pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar)
- IVAN PREGELJ: Zbrano delo. Knj. 1. Romantika, 1910; Nezbrane pesmi; Prigodnice; Aforizmi, epigrami in satire;

Neobjavljene pesmi; Prevedene pesmi. Maribor: Litera, 2002, 720 str. (Uredil in opombe napisal Janez Dolenc)
JOŽE UDOVIČ: Zbrano delo. Knj. 4. Eseji in študije; Iz neobjavljenih rokopisov; Bibliografija Udovičevih prevodov iz tujih jezikov. Maribor: Litera, 2002, 795 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

2003

ALOJZ GRADNIK: Zbrano delo. Knj. 4. Lucipeter (1973); Narobe svet in druge pesmi za mladino (1953); Nezbrane pesmi od 1933 dalje; Neobjavljene pesmi od 1933 dalje; Nezbrane otroške pesmi; Neobjavljene otroške pesmi; Fragmenti. Maribor: Litera, 2003, 728 str. (Pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar)

JUŠ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 13. Gledališke ocene in članki. Maribor: Litera, 2003, 530 str. (Uredil in opombe napisal Jože Munda)

2004

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 8. Krogi navznoter; Nezbrana potopisna proza; Dodatek. Maribor: Litera, 2004, 538 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)

JOŽE UDOVIČ: Zbrano delo. Knj. 3. Proza; Scenarij; Kosovelova poezija; Literarna publicistika. Maribor: Litera, 2004, 570 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

2005

PRIMOŽ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 1. Pesmi; Pripovedni spisi; Dodatek; Osnutki. Maribor: Litera, 2005, 966 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Voglar)

ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 1. Misterij žene; Odse-

- vi; Iz naših krajev; Iskre. Maribor: Litera. 2005, 560 str. (Uredila in opombe napisala Katja Mihurko Poniž)
- IVAN PREGELJ: Zbrano delo. Knj. 2. Enodejanke; Večdejanke; Operni libreto; Neobjavljena drama; Dodatek. Maribor: Litera, 2005, 675 str. (Uredil in opombe napisal Janez Dolenc)
- JOŽE UDOVIČ: Zbrano delo. Knj. 5. Dnevnik 1971; Dnevnik 1973; Dnevnik 1974; Dnevnik 1982-II; Fragmentarni izpiski iz dnevnikov 1966–1983; Pisma. Maribor: Litera, 2005, 951 str. (Uredil in opombe napisal France Pičnik)

2006

- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 3. Poročilo; Nezbrane pesmi 1957–1969; Neobjavljene pesmi. Maribor: Litera, 2006, 351 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)
- LUDVIK MRZEL: Zbrano delo. Knj. 1. Luči ob cesti; Bog v Trbovljah; Ogrlica; Nezbrana kratka proza; Dodatek. Maribor: Litera, 2006, 896 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)
- DOMINIK SMOLE: Zbrano delo. Knj. 1. Črni dnevi in beli dan; Dodatek (Nič in nekaj). Maribor: Litera, 2006, 477 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

2007

- LUDVIK MRZEL: Zbrano delo. Knj. 2. Članki, eseji, polemike; Knjižne ocene; Gledališke kritike; Pisma. Maribor: Litera, 2007, 637 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Moravec)

2008

- FRANCE BALANTIČ: Zbrano delo. Muževna (sem) steblika; Venec; Nezbrane pesmi; Fragmenti; Zasnove; Pisma. Maribor: Litera, 2008, 469 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)
- ALOJZ GRADNIK: Zbrano delo. Knj. 5. Pisma; Pogovori s pesnikom Gradnikom (1954); Dodatek. Maribor: Litera, 2008, 786 str. (Pripravila in opombe napisala Miran Hladnik in Tone Pretnar)
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 4. Žerjavica; Nevesta v črnem; Nezbrane pesmi 1970–1973; Neobjavljene pesmi; Dodatek. Maribor: Litera, 2008, 733 str. (Uredil in opombe napisal Andrej Inkret)

2009

- DOMINIK SMOLE: Zbrano delo. Knj. 2. Antigona. Dramski spisi I. Maribor: Litera, 2009, 704 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- DOMINIK SMOLE: Zbrano delo. Knj. 3. Krst pri Savici. Dramski spisi II. Maribor: Litera, 2009, 334 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

2010

- IVAN HRIBOVŠEK: Zbrano delo. Pesmi; Nezbrane pesmi; Zgodnje pesmi; Zgodnji članki; Predavanja; Dunajska zapiska; Pisma. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010, 476 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)
- ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrana proza 1898–1903. Črtice, povesti, novele. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2010, 838 str. (Uredila in opombe napisala Katja Mihurko Poniž)

- DOMINIK SMOLE: Zbrano delo. Knj. 4. Mostovi; Potovanje v Koromandijo; Igrice; Koromandije ni?; Veseloigra v temnem; Cvetje zla; Zlata čevljička; Ljubezni; Igra za igro. Dramski spisi III. Maribor: Litera, 2010, 853 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)
- DOMINIK SMOLE: Zbrano delo. Knj. 5. Nezbrana kratka proza; Dramaturški spisi; Članki; Intervjuji; Pisma. Maribor: Litera, 2010, 714 str. (Uredil in opombe napisal Goran Schmidt)

2011

- PRIMOŽ KOZAK: Zbrano delo. Knj. 2. Dramski spisi I; Dialogi; Osnutki. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011, 547 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Voglar)
- VLADIMIR TRUHLAR: Zbrano delo. Knj. 1. Nova zemlja; Rdeče bivanje; V dnevih šumi ocean; Luč iz črne prsti. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011, 358 str. (Uredil in opombe napisal France Pičnik)
- JANEZ VREČKO: Srečko Kosovel. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011, 555 str. (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 13)

2012

- VLADIMIR BARTOL: Zbrano delo. Knj. 1. Al Araf. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 778 str. (Uredil in komentar napisal Tomo Virk)
- MIRAN JARC: Zbrano delo. Knj. 1. Človek in noč; Novembrske pesmi; Lirika; Pesmi v revijalnem tisku; Pesmi v prozi; Otroške pesmi. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 452 str. (Uredil in opombe napisal Drago Bajt)
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 12. Dnevnik 1932. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 509 str. (Uredila in opombe napisala Andrej Inkret in Mihael Glavan)

FRANCE PIBERNIK: Anton Vodnik [monografija]. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2012, 332 str. (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 14)

2013

FRANCE BALANTIČ: Zbrano delo. Muževna sem steblika; Venec; Nezbrane pesmi; Fragmenti; Zasnove; Pisma. 2., dopolnjena izd. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 447 str. (Uredil in komentar napisal France Pibernik)

MIRAN JARC: Zbrano delo. Knj. 2. Dolomiti; Zlato polje; Mladostne pesmi; Pesmi Zinki; Druge neobjavljene pesmi; Nedokončane pesmi; Priložnostni verzi. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 506 str. (Uredil in opombe napisal Drago Bajt)

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 13. Dnevnik 1933. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 439 str. (Uredila in opombe napisala Andrej Inkret in Mihael Glavan)

ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 3. Nezbrana proza 1904–1933. Črtice, povesti, novele. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 1008 str. (Uredila in komentar napisala Katja Mihurko Poniž)

VLADIMIR TRUHLAR: Zbrano delo. Knj. 2. Motnordeči glas; Kri; Nezbrane pesmi; Nezbrana proza. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013, 280 str. (Uredil in opombe napisal France Pibernik)

2014

VLADIMIR BARTOL: Zbrano delo. Knj. 2. Krajša proza do leta 1935. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014, 633 str. (Uredil in komentar napisal Tomo Virk)

EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 14. Dnevnik 1934. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014, 289 str.

- (Uredila in opombe napisala Andrej Inkret in Mihael Glavan)
- EDVARD KOČBEK: Zbrano delo. Knj. 15. Dnevnik 1935. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014, 219 str. (Uredila in opombe napisala Andrej Inkret in Mihael Glavan)
- PRIMOŽ KOZAK: Zbrano delo. Knjiga 3. Dramski spisi II; Afera. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014, 511 str. (Uredil in opombe napisal Dušan Voglar)
- ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 2. Nezbrana proza 1898–1903. Črtice, povesti, novele. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014 (Uredila, komentar in opombe napisala Katja Mihurko Poniž) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547899>)
- ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 3. Nezbrana proza 1904–1933. Črtice, povesti, novele. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014 (Uredila, komentar in opombe napisala Katja Mihurko Poniž) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547905>)
- VLADIMIR TRUHLAR: Zbrano delo. Knj. 1. Nova zemlja; Rdeče bivanje; V dnevih šumi ocean; Luč iz črne prsti. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014 (Uredil in opombe napisal France Pibernik) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547875>)
- VLADIMIR TRUHLAR: Zbrano delo. Knj. 2. Motnordeči glas; Kri; Nezbrane pesmi; Nezbrana proza. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014 (Uredil in opombe napisal France Pibernik) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547882>)

- FRANCE BALANTIČ: Zbrano delo. Muževna sem steblika; Venec; Nezbrane pesmi; Fragmenti; Zasnove; Pisma. El. izd., 1.0 [po 2., dopolnjeni tiskani izd.]. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Uredil, komentar in opombe napisal France Pibernik) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547943>)
- IVAN HRIBOVŠEK: Zbrano delo. Pesmi; Nezbrane pesmi; Zgodnje pesmi; Zgodnji članki; Predavanja; Dunajska zapiska; Pisma. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Uredil, komentar in opombe napisal France Pibernik) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547936>)
- MIRAN JARC: Zbrano delo. Knj. 3. Stara zgodba; Drugi breg; Izgon iz raja; Ognjeni zmaj; Klic iz grobnice; Vergerij; Vaška Antigona; Gabrenja; Odgrinjanje plaščev; Mesečnik na vulkanu; Izgon iz raja; Vergerij; Nočna igra; Prolog; Gašperčkovo božičevanje; Razbojnik Moroz; Gašperčkova pustolovščina; Sanjska igrica. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, 435 str. (Uredil in opombe napisal Drago Bajt)
- MIRAN JARC: Zbrano delo. Knj. 1. Človek in noč; Novembrske pesmi; Lirika; Pesmi v revijalnem tisku; Pesmi v prozi; Otroške pesmi. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Uredil, komentar in opombe napisal Drago Bajt) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547912>)
- MIRAN JARC: Zbrano delo. Knj. 2. Dolomiti; Mladostne pesmi; Pesmi Zinki; Druge neobjavljene pesmi; Nedokončane pesmi; Priložnostni verzi. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Uredil, komentar in opombe napisal Drago Bajt) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547929>)

- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 9. Svoboda in nujnost; Eros in seksus. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, 476 str. (Uredil in opombe napisal Mihael Glavan]
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 16. Dnevnik 1936; Dnevnik 1937; Dnevnik 1940; Dnevnik 1944; Dnevnik 1945. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, 555 str. (Uredil in opombe napisal Mihael Glavan)
- FRANCE PIBERNIK: Anton Vodnik. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 14) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547967>)
- FRANCE PIBERNIK: Ivan Hribovšek: življenjska in pesniška pot. Elektronska izd., 1.0. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015 (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 11) (Dostopno v sistemu Biblos lib: <http://www.biblos.si/lib/book/9789612547950>)
- VLADIMIR TRUHLAR: Zbrano delo. Knj. 3. Doživljanje absolutnega v slovenskem leposlovju; Nezbrani kulturno-literarni eseji; Pisma. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2015, 764 str. (Uredil in komentar napisal France Pibernik)

2016

- VLADIMIR BARTOL: Zbrano delo. Knj. 3. Krajša proza 1935–1945. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016, 445 str. (Uredil in komentar napisal Tomo Virk)
- EDVARD KOCBEK: Zbrano delo. Knj. 10, del 1. Programsko politični spisi. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Uredil in opombe napisal Mihael Glavan)
- ZOFKA KVEDER: Zbrano delo. Knj. 4. Njeno življenje; Nada; Neobjavljena kratka proza. Ljubljana: Založba ZRC,

- ZRC SAZU, 2016 (Uredila in opombe napisala Katja Mihurko Poniž) (Pred izidom)
- FRANCE PIBERNIK: Vladimir Truhlar. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 15)
- FRANCE PIBERNIK: Jože Udovič. 1. izd., 1. natis. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016 (Monografije k Zbranim delom slovenskih pesnikov in pisateljev; knj. 16)

Pregled opusov v *Zbranih delih*

Anton AŠKERC: 9 knjig [Uredili: 1.–2. knjigo Marja Boršnik; 3.–7. knjigo Vlado Novak; 8.–9. knjigo Vlado Novak in Dušan Moravec.]

France BALANTIČ: 1 knjiga [Uredil France Pibernik.]

Vladimir BARTOL: nedokončano [1.–3. knjigo uredil Tomo Virk.]

Ivan CANKAR: 30 knjig [Uredili: 1.–2. knjigo France Bernik; 3.–5. knjigo Dušan Moravec; 6.–7. knjigo Janko Kos in Anton Ocvirk; 8.–9. knjigo Dušan Voglar; 10.–11. knjigo Janko Kos; 12.–13. knjigo France Bernik; 14.–16. knjigo Dušan Moravec; 17. knjigo France Bernik, 18. knjigo Janko Kos; 19. knjigo Dušan Moravec; 20. knjigo France Bernik; 21.–22. knjigo Janko Kos; 23. knjigo France Bernik; 24. knjigo Dušan Voglar; 25. knjigo Dušan Voglar in Dušan Moravec; 26.–30. knjigo Jože Munda.]

Fran Saleški FINŽGAR: 15 knjig [Uredil Jože Šifrer.]

Alojz GRADNIK: 5 knjig [Uredili: 1.–4. knjigo Miran Hladnik in Tone Pretnar; 5. knjigo: Miran Hladnik.]

Simon GREGORČIČ: 4 knjige [Uredil France Koblar.]

Slavko GRUM: 2 knjigi [Uredil Lado Kralj.]

Ivan HRIBOVŠEK: 1 knjiga [Uredil France Pibernik.]

Miran JARC: nedokončano [1.–3. knjigo uredil Drago Bajt.]

Simon JENKO: 2 knjigi [Uredil France Bernik.]

Josip JURČIČ: 11 knjig [Uredila: 1.–9. knjigo Mirko Rupel; 10.–11. knjigo Janez Logar.]

Janko KERSNIK: 6 knjig [Uredila: 1.–5. knjigo Anton Ocvirk; 6. knjigo France Bernik.]

Dragotin KETTE: 2 knjigi [Uredil France Koblar.]

Edvard KOCBEK: nedokončano [1.–8. knjigo uredil Andrej Inkret; 9.–10. knjigo Mihael Glavan, 12.–16. knjigo Andrej Inkret in Mihael Glavan.]

Srečko KOSOVEL: 3 knjige [Uredil Anton Ocvirk.]

Juš KOZAK: nedokončano [1.–13. knjigo uredil Jože Munda.]

Primož KOZAK: nedokončano [1.–3. knjigo uredil Dušan Voglar.]
 Lojz KRAIGHER: 10 knjig [Uredil Dušan Moravec.]
 Lovro KUCHAR – Prežihov VORANC: 12 knjig [Uredila Drago Druškovič in Jože Koruza.]
 Zofka KVEDER: nedokončano [1.–4. knjigo uredila Katja Mihurko Poniž.]
 Anton LESKOVEC: 2 knjigi [Uredil Dušan Moravec.]
 Fran LEVSTIK: 11 knjig [Uredil Anton Slodnjak.]
 Anton Tomaž LINHART: 1 knjiga [Uredil Alfonz Gspan.]
 Stanko MAJCEN: 8 knjig [Uredil Goran Schmidt.]
 Janez MENCINGER: 4 knjige [Uredil Janez Logar.]
 Ludvik MRZEL: 2 knjigi [Uredil Dušan Moravec.]
 Josip MURN Aleksandrov: 2 knjigi [Uredil Dušan Pirjevec.]
 Ivan PREGELJ: nedokončano [1.–2. knjigo uredil Janez Dolenc.]
 France PREŠEREN: 2 knjigi [Uredil Janko Kos.]
 Dominik SMOLE: 5 knjig [Uredil Goran Schmidt.]
 Josip STRITAR: 10 knjig [Uredil France Koblar.]
 Ivan TAVČAR: 8 knjig [Uredila Marja Boršnik.]
 Janez TRDINA: 12 knjig [Uredil Janez Logar.]
 Vladimir TRUHLAR: 3 knjige [Uredil France Pibernik.]
 Jože UDOVIČ: 5 knjig [Uredil France Pibernik.]
 Anton VODNIK: 4 knjige [Uredil France Pibernik.]
 Valentin VODNIK: 1 knjiga [Uredil Janko Kos.]
 Oton ŽUPANČIČ: 12 knjig [Uredila: 1.–3. knjigo Dušan Pirjevec; 4.–12. knjigo Joža Mahnič.]

Monografije k Zbranim delom

Ivan PRIJATELJ: Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina, 1848–1895. I–V (Ur. Anton Ocvirk), VI (Jože Munda), 1955–1985
 Dušan MORAVEC: Lojz Kraigher, 1990
 Joža MAHNIČ: Oton Župančič, 1998
 Jože ŠIFRER: Fran Saleški Finžgar, 2003
 France BERNIK: Simon Jenko, 2004

Goran SCHMIDT: Stanko Majcen, 2004
France BERNIK: Ivan Cankar, 2006
Dušan MORAVEC: Ludvik Mrzel, 2007
France PIBERNIK: France Balantič, 2008
Gregor KOČIJAN: Janko Kersnik, 2009
France PIBERNIK: Ivan Hribovšek, 2010
Goran SCHMIDT: Dominik Smole, 2011
Janez VREČKO: Srečko Kosovel, 2011
France PIBERNIK: Anton Vodnik, 2012
France PIBERNIK: Vladimir Truhlar, 2016
France PIBERNIK: Jože Udovič, 2016

KAZALO

Marko Juvan: Neuresničljiva ideja, ki se uresničuje že sedemdeset let (<i>Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev</i>)	5
Matija Ogrin: Zasnove in možnosti <i>Zbranih del</i>	21
akad. France Bernik: <i>Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev</i> (Od začetka do leta 2011).....	41
Erich Prunč: Urban Jarnik (Vezni člen med Vodnikom in Prešernom)	51
Katja Mihurko Poniž: Zofka Kveder (Prva klasikinja v <i>Zbranih delih slovenskih pesnikov in pisateljev</i>).....	59
Mihael Glavan: »Mnogovrstni zahtevni čas« v opusu Edvarda Kocbeka	63
Drago Bajt: »Vsaka stvar je oživila« (Opus Mirana Jarca v <i>Zbranem delu</i>).....	67
Tomo Virk: Netipični slovenski pisatelj (Ob <i>Zbranem delu Vladimirja Bartola</i>)	75
Drago Bajt: Pesnik »Odčaranega sveta« v <i>Zbranem delu</i>	81
Dušan Voglar: Intelektualec v rastlinjaku (Ob izdajanju dramatika Primoža Kozaka v <i>Zbranem delu</i>).....	85
France Pibernik: Monografiji o Vladimirju Truhlarju in Jožetu Udoviču (Sklep njunih <i>Zbranih del</i>)	91
Matija Ogrin: Dela starejšega slovenskega slovstva (Podzbirka <i>Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev</i>)	97
Matija Ogrin: <i>Kapelski pasijon</i> (Nosilec koroškega slovstvenega izročila 17. stoletja).....	107
Bibliografski pregled <i>Zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev 1946–2016</i>	111
Pregled opusov v <i>Zbranih delih</i>	151

Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev
1946–2016
70 let izhajanja

Uredil
Matija Ogrin

Jezikovni pregled
Darja Markoja

Vinjeta na platnicah
iz srednjeveškega rokopisa iz Bistre, NUK Ms 33

Izdal
INŠTITUT ZA SLOVENSKO LITERATURO
IN LITERARNE VEDE ZRC SAZU

Za izdajatelja: Marko Juvan

Založila: Založba ZRC, ZRC SAZU
Ljubljana, 2016

Za založbo: Oto Luthar

Zunanja oprema: Jurij Jančič

Stavek in prelom: Alenka Maček

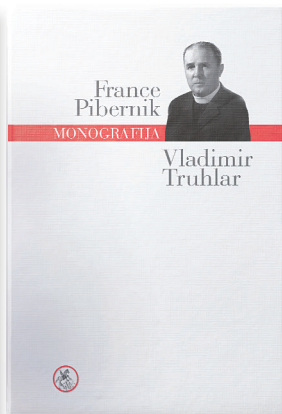
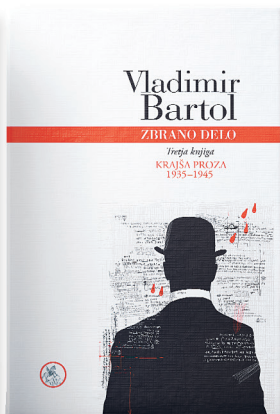
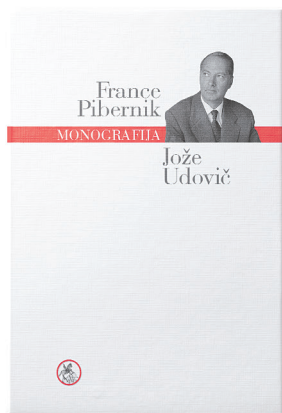
Tisk: Collegium Graphicum, d. o. o.

Naklada 300 izvodov

©2016, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede,
Založba ZRC, ZRC SAZU

70
LET
1946–2016
ZBRANA DELA
SLOVENSКИH PESNIKOV
in PISATELJEV

<http://zalozba.zrc-sazu.si>

3 €

